

AKAAN STRATEGINEN YLEISKAAVA 2040

VALMISTELUVAIHEEN KAAVASELOSTUS
26.1.2022, tark. 1.2.2022, tark. 14.2.2022

(liittyy 14.2.2022 päivättyyn kaavakarttaan)

Asiakirjoista on 14.2.2022 poistettu elinvoimalautakunnan 26.1.2022 tekemän päätöksen mukaisesti tuuli-
voimaa koskevat merkinnät.

YHTEYSTIEDOT

KAAVAN LAATIJA	Akaan kaupunki, Kaavoitus ja maankäyttö Lasse Silván, kaupunkikehitysjohtaja, p. 040 335 3207 Niina Järvinen, kaavasuunnittelija, p. 040 335 3208 sähköposti: etunimi.sukunimi@akaa.fi osoite: Myllytie 3, 37801 Akaa
KAAVOITUS-KONSULTTI	Ramboll Finland Oy Kestävä kaupunkikehitys Iris Broman, projektipäällikkö, kaavanlaatija (DI, YKS 226), p. 040 840 6022 Jarkko Kukkola, kaavanlaatija (FM, YKS-540), p. 040 517 5793 Tero Ikkänen, paikkatiedot, lähtöaineistot, p. 045 219 3844 sähköposti: etunimi.sukunimi@ramboll.fi osoite: PL 25, Itsehallintokuja 3, 02601 Espoo

SISÄLLYSLUETTELO

1	Esipuhe.....	5
2	Yhteenveto.....	5
OSA I: LÄHTÖKOHDAT.....		6
3	Suunnittelualue.....	7
4	Suunnittelun lähtökohdat.....	8
4.1	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.....	8
4.1.1	Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen.....	9
4.1.2	Tehokas liikennejärjestelmä.....	9
4.1.3	Terveellinen ja turvallinen elinympäristö.....	9
4.1.4	Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat.....	10
4.1.5	Uusiutumiskykyinen energiahuolto.....	10
4.2	Maakuntakaava.....	10
4.3	Pirkanmaan maakuntaohjelma 2022–2025.....	11
4.4	Yleiskaavat.....	12
4.4.1	Voimassa olevat yleiskaavat.....	12
4.4.2	Vireillä olevat yleiskaavat.....	13
4.5	Asemakaavat.....	13
4.6	Muut maankäytön suunnitelmat.....	14
4.6.1	Akaan maankäytön strateginen kehityskuva.....	14
4.6.2	Toijalan sataman yleissuunnitelma.....	16
4.7	Kaupungin strategia 2018-2025.....	18
4.8	Akaan kaupungin rakennusjärjestys.....	18
4.9	Asetus maanteiden ja rautateiden pääväylistä ja niiden palvelutasosta.....	19
4.10	Pääväyliä koskevat selvitykset.....	20
4.10.1	Turku–Tampere kehityskäytäväselvitys.....	20
4.10.2	Lisäraiteiden aluevaraussuunnittelu rata-osuudella Toijala – Tampere.....	22
4.10.3	Riihimäki-Tampere-rataosan tarveselvitys.....	22
4.10.4	Turku-Toijala-radan kaksoisraideselvitys.....	22
4.10.5	Aluevaraussuunnitelma rataosuudella Toijala-Tampere.....	22
4.10.6	Maanteiden ja rautateiden meluseelvitys.....	23
4.11	Maisemaa ja kulttuuriympäristöä koskevat selvitykset.....	23
4.11.1	Arkeologiset inventoinnit.....	23
4.11.2	Toijalan rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema -selvitys.....	25
4.11.3	Viialan rakennetun- ja kulttuuriympäristön inventointi -selvitys.....	27
4.11.4	Kylmäkosken rakennushistoriallisia kohteet sekä kulttuurimaisemat.....	27
4.12	Luonnonympäristöä koskevat selvitykset.....	28
4.12.1	Akaan arvokkaat luontokohteet -selvitys.....	28

4.12.2	Toijalan kaupungin luontokohteiden selvitys.....	30
4.13	Suunnittelualueesta johdetut lähtökohdat.....	31
4.13.1	Väestö ja työpaikat	31
4.13.2	Sijainti aluerakenteessa	33
4.13.3	Yhdyskuntarakenne ja keskusverkko	33
4.13.4	Kaupalliset palvelut.....	36
4.13.5	Julkiset palvelut	38
4.13.6	Elinkeinoelämän kehitysnäkymät.....	39
4.13.7	Maisema ja kulttuuriympäristö	40
4.13.8	Luonnonympäristö.....	43
4.13.9	Liikenne.....	44
4.13.10	Tekninen huolto.....	44
OSA II: YLEISKAAVA.....		46
5	Yleiskaavan tavoitteet	47
6	Suunnitteluprosessin vaiheet	49
7	Rakennemalli	51
7.1	Laatimisperiaatteet	51
7.2	Koko kaupunkia koskevia lähtökohtia ja suunnittelukysymyksiä.....	52
7.3	Taajamia koskevia lähtökohtia ja suunnittelukysymyksiä	52
7.3.1	Toijala.....	52
7.3.2	Viihala.....	53
7.3.3	Kylmäkoski.....	53
7.3.4	Kylät	54
8	Yleiskaavaratkaisu.....	56
8.1	Yleiskaavan strateginen sisältö	56
8.2	Yleiset määräykset.....	58
8.3	Alue- ja yhdyskuntarakenne, kestävä liikkuminen	59
8.3.1	Taajamatoimintojen alueet.....	60
8.3.2	Kyläalueet.....	60
8.3.3	Liikenneverkko.....	61
8.3.4	Joukkoliikenne	63
8.3.5	Kävely ja pyöräily	65
8.3.6	Virkistys.....	66
8.4	Keskustat ja kaupunkikehittäminen	68
8.4.1	Keskustatoimintojen alueet	68
8.4.2	Asemaympäristöt.....	68
8.4.3	Satamatie – kaupungin sisääntuloväylä.....	69
8.5	Elinkeinoelämä.....	70
8.5.1	Teollisuus, logistiikka ja tuotanto	70

8.5.2	Seudullisesti merkittävä kauppa.....	72
8.5.3	Paikalliset lähipalvelut	75
8.6	Maisema ja kulttuuriympäristö.....	76
8.6.1	Muinaisjäännökset.....	76
8.6.2	Arvokkaat maisema-alueet ja kulttuurimaisemat	77
8.6.3	Rakennetut kulttuuriympäristöt ja muut arvokohteet	78
8.6.4	Historiallisesti merkittävät tiet	84
8.7	Luonnonympäristö	84
8.7.1	Natura 2000 -alueet.....	84
8.7.2	Luonnonsuojelualueet	84
8.7.3	Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät alueet.....	85
8.7.4	Arvokkaat geologiset muodostumat.....	86
8.8	Erityistoiminnot.....	86
8.8.1	Yhdyskuntatekninen huolto	86
8.8.2	Maa-ainesten käsittely.....	87
8.8.3	Ampumaradat ja moottoriurheilualueet	87
9	Vaikutusten arviointi.....	87
9.1	Yleiskaavan suhde maakuntakaavaan	87
9.2	Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen sekä kestäväan liikkumiseen.....	88
9.3	Vaikutukset elinkeinoelämään ja kilpailukykyyn.....	89
9.4	Vaikutukset asumiseen ja palveluihin	90
9.4.1	Keskusta-alueiden merkityksen vahvistaminen	90
9.4.2	Maaseutu- ja kyläalueet.....	91
9.5	Vaikutukset maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriympäristöön.....	91
9.6	Vaikutukset luontoon	92
9.6.1	Vaikutukset Natura-alueisiin, luonnonsuojelualueisiin ja suojeluohjelmien kohteisiin	93
9.6.2	Vaikutukset arvokkaisiin luontokohteisiin ja uhanalaisiin ja suojeltuihin luontotyyppeihin ...	94
9.6.3	Vaikutukset uhanalaisiin, erityisesti suojeltaviin, luontodirektiivin liitteen IV lajeihin ja muihin huomionarvoisiin lajeihin	94
9.6.4	Vaikutukset ekologiseen verkostoon	95
10	Lähteet	96
11	Liitteet	98

LIITTEET

- Liite 1. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma, 10.2.2020, tark. 25.5.2021 ja tark. 1.2.2022
- Liite 2. Valtuustoseminaari, työpajatulokset 30.11.2020
- Liite 3. Akaan arvokkaat luontokohteet, Kari Järventausta, Akaan kaupunki, Valkeakosken kaupunki, 2020
- Liite 4. Strategisen yleiskaavan kaupallinen selvitys, Ramboll 20.9.2021

1 Esipuhe

Yleiskaava on pitkän aikavälin yleispiirteinen maankäytön suunnitelma, jolla ratkaistaan tavoitellun kehityksen periaatteet. Sen tehtävänä on yhdyskunnan eri toimintojen kuten asumisen, palvelujen, työpaikkojen ja virkistysalueiden sijoittaminen sekä niiden välisten yhteyksien järjestäminen. Hyvin suunnitellut kaavoitusratkaisut sekä toimiva ja eheä yhdyskuntarakenne ja liikennejärjestelyt luovat hyvinvointia ja elinvoimaa sekä edistävät kestävästä kehityksestä.

Akaaseen laaditut yleiskaavat ovat pääosin jo vanhentuneet mm. siksi, että ne on tehty Toijalan, Viialan ja Kylmäkosken itsenäisinä pysymisen lähtökohdista. Kuntaliitosten jälkeen toimintaympäristö ja suunnittelu- lähtökohdat ovat muuttuneet, ja Akaan maankäyttöä on tarve tarkastella yhtenäisenä kokonaisuutena. Yleiskaavallinen suunnittelu pyrkii erityisesti jäsentämään taajamien työnjakoa sekä yhdistämään Toijalan ja Viialan keskusten kytkeytymistä toiminnallisesti ja rakenteellisesti.

Akaan strategisen yleiskaavan tavoitteena on luoda suuntaviivat Akaan kaupungin maankäytölle kaavan tavoitevuoteen 2040 asti. Koko kaupungin alueen käsittävällä yleiskaavalla määritellään kaupungin alueidenkäytön kehityksen isot linjat sekä osa-alueiden maankäytön kehukset yleispiirteisellä tasolla. Akaan strateginen yleiskaava laaditaan oikeusvaikutteisena (MRL 42-43 §). Laadittava yleiskaava korvaa aikaisemmin laaditut oikeusvaikutteiset yleiskaavat ja ohjaa jatkossa tarkempaa toteutukseen tähtäävää asemakaavoitusta.

Yleiskaavatyön tavoitteiden pohjaksi on aikanaan laadittu Akaan maankäytön strateginen kehityskuva (kv 22.2.2012 § 5). Strategisessa yleiskaavassa konkretisoidaan, miten kehityskuvassa ja muissa suunnitelmissa esitetyt periaatteet viedään käytännön toiminnan tasolle. Lisäksi konkretisoidaan, mitä maankäyttöön, asumiseen ja liikenteeseen liittyviä kysymyksiä kaupungin tulee ratkaista, jotta kunnan kehitystä voidaan ohjata tavoitteiden mukaiseen suuntaan tulevaisuudessa. Työn tukena on myös useita aiemmin laadittuja selvityksiä, suunnitelmia ja strategioita.

Pirkanmaan voimassa oleva maakuntakaava on ohjeena yleiskaavan laatimiselle. Yleiskaavan laadintaa ohjaavat lisäksi mm. Akaan kaupungin strategia, kouluverkon ja palveluverkon ratkaisut sekä muut kaupungin päätökset ja kehitysohjelmat. Voimassa olevat osayleiskaavat ja tehdyt asemakaavaratkaisut ovat pohjana yleiskaavatyölle. Samoin yleiskaavan laadinnassa noudatetaan olemassa olevia Akaan maankäytöllisiä perusratkaisuja, joiden varaan kaupungin sisäisiä toimintoja on suunnattu viimeisen vuosikymmenen aikana.

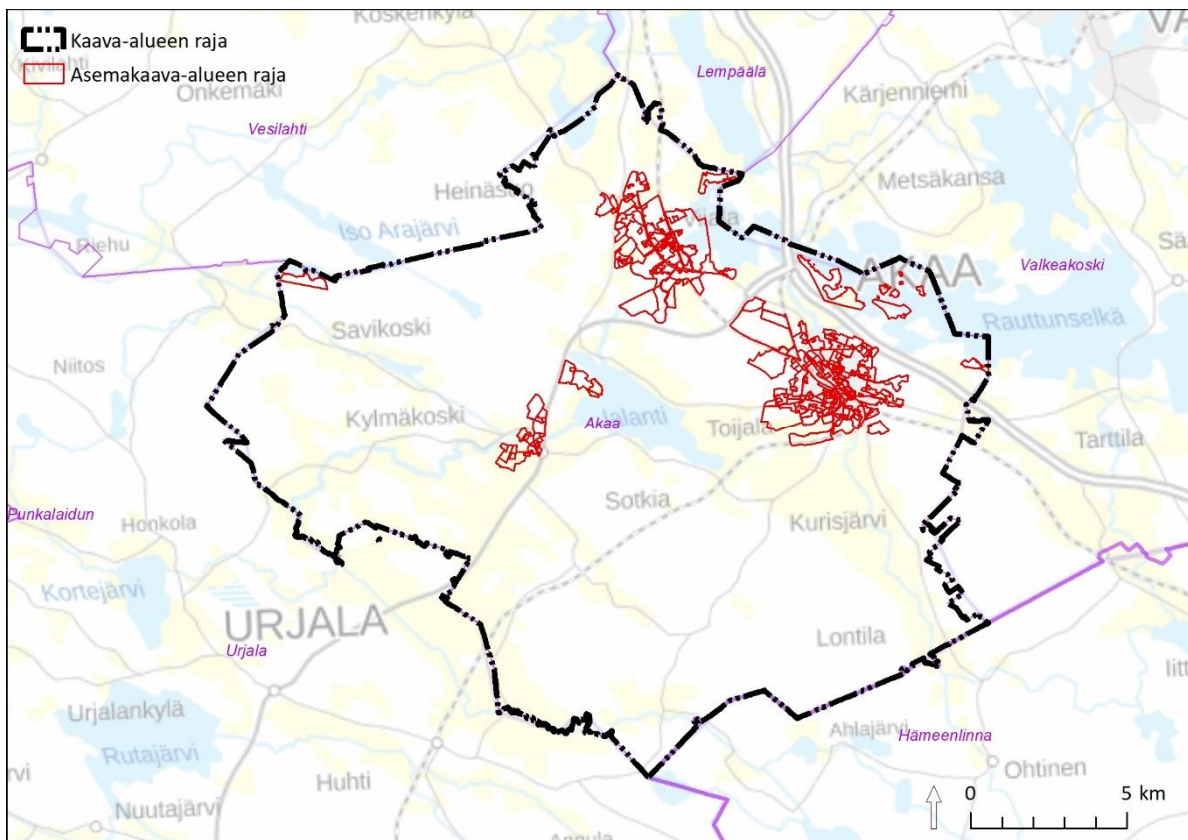
Yleiskaavaratkaisu tulee muotoutumaan osallisten kanssa käytävän vuoropuhelun, ohjausryhmän ja poliittisten päättäjien sekä työryhmätyöstä saatavien evästysten kautta. Tavoitteita tullaan tarkastelemaan ja tarkentamaan suunnittelun edetessä. Tavoitteita tarkennetaan myös mahdollisista taustaselvityksistä ja suunnitelmista saatavan lisätiedon pohjalta.

2 Yhteenveto

Kirjoitetaan kaavaehdotusvaiheessa.

OSA I: LÄHTÖKOHDAT

3 Suunnittelualue

Kuva 3.1. Suunnittelualue. Akaan pinta-ala on 314,38 km², josta 21,12 km² on vesistöjä. Akaan maapinta-alasta noin 8 % on asemakaavoitettu.

Suunnittelualueena on Akaan kaupungin alue kokonaisuudessaan. Toijalan kaupunki ja Viialan kunta yhdistyivät 1.1.2007 Akaan kaupungiksi. Vuoden 2011 alusta Akaaseen liittyi Kylmäkosken kunta. Akaan hallinnollinen keskus on Toijala.

Akaa sijaitsee Pirkanmaan maakunnassa ja sen lähikunnat ovat Lempäälä, Valkeakoski, Hämeenlinna, Urjala ja Vesilahti. Junamatka Tampereelta Viialaan kestää noin 17 minuuttia ja Hämeenlinnasta Toijalaan 19 minuuttia.

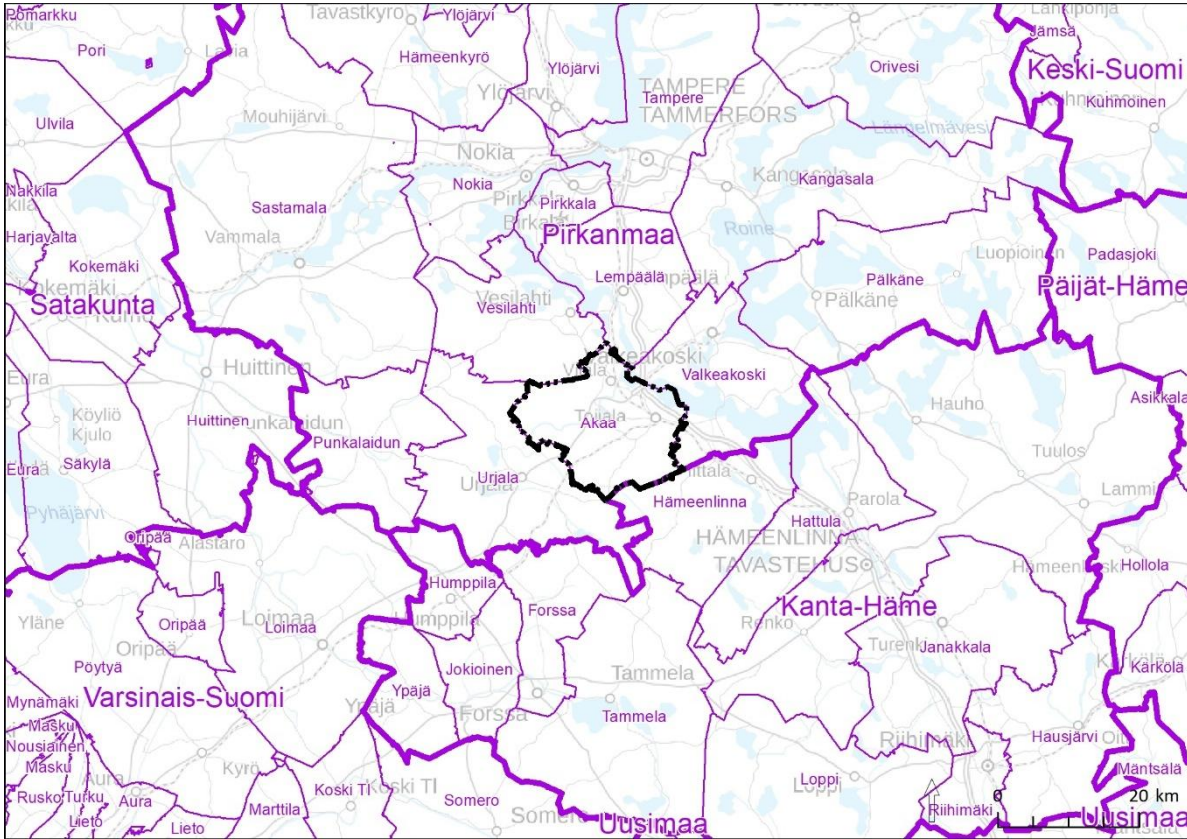
Akaan asukasluku on noin 16 600 (Tilastokeskus 2019). Asutus on rakentunut keskustojen ympärille ja taajama-aste on 87,5 %. Suurimmat taajamat ovat Toijalan keskustaajama (noin 8400 asukasta), Viialan kirkonkylä (5300 asukasta) ja Kylmäkosken kirkonseutu (660 asukasta). Toijalan ja Viialan välimatka on noin kahdeksan kilometriä. Valtaosa väestöstä asuu rivi- ja pientaloissa (72,6 %).

Akaa sijaitsee hyvien liikenneyhteyksien varrella Akaan-Valkeakosken-Hämeenlinnan-Tampereen-Helsingin työssäkäyntialueella. Akaassa kohtaavat valtatie 3 ja 9 sekä Helsingistä ja Turusta Tampereelle johtavat rautatiet. Toijalassa on rautatieasema ja Viialassa junaseisake. Toijalan asema on merkittävä risteysasema, ja siellä risteävät rataosat Riihimäki-Tampere, Turku-Toijala sekä Toijala-Valkeakoski. Valkeakosken radalla kulkee ainoastaan tavaraliikennettä.

Akaan kaupunki sijaitsee Suomen kasvukäytävällä (aikaisemmin ns. Helsinki-Hämeenlinna-Tampere- eli HHT-käytävä). Akaan alueella on monipuolista yritystoimintaa. Metall- ja elintarviketeollisuuden lisäksi erityisosaamista löytyy useilta eri aloilta. Useat yritykset ovat erikoistuneet palvelemaan teollisuuden tarpeita. Moottoritie-liittymäalueen lisäksi suunnitteilla oleva Akaa Point -yritysalue luo uusia mahdollisuuksia kehittää

Akaan alueen elinkeinoelämää. Monipuolisten liikenneyhteyksien takia alue sijaitsee logistisesti hyvässä paikassa.

Tarpianjoki, Haihunkoski ja Jalantjärvi tarjoavat monenlaisia virkistytymismahdollisuuksia ympäri vuoden. Toijalan Satamasta aukeaa Vanajavesi tarjoten veneilyreittejä pohjoiseen Tampereelle tai etelään Hämeenlinnaan. Savikoskella on 27-väyläinen frisbeegolfrata. Kaupungissa toimii mm. kansalais- ja musiikkiopistot, Suomen suurin käsityökoulu, Veturimuseo, Viialan museo, teattereita ja elokuvateatteri.

Kuva 3.2. Kaava-alueen sijainti.

4 Suunnittelun lähtökohdat

Tähän lukuun on koottu suunnittelua koskevia lähtökohtia, jotka on jäsennelty valtakunnallisiin ja maakunnallisiin alueidenkäyttöä koskeviin linjauksiin; seudullisiin suunnitelmiin, selvityksiin ja hankkeisiin; kaupunkien omiin tavoitteisiin, strategioihin ja yleiskaavoihin sekä paikallisiin lähtökohtiin.

Lähtökohdat -luku on ilman painotuksia ja arvotuksia laadittu kooste suunnittelun kannalta merkittävimmiksi katsotuista selvityksistä ja suunnitelmista, joita suunnittelualueelle on ajan saatossa laadittu lukuisa määrä. Ne ovat tarkkuudeltaan ja tyyliltään erilaisia, eritasoisia, eri tarkoituksiin ja eri aikoina tehtyjä selvityksiä, jotka voivat olla keskenään ristiriitaisia, osin vanhentuneitakin. Ne kuvaavat kuitenkin kokonaisuutena hyvin yleiskaavan lähtötilannetta.

4.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Valtioneuvosto päätti valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista 14.12.2017.

Päätöksellä valtioneuvosto korvasi valtioneuvoston vuonna 2000 tekemän ja 2008 tarkistaman päätöksen valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista.

Alueidenkäyttötavoitteiden avulla taitetaan yhdyskuntien ja liikenteen päästöjä, turvataan luonnon monimuotoisuutta ja kulttuuriympäristön arvoja sekä parannetaan elinkeinojen uudistumismahdollisuuksia. Niillä myös sopeudutaan ilmastonmuutoksen seurauksiin ja sään ääri-ilmiöihin.

Alueidenkäyttötavoitteiden tehtävänä on:

- varmistaa valtakunnallisesti merkittävien seikkojen huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa,
- auttaa saavuttamaan maankäyttö- ja rakennuslain ja alueidenkäytön suunnittelun tavoitteet, joista tärkeimmät ovat hyvä elinympäristö ja kestävä kehitys,
- toimia kaavoituksen ennakoivan ja vuorovaikutteisen viranomaistyön välineenä valtakunnallisesti merkittävässä alueidenkäytön kysymyksissä sekä
- edistää kansainvälisten sopimusten täytäntöönpanoa Suomessa.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan tavoitteet on otettava huomioon ja niiden toteuttamista on edistettävä maakunnan suunnittelussa, kuntien kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa.

4.1.1 Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen

- Edistetään koko maan monikeskuksista, verkottuvaa ja hyviin yhteyksiin perustuvaa aluerakennetta, ja tuetaan eri alueiden elinvoimaa ja vahvuuksien hyödyntämistä. Luodaan edellytykset elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämiseksi sekä väestökehityksen edellyttämälle riittävälle ja monipuoliselle asuntotuotannolle.
- Luodaan edellytykset vähähiiliselle ja resurssitehokkaalle yhdyskuntakehitykselle, joka tukeutuu ensisijaisesti olemassa olevaan rakenteeseen. Suurilla kaupunkiseuduilla vahvistetaan yhdyskuntarakenteen eheyttä.
- Edistetään palvelujen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueiden hyvää saavutettavuutta eri väestöryhmien kannalta. Edistetään kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä sekä viestintä-, liikumis- ja kuljetuspalveluiden kehittämistä.
- Merkittävät uudet asuin-, työpaikka- ja palvelutoimintojen alueet sijoitetaan siten, että ne ovat joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn kannalta hyvin saavutettavissa.

4.1.2 Tehokas liikennejärjestelmä

- Edistetään valtakunnallisen liikennejärjestelmän toimivuutta ja taloudellisuutta kehittämällä ensisijaisesti olemassa olevia liikenneyhteyksiä ja verkostoja sekä varmistamalla edellytykset eri liikenne- ja palvelujen yhteiskäyttöön perustuville matka- ja kuljetusketjuille sekä tavara- ja henkilöliikenteen solmukohtien toimivuudelle.
- Turvataan kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävien liikenne- ja viestintäyhteyksien jatkuvuus ja kehittämismahdollisuudet sekä kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävien satamien, lentoasemien ja rajanylityspaikkojen kehittämismahdollisuudet

4.1.3 Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

- Varaudutaan sään ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Uusi rakentaminen sijoitetaan tulvavaara-alueiden ulkopuolelle tai tulvariskien hallinta varmistetaan muutoin.
- Ehkäistään melusta, tärinästä ja huonosta ilmanlaadusta aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja.
- Haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkien toimintojen välille jätetään riittävän suuri etäisyys, tai riskit hallitaan muulla tavoin.

- Suuronnettomuusvaaraa aiheuttavat laitokset, kemikaaliratapihat ja vaarallisten aineiden kuljetusten järjestelyratapihat sijoitetaan riittävän etäälle asuinalueista, yleisten toimintojen alueista ja luonnon kannalta herkistä alueista.
- Otetaan huomioon yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden tarpeet, erityisesti maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeet ja turvataan niille riittävät alueelliset kehittämisedellytykset ja toimintamahdollisuudet.

4.1.4 Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat

- Huolehditaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta.
- Edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä.
- Huolehditaan virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävydestä sekä viheralueverkoston jatkuvuudesta. Luodaan edellytykset bio- ja kiertotaloudelle sekä edistetään luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä.
- Huolehditaan maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten viljely- ja metsäalueiden sekä saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä.

4.1.5 Uusiutumiskykyinen energiahuolto

- Varaudutaan uusiutuvan energian tuotannon ja sen edellyttämien logististen ratkaisujen tarpeisiin. Tuulivoimalat sijoitetaan ensisijaisesti keskitetysti usean voimalan yksiköihin. Turvataan valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävien voimajohtojen ja kaukokuljettamiseen tarvittavien kaasuputkien linjaukset ja niiden toteuttamismahdollisuudet. Voimajohtolinjauksissa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä.
- Turvataan valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävien voimajohtojen ja kaukokuljettamiseen tarvittavien kaasuputkien linjaukset ja niiden toteuttamismahdollisuudet. Voimajohtolinjauksissa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä.

4.2 Maakuntakaava

Maakuntakaava on kartalla esitetty pitkän aikavälin suunnitelma maakunnan yhdyskuntarakenteesta ja alueidenkäytöstä. Siinä sovitetaan yhteen valtakunnalliset ja maakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Yleispiirteisimpänä kaavana se on ohje kuntien kaavoitukselle ja muulle alueidenkäytön suunnittelulle. Maakuntakaavat laaditaan maakunnan liitoissa ja ne vahvistaa ympäristöministeriö.

Pirkanmaalla on voimassa Pirkanmaan maakuntakaava 2040, jonka Pirkanmaan maakuntavaltuusto on hyväksynyt 27.3.2017. Maakuntakaava tuli voimaan kuulutuksella 8.6.2017. Korkein hallinto-oikeus on käsitellyt hyväksymispäätöstä koskeneet valitukset ja 24.4.2019 antamallaan päätöksellään pitänyt Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 voimassa sellaisenaan, kuin siitä päätettiin maakuntavaltuustossa.

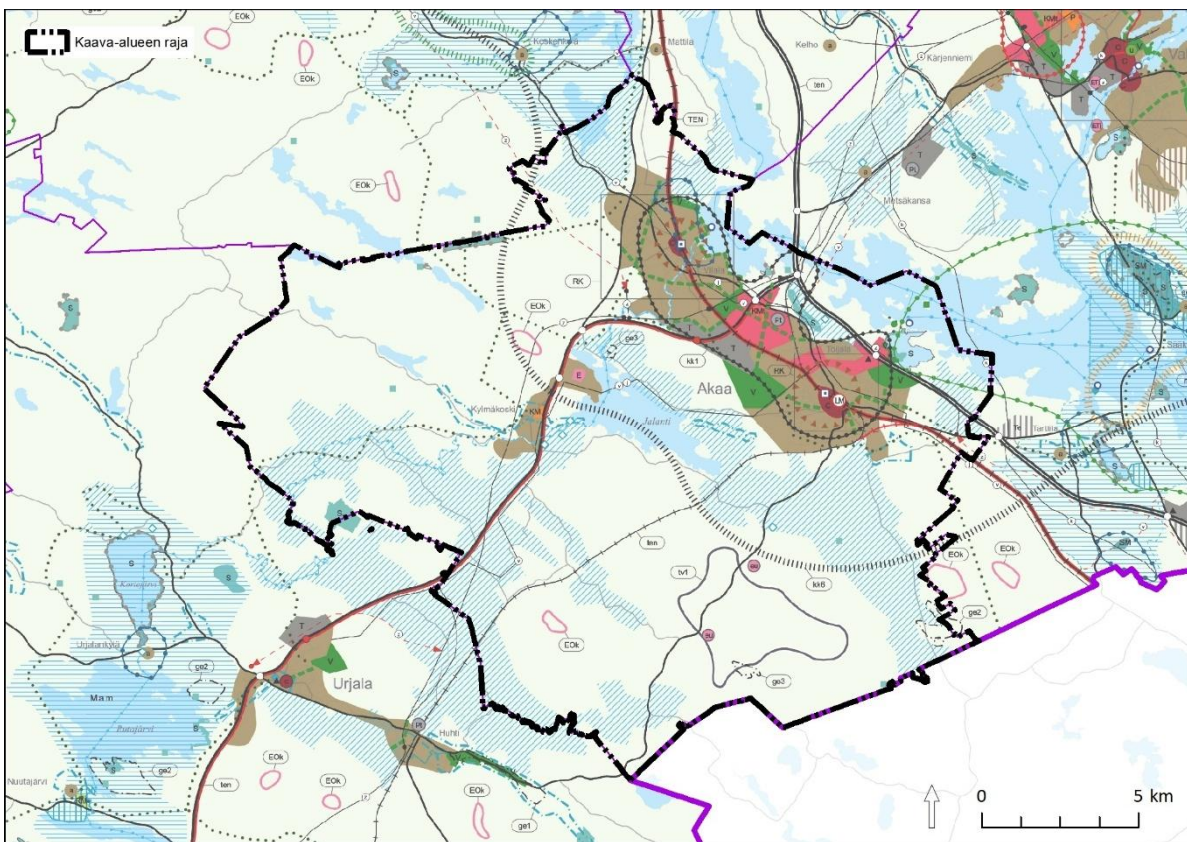
Maakuntakaavassa Toijala ja Viiala lähiseutuineen kuuluvat kasvutaajamien kehittämisvyöhykkeeseen (kk6). Vyöhykkeeseen kuuluu maakuntakaavan tavoitevuoden 2040 jälkeisiä potentiaalisia taajama-alueiden, väyläverkoston ja muun yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntia, joihin kohdistuu hajarakentamispainetta. Akaan keskeinen alue kuuluu myös kaupunkiseudun keskusakselin kehittämisvyöhykkeeseen (kk1), jota Tampereen ydinkaupunkiseudun ohella kehitetään hyvin saavutettavana ja monipuolisena yritystoiminnan, asunon rakentamisen sekä kaupallisten ja julkisten palvelujen alueena. Akaassa tämä tarkoittaa asemansuutujen ja Viialan

ja Toijalan keskusten välisen alueen yhdyskuntarakenteen tiivistämistä sekä Yritys-Konhon alueen (nyk. Akaa Point) kehittämistä hyvin saavutettavana työpaikka-alueena.

Keskustojen ympäristöt ja Kylmäkosken taajama on osoitettu taajamatoimintojen alueina. Kylmäkosken taajamaan on osoitettu kaupallisten palvelujen alue, jolle saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksikön. Akaa Pointin alueelle saa sijoittaa keskusta-alueiden ulkopuolista, seudullisesti merkittävää paljon tilaa vaativaa erikoistavarakauppaa. Akaa Pointin työpaikka-alue sijoittuu valtateiden 3 ja 9 liittymäalueen välittömään läheisyyteen Helsinki-Tampere -pääradan ja seututien 303 varrelle. Työpaikka-alueelle sijoittuu puutermiinali, joka sijoitetaan Toijalan ratapiha-alueelta suotuisampaan paikkaan.

Tampere-Riihimäki –rataosuus sekä valtatie 9 (E63) on osoitettu merkittävästi parannettavina. Karhunrahkan alueelle on osoitettu tuulivoima-alue.

Viialaan radan itäpuolelle on osoitettu arkeologisen perinnön ydinalue. Terisjärvelle ja siitä koilliseen ja itään on osoitettu luonnon monimuotoisuuden ydinalue.

Kuva 4.1. Ote Pirkanmaan maakuntakaavasta 2040 (MKV 27.3.2017).

Maakuntakaavoituksen yhteydessä tehtyjä selvityksiä ja suunnitelma-aineistoa käytetään hyväksi yleiskaavatyössä.

4.3 Pirkanmaan maakuntaohjelma 2022–2025

Pirkanmaalla on vireillä maakuntaohjelman valmistelu. Maakuntaohjelma määrittelee toimenpiteitä, joita tarvitaan Pirkanmaan kehittämisessä. Työ tehdään siten, että kaikki maakunnan keskeiset toimijat voivat sen hyväksyä. Maakuntaohjelma linjaa keskeisesti aluekehitystyötä:

Uuden ohjelman on otettava huomioon aiempaa kokonaisvaltaisemmin ilmastonmuutokseen vaikuttaminen. Maakuntaohjelman rinnalla omana prosessina valmistellaan pitkän tähtäimen

suunnitelma maakunnan toimenpiteistä koronaviruspandemiasta toipumiseksi. Sen tarkaste-
lujä tullaan soveltuvien osien hyödyntämään myös maakuntaohjelmassa.

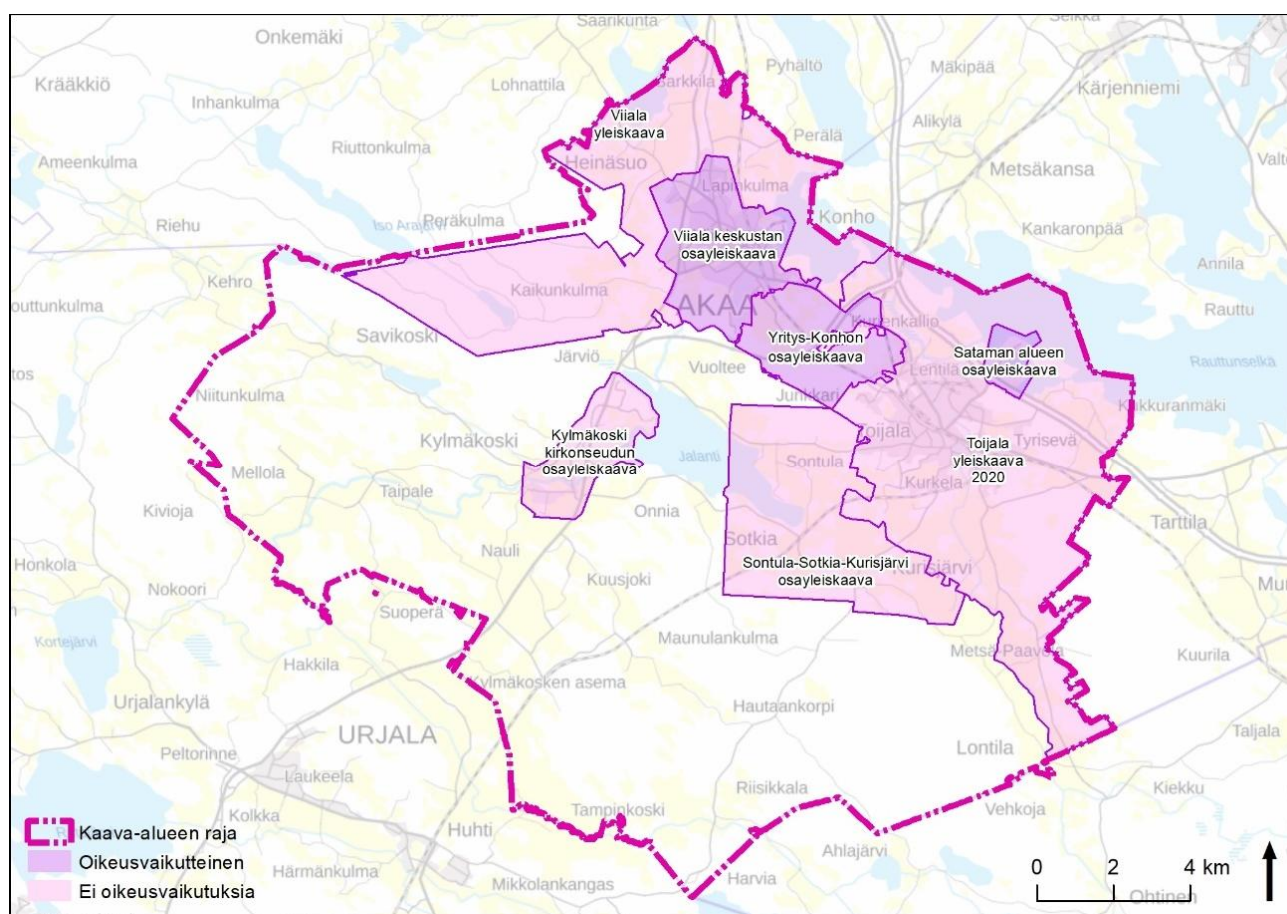
Maakuntaohjelmatyötä tehdään vuorovaikutteisesti kesäkuulle 2021 saakka. Pirkanmaan
liitto kartoittaa verkostomaisesti maakunnan toimijoiden omia strategisia aikeita ja luonnos-
telee maakunnan vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia. Tällä tavalla Pirkanmaan kehittämisen pai-
nopisteet ja kärjet tarkentuvat. Maakuntaohjelma käsitellään maakuntahallituksessa, maa-
kunnan yhteistyöryhmässä ja maakuntavaltuustossa.

4.4 Yleiskaavat

4.4.1 Voimassa olevat yleiskaavat

Akaan maankäytön yleispiirteinen suunnittelu on tällä hetkellä alueellisesti melko kattava, mutta oikeusvai-
kutuksiltaan, määräyksiltään ja ohjausperiaatteiltaan varsin monenkirjava. Yleiskaavat on laadittu pitkän ajan
kuluessa kuntien erilaisiin tarpeisiin. 1990-luvulla laaditut yleiskaavat ovat pääosin jo vanhentuneet mm.
siksi, että ne on tehty Toijalan, Viialan ja Kylmäkosken itsenäisinä pysymisen lähtökohdista. Useimmat yleis-
kaavat on laadittu oikeusvaikutuksettomina.

Toijalan kaupunki ja Viialan kunta yhdistyivät vuonna 2007 Akaan kaupungiksi, ja vuonna 2011 Akaaseen liit-
tyi myös Kylmäkoski. Kuntaliitosten jälkeen toimintaympäristö ja suunnittelulähtökohdat ovat muuttuneet,
ja Akaan maankäyttöä on tarve tarkastella yhtenäisenä kokonaisuutena. Strategisessa yleiskaavatyössä on
selvitetty kaavojen ajantasaisuus ja tarkoituksenmukaisuus muuttuneessa tilanteessa.

Kuva 4.2 Akaan kaupungin alueet, joille on laadittu yleiskaavoja. Lähde Akaan kaavoitus katsaus 2021.

Alueelle laadittuja yleiskaavoja ovat (oikeusvaikutteiset lihavoitu):

- **Sataman osayleiskaava, Akaan kaupunki (kv 26.8.2010)**
- **Akaa Point: Yritys-Konhon osayleiskaava, Akaan kaupunki (2009)**
- **Sontula-Sotkia-Kurisjärvi kylä- ja haja-asutusalueet osayleiskaava, Kylmäkosken kunta (kv 3.4.2002)**
- **Toijalan yleiskaava 2020, Toijalan kaupunki (kv 13.5.1998)**
- **Viialan keskustan osayleiskaava, Viialan kunta (vahv. 1996)**
- **Viialan yleiskaava, Viialan kunta (kv 6.9.1994)**
- **Kylmäkosken kirkonseudun osayleiskaava, Kylmäkosken kunta (1993)**

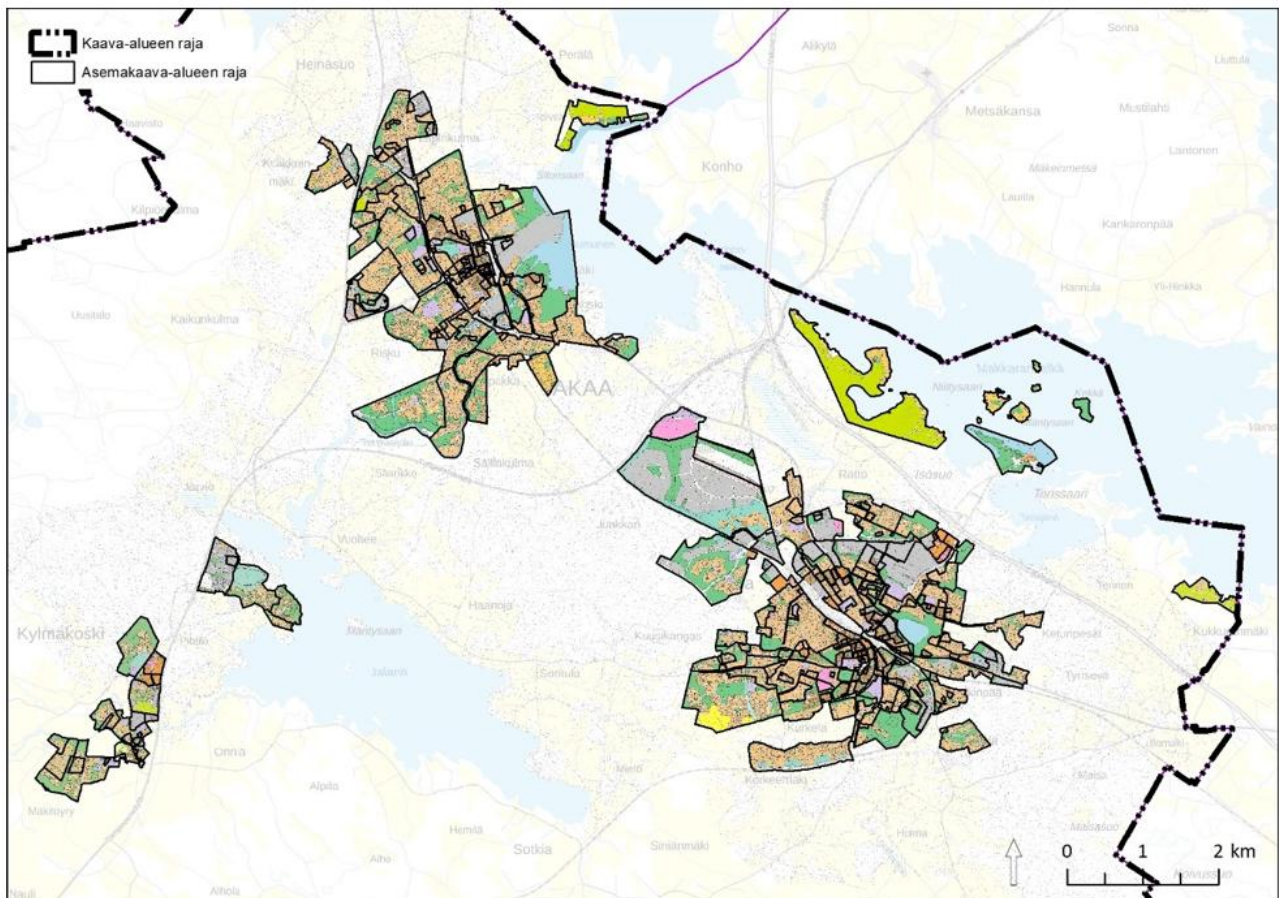
Sataman osayleiskaava (2010) on korvannut Toijalan sataman osayleiskaavan (1999). Kylmäkosken kirkonseudun osayleiskaava (1993) on korvannut Tipurin osayleiskaavan (1983).

4.4.2 Vireillä olevat yleiskaavat

Akaassa ei ole muita yleiskaavoja vireillä. Valtuusto päätti 17.11.2021 § 117 keskeyttää Karhunrahkan tuuli-voimapaiston osayleiskaavan valmistelun.

4.5 Asemakaavat

Akaan asemakaavoitetut alueet keskittyvät Toijalan, Viialan ja Kylmäkosken taajamiin ja niiden lähiympäristöihin. Voimassa olevat kaavat ja kaavamääräykset löytyvät Akaan kaupungin karttapalvelusta.

Kuva 4.3. Asemakaavoitettu alue, ajantasa-asekaava 23.11.2020. Lähde: <http://aka.karttatiimi.fi/>.

Viime vuosien tärkeitä kaavoitus- ja maankäyttöhankkeita ovat olleet uuden hyvinvointikeskuksen rakentaminen (jo valmistunut), Toijalan aseman seudun jatkuva kehittäminen sekä keskustan

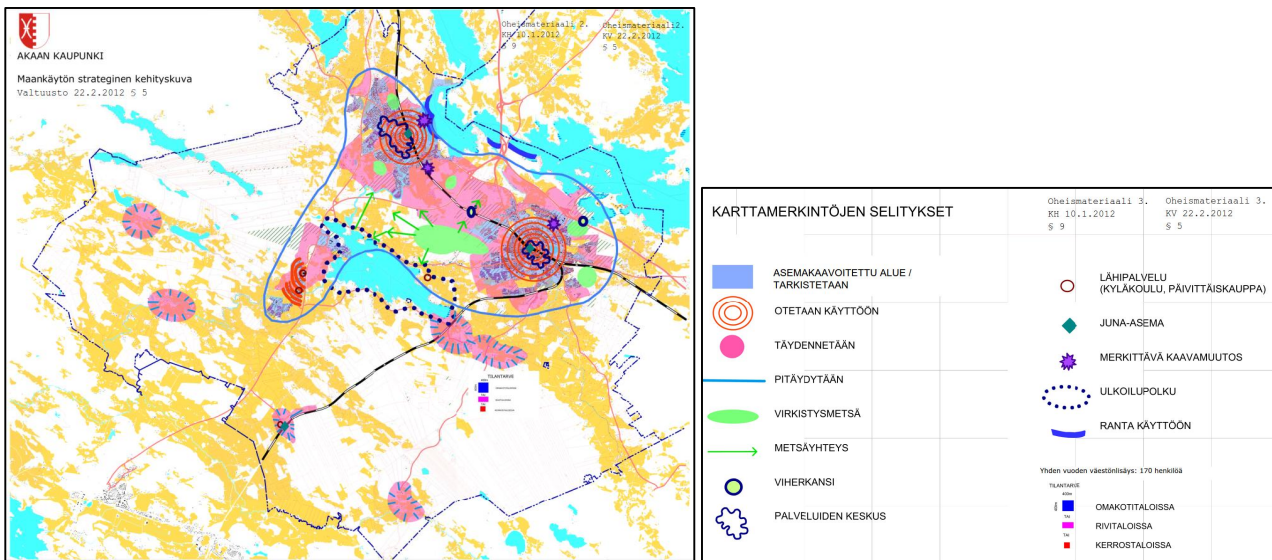
kerrostalorakentaminen (kaksi kerrostaloa rakennettu Toijalan asemanseudulle). Viialaan rakennetaan parhaillaan uutta yhtenäiskoulua ja liikuntahallia. Yritysalue Akaa Pointin rakentaminen alkaa vuonna 2021. Hämeentien ja Satamatien väliselle risteysalueelle on rakennettu uusi kiertoliittymä liikenneturvallisuuden ja sujuvuuden parantamiseksi.

4.6 Muut maankäytön suunnitelmat

4.6.1 Akaan maankäytön strateginen kehityskuva

Yleiskaavatyön tavoitteiden pohjaksi on laadittu Akaan kaupungin maankäytön strateginen kehityskuva. Kehityskuvan laatimista edelsi kaupunginhallituksen 15.1.2008 tekemä päätös, jonka mukaan strategisen yleiskaavan laadinta muutettiin kehityskuvan laatimiseksi. Kaupunginhallitus perusti ohjausryhmän kehityskuvan suunnittelua varten 2009. Kehityskuvaehdotus oli nähtävillä 1.7.-31.8.2011 ja maankäytön strateginen kehityskuva hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 22.2.2012.

Strategiassa tunnustetaan, että maankäyttö voi olla kriittinen menestystekijä ja maankäytön ratkaisulla voidaan tukea kunnan asukkaiden hyvinvointia sekä uutta ja olemassa olevaa yritystoimintaa. Tavoitteena on keskittää maankäytön suunnittelun voimavarat ja kohdentaa kaupungin talousarvioissa varat Akaan kaupungin arvoihin pohjautuviin, vetovoimaisiin kaavoituksen ja maankäytön päämääriin.

Kuva 4.4. Kaupungin maankäytön strategisen kehityskuvan yleispiirteinen kartta. Kartan esitystapa on yleispiirteinen ja rajaukset ovat luonteeltaan periaatetasoisia. Kuvälähde: Akaan kaupunki 2012.

Strategiassa maankäytön päämääräksi on asetettu:

- Akaassa asutaan viihtyisillä omakotialueilla, jotka sijaitsevat väylien ja palveluiden lähellä.
- Akaa on yritysten kannalta tunnettu sijainniltaan yhtenä Suomen kärkipaikoista.
- Akaan keskustat ovat viihtyisiä ja asiointia suosivia.
- Akaassa viheriöi paljon rakennetun ympäristön osana.
- Akaassa pidetään huolta kulttuurimaisemista.
- Akaan maaseudun kylissä ja tiloilla asutaan ja yritetään väljemmin kuin taajamissa.
- Akaan vesistöt ovat virkistyskäytössä huomioitava luonnonvara.
- Akaan liikenne on sujuvaa ja kaikille osapuolille turvallista.
- Akaa panostaa luonnon kannalta kestäviin energiaratkaisuihin.
- Akaa laajenee maltillisesti ja suunnitelmallisesti.

Päämääriä on tarkennettu keinoilla, joita ovat mm.

- Asuminen: Taajamat täydennetään tiiviillä ja matalalla kaupunkimaisella pientalorakentamisella. Kerrostaloja ei enää rakenneta pientaloalueille, vaan eheytetään nykyisiä kerrostaloalueita lisärakentamisella. Uudet kerrostaloalueet sijoittuvat taajamiin asemien lähelle. Lisärakentamisessa otetaan käyttöön alueet, joilta palvelut ovat kävelymatkan ja kevyenliikenteen väylien kautta helposti saavutettavissa. Uudet alueet rakennetaan kerralla valmiiksi. Asumisväljyyden osalta seurataan valtakunnallista kehitystä ja sovitetaan suunnittelu vastaamaan kysyntää.
- Yrittäminen: Hyödynnetään Akaata halkovat valtakunnallisesti keskeiset valtatie ja niiden liittymät kaupungin ja sen yritystonttitarjonnan näkyvyyttä ja opastusta lisäämällä. Yritysalueita suunniteltaessa mahdollistetaan työntekijöiden ja asiakkaiden liikkuminen myös kevyenliikenteen väylien kautta.
- Julkiset tilat: Asukkaiden asioimisen helpottamiseksi keskitetään kaupungin palveluihin liittyvää (mm. päiväkodit, palvelutalot) ja liikerakentamista taajamien keskustoihin ja kohennetaan pääkatujen varsien kaupunkikuvaa ja olemassa olevia rakennuksia. Vanhoja rakentuneita teollisuusmiljöitä kehitetään monimuotoiseen uusiokäyttöön.
- Vehreys: Taajamien vesakoituneet ja joutoalueet raivataan suunnitelmallisesti puistoiksi ja puistometsiksi. Kartoitetaan asukkaiden käyttämät reitit ja jatketaan katkeilevia viheryhteyksiä ja -reittejä. Uusia väyliä suunniteltaessa otetaan huomioon ihmisten ja eläinten niiden ylittämiseen tarvittavat viherkanneet.
- Maaseutu: Maaseudulla rakennetaan maatalouden ja kulttuurimaiseman ehdoin. Lisärakentamisen ohella ja sijasta pyritään ottamaan uudelleen käyttöön olemassa olevia autoituneita pihapiirejä. Kylien elinvoimaisuuden edistämässä ja säilyttämisessä avainasemassa ovat niiden asukkaat. Kylien täydennysrakentamisen lisäksi maaseudulla säilytetään mahdollisuus harvaan sijoittuvaan rakentamiseen.
- Lievealueet: Lievealueilla huomioidaan tulevien asemakaavojen tarpeet. Nämä taajamiin rajoittuvat alueet eivät voi rakentua maaseutumaisesti, vaan ne tukevat taajaman hallittua kasvua.
- Vesistö: Jalantijärveä kehitetään keskeisen sijaintinsa vuoksi kaikkien kaupunkilaisten helposti saavutettavaksi virkistytymispaikaksi. Tämän lisäksi jokien melontareitit parannettuina tarjoavat uusia vapaa-ajanviettomahdollisuuksia niin asukkaille kuin vierailijoille. Vaneritehtaan alue Viialassa tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia mm. satama- ja maauimalapalveluille sekä rantapuistomaisille virkistysalueille.
- Väylät: Ajoneuvoliikenteen osalta avainkohteita ovat Sallinkulman liittymän rakentuminen ja Toijalan kehäkadun rakentamisen loppuun saattaminen. Akaalaisten hyöty- ja virkistysliikunnan edistämiseksi Viialan ja Kylmäkosken välinen pyörätie on huomionarvoinen kohde. Toijalan rautatieasemasta kehitetään Etelä-Pirkanmaan matkakeskusta ja Viialan aseman käytettävyyttä parannetaan ja asemanseutua elävöitetään matkustajien ehdoilla. 190-tie on edelleen vilkkaasti liikennöity ja tarjoaa siten moninaisia hyödyntämismahdollisuuksia.

Kasvu edellyttää, että kaupungilla on kasvua ohjaavia lainmukaisia oikeusvaikutteisia suunnitelmia. Kasvun sijoittamisen periaatteina mainitaan:

- Jo asemakaavoitettujen alueiden käyttöönotto: Etsitään toteutumattomista asemakaavonteista muodostuva kaavavaranto ja tutkitaan toteutumattomuuden syy. Tämän jälkeen rakennetaan kaavan mukaan tai ajanmukaistetaan kaavaa. Välejä täyttämällä voidaan parantaa elinympäristöä ja estää slummiutumista. Rakentumaton tontti kunnallistekniikan piirissä ja palveluiden lähellä on tuhlauksena. Käytännön toimenpiteinä kaupunki voi lunastaa rakentumattomia tontteja, tehdä uusia rakennuspaikkoja tonttijakoa pienentämällä ja ottamalla asumiselle käyttöön raiskio tai toteutumaton alue.
- Täydennysrakentaminen: Asemakaava-alueen välikaistat yhdistetään täydennysrakentamisella. Lisäksi tarkistetaan, saadaanko kaavamuutoksilla sisäistä kasvua. Käytännön toimenpiteinä hankitaan ja /tai kaavoitetaan maita asemakaavojen lomassa ja reunoilla. Tehdään

edullisuusvyöhyketarkastelut eri alueille, jotta tiedetään, minne on seuraavaksi edullisinta laajentua. Uusia rakennuspaikkoja lievealueille myönnettäessä varaudutaan asemakaavan tuloon.

- **Taajamarakenteen rajaaminen:** Rajataan piiri, jonka ulkopuolelle ei uloteta taajamarakenteen suunnittelua, eikä sen myötä sijoiteta merkittäviä toimintoja. Rakennetta täydennetään kiinteäksi kokonaisuudeksi, eikä mittavia infrastruktuureja sijoiteta piirin ulkopuolelle. Rakennetta säädellään suunnitelmallisesti. Muuttovoiton kärki kohdistetaan piirin sisällä lähelle keskustoja. Käytännön toimenpiteinä kylä kannustetaan itse laatimaan suunnitelmia lisärakentamiselle. Maa- ja metsätalousmaata otetaan merkittävästi rakentamiselle vain osayleiskaavoituksen suunnittelulla ja täydentämällä.

Strategian mukaan Akaan uusien kaavoitettujen asuinalueiden Uudenkylän, Hukarin ja Männikön yhteispinta-ala riittää melkein 10 vuodeksi. Kun huomioidaan lisäksi pienemmät omakotialueet, on Akaassa vuoden 2012 alussa asemakaavallisessa valmiudessa yli 10 vuoden tarpeet omakotirakentamiselle. Yrityskonhon osayleiskaavan 9-tien pohjoispuolen asuinalueiden koko kattaa 15 vuoden tarpeen, mikäli rakennetaan väljää omakotialuetta. Siten Akaassa on strategian laatimisen aikana oikeusvaikutteisella yleiskaavalla osoitettu vuoteen 2040 ulottuva asuinrakentaminen, mikäli väestö kasvaa 1 %:n vuosivauhtia ja kaikki sijoituvat uusiin omakotitaloihin. Tässä ei ole vielä huomioitu vanhojen alueiden tehokkaampaa käyttöönottamista, eikä esim. Vaneritehtaan alueen muuttumista kerrostalovaltaiseksi asuinalueeksi.

Kehityskuvakartalle on merkitty taajamat, jotka otetaan tehokkaampaan käyttöön ja joita täydennetään sekä rakentamiselle varattu alue, jossa pidättäydytään pitkään. Lisäksi karttaan on merkitty symboleina palveluja, joita ovat Toijalan ja Viialan taajamien julkisten ja kaupallisten palveluiden keskittymät, Kylmäkosken kirkonkylän palveluiden keskittymä, kyläkoulut ja rautatieasemat. Lisäksi kehityskuvassa osoitetaan laajat metsät, joilta on pääsy järville. Hyödynnettäviksi rannoiksi on merkitty Jumunen Viialan taajamaan kohdalla, ja Konhovuolle–Makkaranselkä Toijalan päässä kaupunkia. Jalannin ympäri on merkitty reippailupolku.

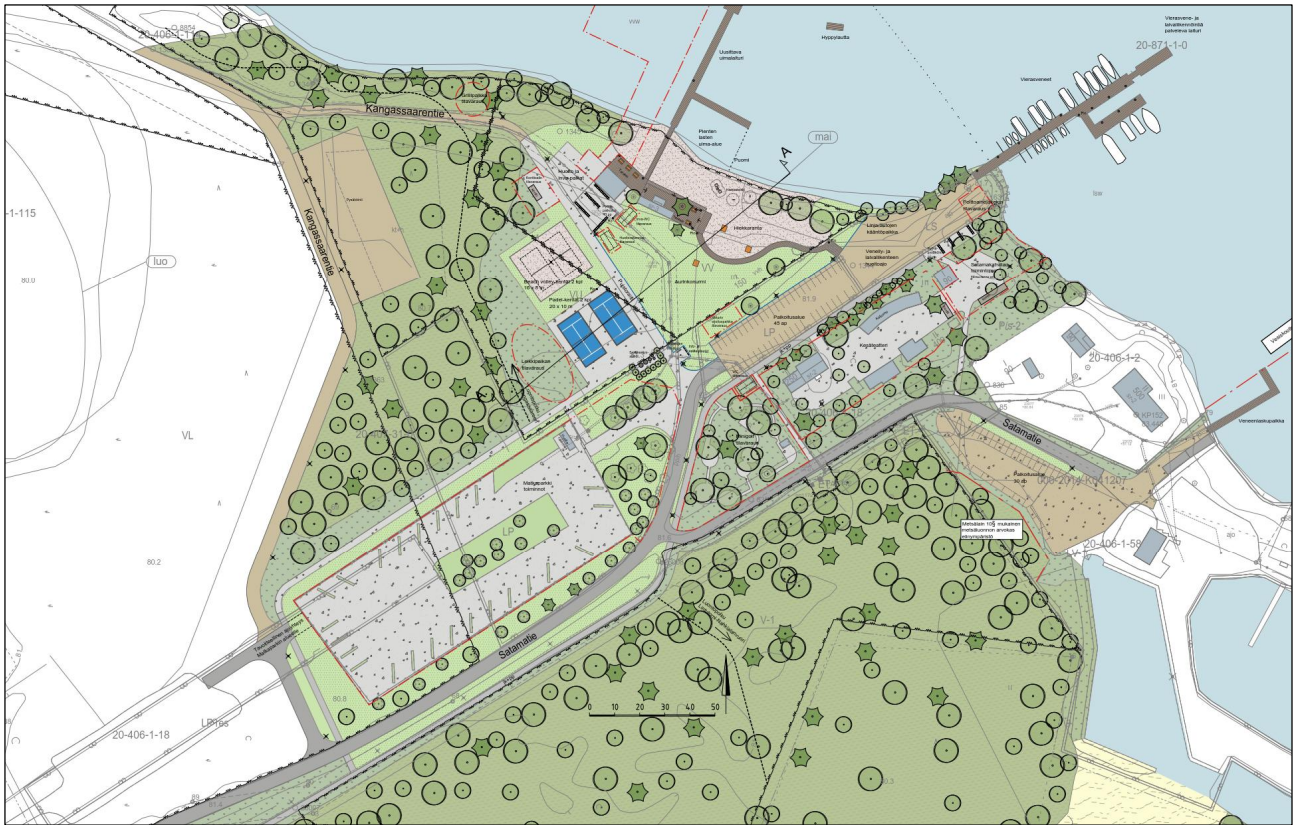
Kehityskuvan jatkoksi nähtiin tarve laatia maankäytön toteutusohjelma, jota tarkistetaan vuosittain kaavoituskatsauksen yhteydessä kaupunginhallituksessa. Kiireelliset kaavoitustarpeet päätetään erikseen. Lisäksi mikäli haluttaisiin valita uusien asuinalueiden sijainti siten, että kunnan investoinnit kohdentuisivat kustannustehokkaasti, saattaisi olla hyödyllistä tehdä edullisuusvyöhyketarkastelu muutamalle täydennysalueelle. Tarkastelu voisi toimia myös kriteerinä uusien alueiden toteutusjärjestystä valittaessa.

4.6.2 Toijalan sataman yleissuunnitelma

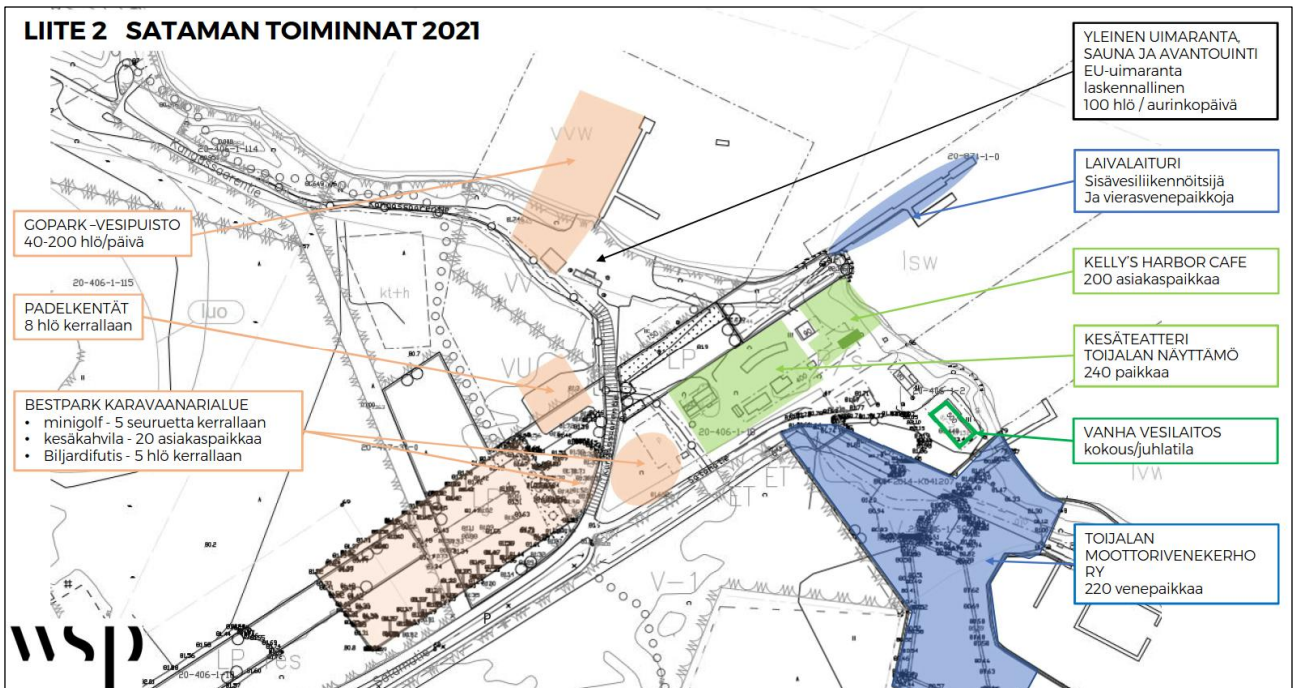
Toijalan sataman alueelle on laadittu yleissuunnitelma (Akaan kaupunki, WSP Finland Oy, 2021). Suunnitelma on tehty yhteistyössä alueella toimivien sidosryhmien kanssa. Alueelle on laadittu aiemmin asemakaava, joka on tullut voimaan 2013. Laajempaa aluetta koskee Sataman osayleiskaava (kv 26.8.2010).

Yleissuunnitelma toimii alueen jatkosuunnittelun ja kehittämisen työkaluna. Tavoitteena on parantaa Satama-alueen yleisilmettä ja käytännön toimivuutta sekä luoda uusia edellytyksiä liiketoiminnalle. Näin lisätään alueen houkuttelevuutta ja mahdollistetaan alueen laaja-alainen harrastus- ja virkistyskäyttö. Yleissuunnitelman pohjalta laaditaan vaiheittain eriateisia toteutussuunnitelmia. Jatkosuunnittelussa tulee huomioida mm. geotarkastelun tarve kantavuusongelmien kartoittamiseksi.

Merkittävänä alueen käyttöä selkeyttävänä muutoksena on uusi katulinjaus, jossa Kangassaarentie on siirretty kulkemaan kauempana rannan toiminnalliselta alueelta, joka näin saadaan kevyen liikenteen ja virkistystoiminnan käyttöön. Alueen pysäköintiä on jäsennetty uusiksi ja uuden Kangassaarentien varteen tulee laajempi pysäköintialue, jolta pääsee polkua pitkin ranta-alueelle. Lisäksi satama-alueelle sijoitetaan pyöräpysäköintipaikkoja. Vierassenelaituriin on osoitettu lisää vierassenepaikkoja ja uimalaituri uusitaan. Ranta-alueella jäsennetään aurinkonurmen ja hiekkarannan rajaavalla kulkukannella. Nykyisten rakennusten terasseja laajennetaan ja yhdistetään portain toisiinsa ja hiekkarantaan. Myös alueen valaistusta ja opastusta uusitaan.

Kuva 4.5. Ote Toijalan sataman yleissuunnitelmasta. Kuvälähde: WSP Finland Oy ja Akaan kaupunki 2021.

Kuva 4.6. Toijalan sataman yleissuunnitelman liitekartta. Kuvälähde: WSP Finland Oy ja Akaan kaupunki 2021.

4.7 Kaupungin strategia 2018-2025

Kaupunkistrategia "Viksu Akaa" on laadittu vuonna 2018. Kaupungin toimintaa ohjaava strategia ulottuu vuoteen 2025. Yleiskaavalla toteutetaan osaltaan kaupungin strategiaa "Viksu Akaa 2018-2025". Sen keskeisiä tavoitteita ovat viireys, innovatiivisuus, kauneus, saavutettavuus ja uudistaminen.

Kuva 4.7. Kaupungin strategian 2018 – 2025 tavoitteita. Kuvallähde: Akaan kaupunki 2018. <https://akaa.fi/meidan-akaa/perustieto/strategia/>

Kaupungin strategialla ja laadittavalla yleiskaavalla on yhteisiä päämääriä, jotka tähtäävät Akaan kilpailukykyyn ja elinvoiman lisääntymistä. Molempien asiakirjojen taustalla on ollut samoja kysymyksiä kuten: Miten väkiluku käännetään/saadaan voimakkaampaan kasvuun? Miten saadaan lisättyä veto- ja pitovoimaa? Miten Akaa pääsee paremmin Tampereen kasvun imuun?

Akaan sijainti on erinomainen, rautateiden ja valtateiden risteyskohdassa keskellä Suomen kasvukäytävää. Puolen tunnin junamatkan päässä on yksi Suomen suurimmista kasvukeskuksista, mutta kaupungin väkiluku ei ole kehittynyt toivotulla tavalla. Akaan muuttoliikkeen rakenne on hyvä: kaupunki on saanut muuttovoittoa hyvin koulutetuista ja työikäisistä. Erityisesti nuoria (15-19 v) on kuitenkin muuttanut alueelta pois.

Vuoden 2021 aikana Akaan väkiluku on kääntynyt hieman nousuun.

4.8 Akaan kaupungin rakennusjärjestys

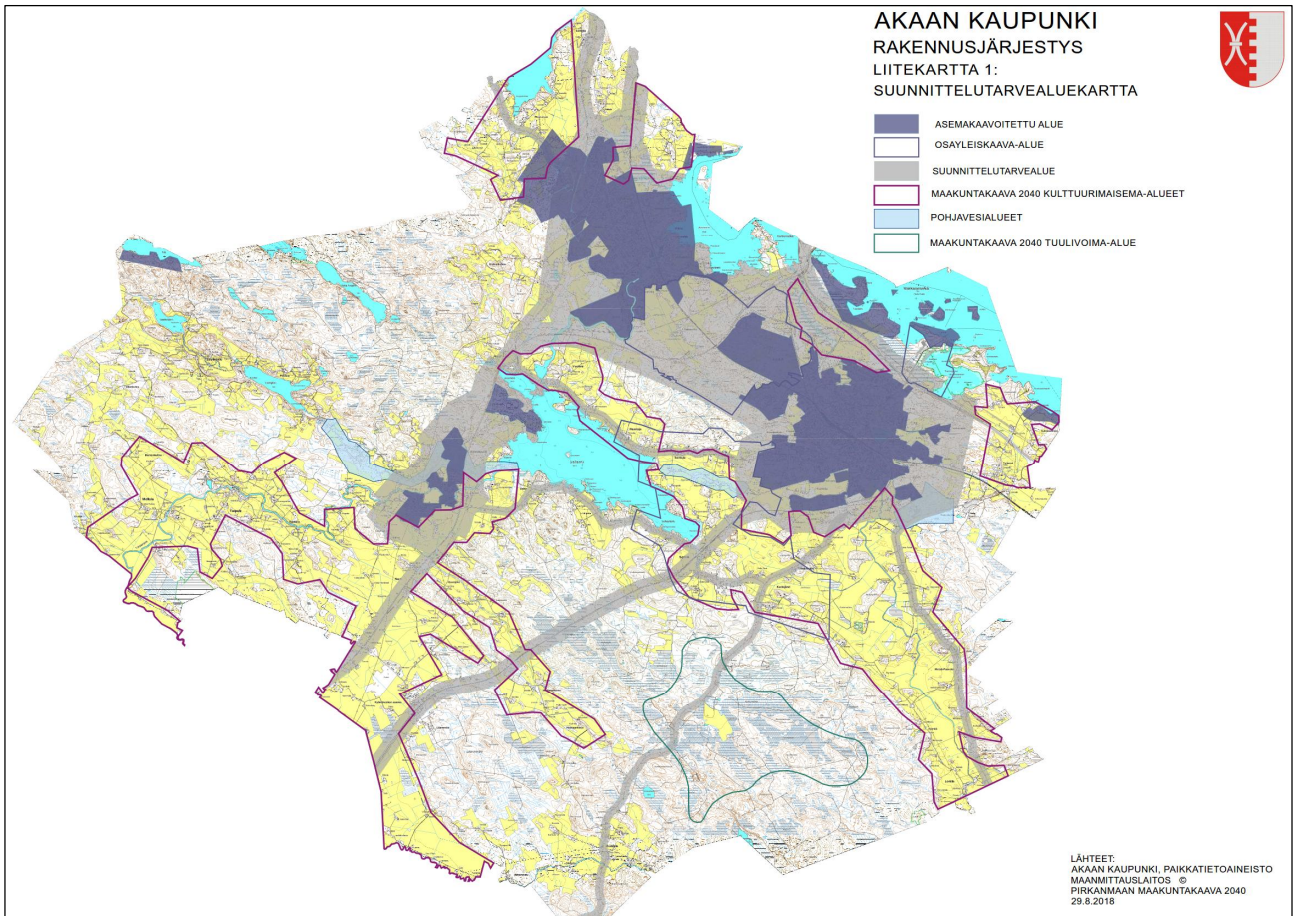
Akaan kaupungin rakennusjärjestys on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 19.12.2018. Se on tullut voimaan 1.10.2019.

Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) ja -asetuksen (MRA) sekä muiden maankäyttöä ja rakentamista koskevien säännösten ja määräysten lisäksi Akaan kaupungissa on noudatettava rakennusjärjestyksen määräyksiä, mikäli oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa, asemakaavassa tai muissa rakentamista koskevista määräyksistä ei ole asiasta toisin määrätty (MRL 14 § 4 mom.).

Rakennusjärjestyksen mukaan Akaassa tavoitteena on luoda energiatehokas, turvallinen, terveellinen, viihtyisä ja sosiaalisesti toimiva elin- ja toimintaympäristö ohjaamalla alueiden käytön suunnittelua ja rakentamista siten, että toteutuksessa otetaan huomioon myös lasten ja ikäihmisten sekä erityisryhmien tarpeet.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kunta voi oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa tai rakennusjärjestyksessä osoittaa suunnittelutarvealueeksi alueen, jolla sen sijainnin vuoksi on odotettavissa suunnittelua edellyttävää yhdyskuntakehitystä tai jolla erityisten ympäristöarvojen tai ympäristöhaittojen vuoksi on tarpeen suunnitella maankäyttöä. Yleiskaavan tai rakennusjärjestyksen määräys alueen osoittamisesta suunnittelutarvealueeksi on voimassa enintään 10 vuotta kerrallaan. (MRL 16 § 3 mom).

Suunnittelutarvealueella tarkoitetaan aluetta, jonka käyttöön liittyvien tarpeiden tyydyttämiseksi on syytä ryhtyä erityisiin toimenpiteisiin, kuten teiden, vesijohdon tai viemärin rakentamiseen taikka vapaa-alueiden järjestämiseen. Akaassa valtaosa kaupungin alueesta on maaseutua. Rakennusjärjestyksessä on osoitettu suunnittelutarvealuetta taajamien ja pääväylien ympäristöön. Rakennuspainetta haja-asutusalueelle ei juuri ole ollut, mutta se on lisääntynyt merkittävästi vuoden 2021 aikana.

Kuva 4.8. Rakennusjärjestyksessä osoitetut suunnittelutarvealueet on esitetty kuvassa harmaalla rasterilla. Kuvälähde: Akaan kaupungin rakennusjärjestys 2018.

4.9 Asetus maanteiden ja rautateiden pääväylistä ja niiden palvelutasosta

Liikenne- ja viestintäministeriön asetusta sovelletaan määrättyihin maanteiden ja rautateiden pääväyliin. Liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain tarkoittamia maanteitä suunnittelualuetta koskien ovat seuraavat valtion omistamat maanteiden pääväylät (suluissa mainittu palvelutasoluokka liikenteellisen merkityksen perusteella):

- Valtatie 3 Helsinki–Tampere–Jalasjärvi (I)
- Valtatie 9 Turku–Tampere–Jyväskylä–Kuopio–Joensuu–Niirala (Turku-Tampere I)

Tason I pääväylillä tienpitäjän on turvattava pitkämatkaisen liikenteen hyvä ja tasainen matkanopeus. Nopeusrajoituksen on oltava vähintään 80 km/h. Moottoriteillä nopeusrajoituksen on oltava 120 km/h.

Tason I pääväylillä on oltava turvallisia ohitusmahdollisuuksia säännöllisin välein. Tason I pääväylillä liittymien määrän on oltava rajoitettua. Liittymien on oltava sellaisia, että ne eivät merkittävästi haittaa pääsuunnan liikennettä.

Erityisesti kaupunkialueilla tienpitäjän on sovittava nopeusrajoitukset ja liikennealueiden ratkaisut paikallisiin olosuhteisiin ja kaupunkien maankäyttöön. Näillä alueilla tienpitäjä voi tietyin edellytyksin poiketa em. nopeusrajoituksen vähimmäistasoista.

Ratalain tarkoittamia rautateiden pääväyliä suunnittelualuetta koskien ovat (suluissa mainittu pääasiallinen liikenneprofiili):

- Riihimäki asema–Tampere asema (henkilöliikenne, tavaraliikenne)
- Turku asema–Toijala (tavaraliikenne)

Rautateiden pääväylien henkilöliikenteen radoilla nopeuden on oltava vähintään 120 km/h.

Rautateiden pääväylien tavaraliikenteen radoilla nopeuden on oltava vähintään 80 km/h. Tavaraliikenteen radoilla akselipainon on oltava vähintään 22,5 tonnia.

Rautateiden pääväylillä on erityisesti huomioitava rataosuudet, jotka kuuluvat liikenneprofiililtaan sekä henkilö- että tavaraliikenteen ratoihin. Tällaisten rataosuuksien on lähtökohtaisesti täytettävä sekä henkilöliikenteen että tavaraliikenteen ratojen palvelutasojen vähimmäisvaatimukset.

Rataverkon haltija voi poiketa tietyin edellytyksin poiketa vähimmäisnopeudesta ja akselipainosta liikenneturvallisuuteen, ympäristöön ja maankäyttöön liittyvien paikallisten olosuhteiden sitä vaatiessa.

4.10 Pääväyliä koskevat selvitykset

4.10.1 Turku–Tampere kehityskäytäväselvitys

Turku–Tampere kehityskäytäväselvitys on valmistunut vuonna 2014 (ELY-keskus, Liikennevirasto, Ramboll). Prosessiin osallistuivat yhteysvälin kunnat, maakuntaliitot, ELY-keskukset sekä elinkeinoelämä. Työn keskeisenä päämääränä oli saavuttaa liikenteen ja maankäytön yhteensovittamiseksi ja kehittämiseksi yhteinen näkemys ja kehityssuunta.

Selvityksessä Turun ja Tampereen välistä radan ja valtatie 9 muodostamaa liikennekäytävää käsitellään yhtenä kokonaisuutena.

Valtatie 9

Valtatie 9 Turun ja Tampereen välillä on noin 160 kilometrin pituinen osuus merkittävästä poikittaissuuntaisesta valtatiestä, joka yhdistää Skandinavian Turun ja Naantalin satamien sekä Niiralan rajanylityspaikan kautta Venäjälle.

Valtatietä 9 käytetään erityisesti elintarvikkeiden, kemianteollisuuden, kaivosteollisuuden ja puuteollisuuden kuljetuksiin. Valtatie 9 lukeutuu myös osittain suurten erikoiskuljetusten tavoiteverkkoon. Suurten erikoiskuljetusten tavoitetieverkolla (SEKV) mitoitusvaatimukset määrittelee ajoneuvo, jonka leveys ja korkeus ovat 7 metriä ja pituus 40 metriä. Valtatie 9 on osa SEKV:a Humppilasta valtatieltä 2 Akaaseen seututielle 190 asti, jota pitkin reitti jatkuu Tampereen suuntaan Lempäälän kautta. Humppilan ja Kylmäkosken välillä vt 9 on ollut kevästä 2013 alkaen runkoreittiä, jolla kuitenkin sallitaan SEKV:n mitoitusvaatimuksia kapeammat poikkileikkauratkaisut (ns. kaide-SEKV). Tällä mahdollistetaan kapeat keskikaidejaksot liikennekuolemia vähentävänä ensimmäisen vaiheen toimenpiteenä.

Turun ja Tampereen välillä ei ole mökkiliikennettä, mutta vapaa-ajan liikkumisessa korostuu laivamatkustus.

Kantatie 41 tarjoaa vaihtoehtoisen yhteyden Sastamalan ja Huittisten kautta Tampereelle ja sitä käyttää osa Tampereen länsipuolelle suuntautuvista kuljetuksista lyhyemmän matkan vuoksi. Suurin osa Tampereen ja Turun välisestä pitkämatkaisesta linja-autoliikenteestä kulkee Huittisten kautta Matkahuollon terminaalin ja pikavuoroliikenteen vaihtopaikan vuoksi.

Turku-Tampere -rautatie

Turku-Tampere ratayhteys on osa raskaan tavaraliikenteen tavoiterunkoverkkoa. Ratayhteys koostuu kahdesta rataosasta; yksiraiteisesta Turku-Toijala radasta ja kaksiraiteisesta Toijala-Tampere radasta. Turku-Toijala radan tavaraliikenteen kuljetukset koostuvat pääosin kemikaalikuljetuksista Uudenkaupungin ja Siilinjärven välillä sekä Naantaliin suuntautuvista kuljetuksista. Rataverkon tavaraliikenne-ennusteessa vuodelle 2030 (Liikennevirasto 37/2010) kuljetusmäärien on ennustettu pysyvän ennallaan.

Toimenpide-esitykset (Akaa)

Kehityskäytäväselvityksessä on esitetty joukkoliikenteen käytön ja kävelyn sekä pyöräilyn tehostamiseen tärkeitä toimenpiteitä mm.

- Viialan aseman pyöräpysäköinti: Pyöräpysäköinnin kehittäminen ja opastuksen parantaminen.
- Toijala, radan ylittävä silta: Rauhoitetaan silta vain jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden käyttöön. Radan ylittävän sillan liittymät radan pohjoispuolella ovat vaaralliset ja sillan jalkakäytävä liian kapea. Yhteys on jalankulun ja pyöräilyn pääyhteys moottoritien suunnasta keskustaan.

Liikenneympäristön parantamiseen tärkeitä kävelyn ja pyöräilyn toimenpiteinä on esitetty mm.:

- Kylmäkoski – Viiala, jkp-tie: Kevyen liikenteen yhteyden puuttuvien osien rakentaminen (4 km). Koko välin pituus noin 9 km. Valtatien 9 varrella on pääosin rinnakkaisteitä käyttäen tehty kevyen liikenteen yhteys. Yhteys puuttuu mt 190 ja 3043 varrelta. Taajamien välillä asutus on erittäin harvaa. Yhteys tulee tarpeellisemmaksi, jos Kylmäkosken pohjoispuolelle suunniteltu yritysalue toteutuu.

Yhteysvälin rataan liittyvät uusinvestoinnit (Liikennevirasto 2010, RHK 2009, Tampereen kaupunkiseutu 2012):

- Toijalan kolmioraide
- Turku-Toijala radan nopeustason nosto ja tasoristeyksien poisto: Raidegeometrian mahdollistama nopeustason nosto yhteysvälillä pitää sisällään raidegeometrian parantamisen lisäksi tasoristeysten poistoja, vaihdemuutoksia, pohjanvahvistusta sekä turvalaite- ja sähköratamuutoksia
- Turku-Toijala -radan akselipainon nosto 250 kN:iin
- Toijala-Tampere radan lisäraiteet ja seisakkeet

Eritasoliittymätoimenpiteet:

- Vt9/Sotkiantien liittymä, 2-ramppinen perusverkon eritasoliittymä
- Kylmäkosken taajaman kohdalla nykyisen 2T-liittymän muuttaminen eritasoliittymäksi
- Sallinkulman eritasoliittymä: Nykyisen valtatie ylittävän poikittaisen yhteyden kehittäminen eritasoliittymäksi ramppien lisäämisellä. Liittymä mahdollistaa alueen maankäytön kehittäminen. Liittymä toteutetaan maankäytön kehittämisen tarpeisiin. (VON: Mahdollisesti myös rinnakkaistieyhteys tarpeen, jos maankäyttö kehittyy voimakkaasti keskeisellä taajama-alueella.)

Kehittämisselvityksessä on arvioitu myös valtatie 3 sekä maantien 130 joukkoliikenteen pysäkkijärjestelyjen kehittämisen tarpeita. Kehitettäviä pysäkkejä oli Akaa-Tampere välillä Akaan Viialassa kolme kappaletta (Viialan keskusta, Matomäki ja Viiala th).

Akaan ja Tampereen välisen lähijunaliikenteen kehittäminen edellyttää lisäraiteiden rakentamista tälle osuudelle. Ensimmäisessä vaiheessa osuudelle toteutetaan yksi lisäraide, jolloin osuudelle tulee kolme raideparia. Osuudelle varaudutaan myös neljännen raideparin toteuttamiseen. (Tampereen kaupunkiseutu 2012;

Liikennevirasto 2013a). Lisäraiteiden toteuttaminen parantaa osaltaan myös Tampere-Toijala-Turku junaliikenteen kapasiteettia.

4.10.2 Lisäraiteiden aluevaraus suunnittelu rata-osuudella Toijala – Tampere

Liikennevirasto ja Pirkanmaan liitto (VR Track Oy, A-Insinöörit Suunnittelu Oy) ovat laatineet lisäraiteiden aluevaraus suunnittelun rataosuudella Toijala–Tampere vuonna 2012. Suunnitelma palvelee ensisijaisesti radan varren kuntien ja kaupunkien kaavoitusta. Työssä on tutkittu lisäraiteiden sijoittuminen Tampereelta etelään aina maakuntarajalle saakka, Helsinki–Toijala–Turku-kolmioraiteen linjaus sekä alustava uusien lähijunaseisakkeiden sijainti. Suunnittelua on tehty yhteistyössä rataosuuden kuntien (Tampere, Lempäälä, Akaa, Valkeakoski) sekä Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymän kanssa.

Lisäraiteet on suunniteltu Akaan alueella sijoitettavaksi seuraavasti:

- Toijalan liikennepaikan eteläpuolella molemmat lisäraiteet on suunniteltu sijoitettavaksi nykyisten raiteiden itäpuolelle.
- Toijalan liikennepaikan pohjoispuolelta Lempäälän Hulaukseen saakka lisäraiteet on suunniteltu sijoitettavaksi nykyisten raiteiden molemmin puolin. Tällä välillä monissa ylikulkusilloissa on tilavaraus kolmannelle lisäraiteelle nykyisten raiteiden itäpuolella.

Nykyisten liikennepaikkojen (Toijala, Lempäälä, Viiala) raide- ja laiturijärjestelyihin joudutaan tekemään myös muutoksia lisäraiteiden vuoksi.

Jatkosuunnittelussa huomioon otettavaa:

- Toijalan liikennepaikan eteläpuolella on tutkittava toisen raiteen sijoittumista myös nykyisten raiteiden länsipuolelle. Ratkaisulla voidaan pienentää tilantarvetta tiheään asutetulla alueella, vaikka tällöin ongelmaksi muodostuu nykyisen Toijala–Turku-radon linjaus.
- Uudet lähijunaseisakkeet kannattaa kytkeä kuntien kaavoitukseen ja tarkempi sijainti määrittää kaavamuuutosten yhteydessä. Aluevaraus suunnitelmassa seisakkeiden likimääräinen sijainti on määritelty sidosryhmäpalaverien ja raideteknisten reunaehtojen perusteella.

4.10.3 Riihimäki-Tampere-rataosan tarveselvitys

Riihimäki–Tampere-rataosan tarveselvitys on tehty 2018 (Liikennevirasto, Ramboll). Tarkastelussa on ollut 2+2-raidetta Toijalan ja Tampereen välillä, mikä mahdollistaa kaukojunien erottamisen kokonaan lähi- ja taavaraliikenteestä Toijalan ja Tampereen välillä. Koko Riihimäki–Tampere -välillä varaudutaan rataosan neliraitaisuuteen.

Tarveselvityksessä 2018 arvioitiin myös tarvetta Toijalan kolmioraiteelle. Tarve arvioitiin niin pieneksi, että kolmioraiteen ei arvioitu toteutuvan ennen vuotta 2040. Maakuntakaavassa on esitetty kolmioraide Turun radalta pääradalle.

4.10.4 Turku-Toijala-radon kaksoisraideselvitys

Turku–Toijala -radasta on laadittu kaksoisraideselvitys vuonna 2008 (Pirkanmaan liitto), jossa on alustavasti tarkasteltu lisäraiteiden sijoittumista suhteessa nykyiseen raiteeseen. Tämän jälkeen suunnittelua ei ole tehty eikä myöskään ole tällä hetkellä käynnissä.

4.10.5 Aluevaraus suunnitelma rataosuudella Toijala-Tampere

Toijala-Tampere rataosuudella on tehty lisäraiteiden aluevaraus suunnittelua vuonna 2012 (Liikennevirasto ja Pirkanmaan liitto). Selvityksessä rataosuudelle Toijala–Lempäälä lisäraide on linjattu rakennettavaksi

nykyisen radan kummallekin puolelle ja rataosuudella Lempäälä– Sääksjärvi lisäraiteet on esitetty nykyisen radan itäpuolelle.

4.10.6 Maanteiden ja rautateiden meluselvitys

Liikennevirasto on selvittänyt hallinnoimiensa maanteiden ja rautateiden pääväylien aiheuttamat melutasot ja altistujamäärät vuonna 2017 valmistuneissa meluselvityksissä. Tulokset on koottu raporttiin *Liikenneviraston maanteiden ja rautateiden meluselvitys 2017 (EU:n ympäristömeludirektiivin (2002/49/EY) mukainen meluselvitys)*. Selvityksissä huomioitiin maantiet, joiden liikennemäärä on yli 3 miljoonaa ajoneuvoa vuodessa (KVL yli 8219), sekä rautatiet, joiden liikennemäärä on yli 30 000 junaa vuodessa. Akaassa selvityksen tuloksia voidaan hyödyntää pääradan ja valtatie 3 osalta. Aineistoon ei sisälly valtatie 9 eivätkä Valkeakosken ja Toijalan radat.

4.11 Maisemaa ja kulttuuriympäristöä koskevat selvitykset

Yleiskaavatyön yhteydessä on tehty arkistoeselvitystä maisemaa ja kulttuuriympäristöä koskevista lähtötiedoista Akaan omiin, aikaisempiin toimeksiantoihin ja selvityksiin perustuen. Työn yhteydessä on tutkittu niin Akaan kuin myös Toijalan, Viialan ja Kylmäkosken kulttuuriympäristöä koskevia raportteja. Näistä raporteista on digitoitu paikkatietomuotoon erilaisia kulttuuriympäristön kohteita, kuten arkeologisia kohteita, kulttuurimaisemia ja -alueita sekä muita arvokkaita kulttuurikohteita. Digitoimisen lisäksi useille paikkatietoaineistoille on lisätty ominaisuustietoja. Osa aineistoista oli kaupungilla paikkatietomuodossa ilman ominaisuustietoja - näille paikkatietoaineistoille lisättiin ominaisuustietoja niihin liittyvien raporttien perusteella.

4.11.1 Arkeologiset inventoinnit

Yleiskaavatyön yhteydessä läpikäytyjä arkeologisia raportteja ovat Toijalan arkeologinen inventointi (1998), Viialan arkeologinen perusinventointi (1996) sekä Kylmäkosken arkeologinen perusinventointi (1996).

Kiinteät muinaisjäännökset ja irtolöytöpaikat

Näissä perusinventoinneissa inventoitiin kuntien alueella sijainneet kiinteät muinaisjäännökset sekä irtolöytöpaikat. Inventointiraporteissa esitellyt kiinteät muinaisjäännökset olivat pääosin samat kuin maakuntakaavassa olevat kiinteät muinaisjäännökset. Maakuntakaavassa mukana olevien kiinteiden muinaisjäännösten lisäksi perusinventointiraporteissa mainittiin seuraavat kiinteät muinaisjäännökset:

- Kailanmäki, uhrilähde, historiallinen (kohde on muinaisjäännösrekisterissä mahdollisena muinaisjäännöksenä nimellä Kailamäen lähde (muinaisjäännösrekisteritunnus 1000001949))
- Koivula, haudat ja asuinpaikat, kivikautinen (muinaisjäännösrekisteristä poistettu kohde)
- Kärävä, rökkiöt, rautakautinen (muinaisjäännösrekisteristä poistettu kohde)
- Mustila 2, asuinpaikat, kivikautinen (muinaisjäännösrekisteristä poistettu kohde)
- Siukola 1, asuinpaikat, kivikautinen (muinaisjäännösrekisteristä poistettu kohde)
- Vähälä, rökkiöt, historiallinen (muinaisjäännösrekisteristä poistettu kohde)

Edellä luetelluista kiinteistä muinaisjäännöksistä digitoitiin ainoastaan Kailanmäki, joka on muinaisjäännösrekisterissä mahdollisena muinaisjäännöksenä. Muinaisjäännösrekisteristä poistettuja kohteita ei siis digitoitu. Muut inventointiraporttien kiinteät muinaisjäännökset löytyivät jo maakuntakaavasta sekä museoviraston paikkatietoaineistosta, eikä niitä tämän takia digitoitu.

Aiemmin laadituissa selvityksessä mainittiin 66 kpl irtolöytöpaikkoja, jotka digitoitiin paikkatietomuotoon. Irtolöytöpaikkoja ei esitetä kaavakartalla.

Historiallisen ajan muinaisjäännökset

Yleiskaavatyön yhteydessä Pirkanmaan maakuntamuseo toi esiin, että maakuntamuseon Siiri-tietokannan tiedot ovat puutteellisia erityisesti historiallisen ajan muinaisjäännösten, kuten kylätonttien osalta, ja että strategisen yleiskaavatyön yhteydessä tulee varautua arkeologisen inventoinnin tekemiseen muuttuvan maankäytön alueilla. Lisäksi tiedot jo olemassa olevista kohteista olisi suositeltavaa ajantasaistaa koko kunnan osalta.

Kevään 2021 aikana historiallisten asuinpaikkojen selvitys laadittiin yleiskaavatasoisena yleispiirteisenä arkistoeselvityksenä. Lähtötietona selvitettävien kyläpaikkojen osalta käytettiin 1500-luvun kyläluetteloja. Huomionarvoista inventoinnissa oli, että nykyisen Akaan alueita on kuulunut aikanaan Lempäälään, Viialaan, Toijalaan ja Kylmäkoskeen. Akaan alueen historialliset kylätontit paikannettiin/asemoitiin käyttäen aluetta kuvaavia vanhimpia historiallisia karttoja, kuten 1600-luvun maakirjakarttoja, isojakokarttoja tai muita kylää kuvaavia, vanhimpia historiallisia karttalähteitä. Apuna työssä käytettiin myös mm. 1800-luvun pitäjänkarttoja sekä Kuninkaan kartaston karttoja. Oleellista on, että paikannus perustuu nimenomaan vanhimpaan saatavilla olevaan kartta-aineistoon (yleensä vähintään 1700-luvun isojakokarttaan).

Akaan historiallisen ajan kyläpaikkojen arkistoinventointi (2021) käsittää Akaan kaupungin alueelta 51 aluetta, joilla on ollut historiallinen kylän tai talon paikka. Inventoiduista kohteista vanhimmista löytyy maininta 1390-luvulta ja valtaosasta maininta 1500-luvulta. Raportissa kustakin kohteesta on kohdekuvaus, joka sisältää ensimmäiset maininnat historiallisissa asiakirjoissa, talojen lukumäärän kantakylässä sekä jonkin verran kohteen myöhempiä vaiheita. Näiden lisäksi maalajikartoista ja isojakokartoista on mahdollisuuksien mukaan esitetty kuvankaappauksia.

Osa kyläpaikkojen inventoinnin 51 kohteesta on myös muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä ja osa on osoitettu maakuntakaavassa maakunnallisesti merkittävänä rakennetun kulttuuriympäristön kohteena. Kyläpaikkojen inventoinnin kohteet on lueteltu alla:

<ul style="list-style-type: none">• Alpila• Arpiainen• Haanoja• Haihunkoski (eri kuin maakuntakaavan Varrasniemen kulttuurimaisema)• Hautaniemi• Heinäsuu• Joki-Haavisto• Järvi-Haavisto• Järviö• Kaulo• Kuhavuori• Kurisjärvi• Kuusjoki / Rossinkylä• Kylmäkoski• Kyä• Käyrälä• Lapinkulma (Alkula) (kiinteä muinaisjäännös)• Lontila• Mellola• Mulkue Järvelä (Mulkue) (kiinteä muinaisjäännös)• Mustue / Mustaniemi• Nahkiala (kiinteä muinaisjäännös)• Nauli• Onnia• Oriniemi• Poutala• Pätsinniemi	<ul style="list-style-type: none">• Raidisto (Raidisto ja 2)• Riisikkala• Riitiälä• Rättö• Sarkkila• Savikoski• Saviniemi• Sontula (Sontula 1 ja 2)• Sotkia• Taipale• Taipale/Hinkka, Viiala• Tarpia• Terinen• Terissaari• Tipuri (Tipuri /Kurisniemen kylä) (kiinteä muinaisjäännös)• Tiura• Toijala• Toivettula (kiinteä muinaisjäännös)• Perälä (Tolvila) (kiinteä muinaisjäännös)• Tyrisevä• Vanha-Hautaan kartano (Hautaa) (maakunnallisesti merkittävä kohde)• Varrasniemi (eri kuin maakuntakaavan Varrasniemen kulttuurimaisema)• Viiala• Vuoltee
---	--

4.11.2 Toijalan rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema -selvitys

Toijalan rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema (2009) -raportti käsittää kattavasti Toijalan alueen kulttuurihistoriallisia kohteita, kuten kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kiinteistöjä, arvoalueita sekä historiallisia tielinjauksia.

Toijalan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kiinteistöt

Kiinteistökohteet valittiin raporttiin inventointien perusteella. Kaikkiaan kiinteistökohteita on raportissa 97 ja tähän ryhmään kuuluu pääasiassa julkista rakennuskantaa, kuten kouluja, kirkkoja, teollisuusrakennuksia ja liikerakentamista. Asuinrakennuksista mukana on lähinnä kylien kantataloja sekä historiallisesti merkittäviä yksittäisiä asuinrakennuksia. Arvoalueita raporttiin on valittu 26 ja näiden lisäksi raportissa on esitelty myös sellaisia alueita, joita ei ole luokiteltu arvoalueiksi. Sekä arvoalueille että kiinteistöille on raportissa määritelty arvoluokka (1-3), tärkeimmät arvot sekä suositellut toimenpiteet.

Kaikki edellä mainitut Toijalan rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema -raportin kiinteistökohteet, alueet sekä tielinjaukset löytyivät Akaan kaupungilta paikkatietomuodossa Mapinfo-tiedostoina piste-, viiva ja aluemuodossa, mutta tiedostoista puuttui kaikki ominaisuustiedot. Yleiskaavatyön yhteydessä nämä aineistot on muunnettu sekä shape- että geopackage-formaatteihin ja niille on lisätty ominaisuustietoja raportin pohjalta. Sekä arvoalueille että kiinteistöille lisättiin seuraavat ominaisuustiedot: lähde, nimi, arvoluokka, arvot sekä toimenpiteet. Kiinteistöille lisättiin näiden lisäksi ominaisuustiedoksi kohteen numero kuvaamaan sitä mikä numero kullekin kohteelle on annettu raportissa. Muille alueille kuin arvoalueille annettiin ominaisuustiedoksi ainoastaan lähde sekä nimi.

Seuraavat kiinteistökohteet (pistemäisiä kohteita) digitoitiin Toijalan rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema -raportista:

<ul style="list-style-type: none">• Ylpöntien asuintalot, arvoluokka III• Huuskan liiketalo, arvoluokka II• Valtion virastotalo, arvoluokka III• Arvo Ylpön koulu, arvoluokka I• KOP:in liiketalo, arvoluokka II• Osuuskaupan talo, arvoluokka I• Torin asuin- ja liikerak., arvoluokka II• Saalem rukoushuone, arvoluokka III• Saartilan harjatehdas, arvoluokka III• Toijalan osuusmeijeri, arvoluokka I• Lääkärintalo, arvoluokka III• Tuomari Nerosen talo, arvoluokka II• Sampola, nuorisoseura, arvoluokka I• Toika, kaidetehdas, arvoluokka III• Laaksola, arvoluokka I• Tuomari Uotilan talo, arvoluokka II• Lapinleimun tehdas arvoluokka, III• Kakkali, arvoluokka I• Toijalan yhteiskoulu arvoluokka, III• Hultti ja tapettitehdas arvoluokka, I• Kukkumäki, arvoluokka II• Mulli, arvoluokka II• Aravakerrostalot, arvoluokka II• Kaakko, arvoluokka II• Akaan seurakuntatalo, arvoluokka II• Vuorinen, arvoluokka III• Haapalehdon huvila, arvoluokka II• Ratakartan mökki, arvoluokka I• Kolmio, arvoluokka III• Huuskan maatalousosasto, arvoluokka III• Ritolan asuinrak., arvoluokka I	<ul style="list-style-type: none">• Akaan kirkko ja kivasakasti, arvoluokka I (maakunnallinen kohde, erityislainsäädännön nojalla suojeltava rakennus)• Toijalan urheilukenttä, arvoluokka III• Ympyrätalo, arvoluokka II• Pajamäki, arvoluokka II• Akaan hautausmaa, arvoluokka I (maakunnallinen kohde)• Ratapihan silta, miljoonasilta, arvoluokka II• Toijalan kino, arvoluokka II• Haaviston sementtivalimo, arvoluokka III• Taloteollisuus oy, arvoluokka III• Naskalan asuinrakennus, arvoluokka I• Muuntarakennus, arvoluokka III• Ali-Uotila, arvoluokka III• Ryödin asuinrakennus, arvoluokka I• Viljala, SOK:n viljasiilo, arvoluokka II• Toijalan vesitorni, arvoluokka III• Veturitalli, vesitorni, arvoluokka II• Torkon tilakeskus, arvoluokka II• Chymos oy:n ent. tehdasalue, arvoluokka I• Kulkutautisairaala, Toijalan terveysasema, arvoluokka II• Vähä-Pennolan tilak., arvoluokka I• Nahkialan koulu, arvoluokka II• Helpiön tapettitehdas, arvoluokka I	<ul style="list-style-type: none">• Hinkan tilakeskus, arvoluokka II• Pappilan kansakoulu, arvoluokka I• Jokiranta, arvoluokka II• Lähteenmäki, arvoluokka III• Korkeemäki, arvoluokka III• Latvalan tilakeskus, arvoluokka III• Arvolan tilakeskus, arvoluokka II• Kurvolan kartano, arvoluokka I• Karo, arvoluokka I• Uusi-Kataja, arvoluokka II• Uusi-Rättö, arvoluokka II• Rättö, arvoluokka I (maakunnallinen kohde)• Kojumäki, arvoluokka II• Toivettula, arvoluokka I• Eerola, arvoluokka II• Iso-Kyä, arvoluokka I• Ratakartan mökki, arvoluokka III• Aurinko, arvoluokka II• Kiviniemi, arvoluokka II• Vainionlahti, arvoluokka II• Järvelä, arvoluokka I• Pasi, arvoluokka I• Toijalan sataman asema-alue, arvoluokka I• Teristen kansakoulu, arvoluokka II• Myrskykari, arvoluokka II• Terissaari ja Suvanto, arvoluokka II• Vesiranta, arvoluokka II• Kangassaari, arvoluokka I• Teristen kartano, arvoluokka I• Ilomäki, arvoluokka II
---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> • Toijalan oluttehdas, arvoluokka I • Mongon tilakeskus, arvoluokka I • Toukola, arvoluokka II • Rannanmaa, nahkurin talo, arvoluokka II • Tiensuu ja Välimäki, arvoluokka III 	<ul style="list-style-type: none"> • Vähä-Rekola, arvoluokka III • P&R tapettitehd. kont., arvoluokka I • Pihlgrenin asuinrakennus, arvoluokka II • Hasialan tilakeskus, arvoluokka I • Heikkilän tilakeskus, arvoluokka II 	<ul style="list-style-type: none"> • Ellilä, arvoluokka I • Kinttu, arvoluokka I • Seppälä, arvoluokka I • Metsä-Paavola, arvoluokka II
--	--	---

Toijalan arvoalueet

Seuraavat arvoalueet digitoitiin Toijalan rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema –raportista:

- Akaan kirkkomaisema julkisine rakennuksineen, arvoluokka I
- Hämeentien ja Kurisjärventien risteyksen omakotitalot, arvoluokka III
- Hämeentien ja Lontilanjoen välinen omakotialue, arvoluokka I
- Hämeentien ja Ryödintien risteyksen asutus, arvoluokka II
- Kaakontien omakotialue, arvoluokka III
- Kaartotien asuinrakennukset, arvoluokka III
- Karinkujan mäki-asutus, arvoluokka III
- Keskustan puiset pientalot, arvoluokka II
- Kilsan asuinalue, arvoluokka II
- Lahdensuuntien omakotitalot, arvoluokka II
- Lontilantien pientila-asutus, arvoluokka III
- Nahkialajärven teollisuusmaisema, arvoluokka I
- Nahkialan kyläkeskusta, arvoluokka I (maakunnallinen kohde, raja-alue poikkeaa hieman mkk:sta)
- Palkinpään asuinalue, arvoluokka II
- Pennolantien asuinalue, arvoluokka II
- Päiväniementien pientila-asutus, arvoluokka III
- Pätsiniemen omakotialue, arvoluokka I
- Rauhanummen kerrostalot, arvoluokka III
- Sontulantien harjanteen asutus, arvoluokka II
- Terissaaren kalamaja- ja kesämökkiyhdyskunta, arvoluokka II
- Toijalan asema ja ratapiha ympäristöineen, arvoluokka I
- Toijalan liikenneväylät, Turun radan linjaus, ei arvoluokitusta
- Toijalan vanha kyläkeskusta, arvoluokka I (maakunnallinen kohde, raja-alue poikkeaa hieman mkk:sta)
- Torin etelälaidan asuinrakennukset, arvoluokka III
- Tyrisevän kylämaisema, arvoluokka I (eri kuin mkk:n Tyrisevän-Teristen kulttuurimaisema)
-

Historialliset tielinjaukset

Lisäksi seuraavat historialliset tielinjaukset digitoitiin Toijalan rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema -raportista:

- Hämeenlinna-Tampere -rata, 1870-luku
- Hämeentie ja Valkeakosken rata, 1930-luku
- Maantie Urjalaan, 1760-luku (maakuntakaavassa nimellä Urjala - Kylmäkoski - Akaa)
- Satamarata, 1920-luku
- Sontulantie, 1800-luku
- Toijalan vanha tielinjaus
- Toijala-Turku -rata, 1870-luku
- Vanha ratsutie, ns. Hiidentie (maakuntakaavassa nimellä Hämeenlinna - Akaa – Tammerkoski)

4.11.3 Viialan rakennetun- ja kulttuuriympäristön inventointi -selvitys

Viialan rakennetun- ja kulttuuriympäristön inventointi 2005–2006 (2006) -raportti käsittää 49 rakennetun- ja kulttuuriympäristön näkökulmasta merkittävää kiinteistöä Viialassa. Raportin kiinteistöjä ei ennestään ollut kaupungilla paikkatietomuodossa, mutta raportti sisälsi karttoja, joiden avulla kiinteistöt voitiin digitoida. Kaikki raportin 49 kohdetta digitoitiin paikkatietomuotoon yleiskaavatyön yhteydessä. Digitoiduille kohteille annettiin seuraavat ominaisuustiedot: lähde, nimi, numero (raportissa), arvot, arvoluokka, perustelut arvoille sekä toimenpiteet.

Viialan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kiinteistöt

Seuraavat kiinteistöt digitoitiin Viialan rakennetun- ja kulttuuriympäristön inventointi 2005–2006 -raportista:

<ul style="list-style-type: none">• Jumunranta, arvoluokka 2• Koivikko, Lapin koulu, arvoluokka 2• Pärnämäki, Lapin koulu, arvoluokka 2• Uotila, arvoluokka 1• Mäensivu (Villatehdas), arvoluokka 1• Ylhäinen, arvoluokka 2• Arpiainen, arvoluokka 1• Eliittiharkki, arvoluokka 2• Haihunkosken kivisilta, arvoluokka 1• Iso-Rasila, arvoluokka 2• Ruokola, kivikansakoulu, arvoluokka 1• Siukola, arvoluokka 2• Vähä-Rasila, puukansakoulu, arvoluokka 1• Ali-Eskola, arvoluokka 2• Jussila, arvoluokka 2• Kansakoulunlisä, arvoluokka 2• Marjamäki, arvoluokka 2• Rauhala, arvoluokka 2• Rekola, arvoluokka 1• Sarkkilan kansakoulu, arvoluokka 2• Yli-Eskola, arvoluokka 2• Yli-Laurila, arvoluokka 1• Ali-Pörö, arvoluokka 2• Mutonen, arvoluokka 2• Päivärinne (Anttila), arvoluokka 2	<ul style="list-style-type: none">• Toorikka, arvoluokka 1• Heikkilä, arvoluokka 1• Kivimäki, arvoluokka 3• Mattila, arvoluokka 2• Pihlajamäki, arvoluokka 3• Ryödi, arvoluokka 2• Hinkka, arvoluokka 2• Hyrkäs, arvoluokka 2• Kartanonvainio, arvoluokka 1• Tolvila, arvoluokka 1• Nyppy, arvoluokka 2• Seppälä, arvoluokka 2• Sipilä, arvoluokka 1• Kauppala 74, arvoluokka 2• Kauppala 147, arvoluokka 2• Kirkkomaa, arvoluokka 1 (erityislainsäädännön nojalla suojeltava rakennus)• Pappilanpuisto, arvoluokka 1• Rantalehto, arvoluokka 1• Siiri (Korpisaari), arvoluokka 2• Tiilimäki (Nirha Oy), arvoluokka 3• Tuomarla, arvoluokka 2• Viiala, arvoluokka 1• Viialan nahkatehdas, arvoluokka 1• Vuorela, työväentalo, arvoluokka 1
---	---

4.11.4 Kylmäkosken rakennushistoriallisia kohteet sekä kulttuurimaisemat

Kylmäkosken rakennushistoriallisia kohteita sekä kulttuurimaisemia on koottu Pirkanmaan liiton I julkaisuun vuodelta 1977. Julkaisussa on esitelty 15 rakennushistoriallista kulttuurikohdetta sekä 5 kulttuurimaisemaa. Kohteiden ja kulttuurimaisemien yhteyteen on julkaisussa kirjattu arvot sekä kuvaus kohteesta. Julkaisun kohteita ei ollut ennestään paikkatietomuodossa, mutta ne voitiin yleiskaavatyön yhteydessä digitoida paikkatietomuotoon julkaisussa olevan kartan avulla. Kaikki julkaisun rakennushistorialliset kohteet sekä kulttuurimaisemat digitoitiin ja niille annettiin seuraavat ominaisuustiedot: lähde, nimi, numero (raportissa), arvo ja kuvaus.

Kylmäkosken rakennushistorialliset kohteet

Seuraavat rakennushistorialliset kohteet digitoitiin Pirkanmaan liiton I julkaisusta vuodelta 1977:

- Kylmäkosken kirkko (erityislainsäädännön nojalla suojeltava rakennus)
- Vanha-Hautaa (maakunnallinen kohde)
- Uusi-Hautaa (maakunnallinen kohde, erityislainsäädännön nojalla suojeltava rakennus)
- Favenin huvila (maakunnallinen kohde)
- Hautaan mylly, Kylmäkoski
- Kirkkoherran pappila, Kylmäkoski
- Jokihaavisto
- Eskola, Alpila
- Kuhavuori
- Arolan kartano (maakunnallinen kohde)
- Karlun, Kurisjärvi
- Yli-Nikkilä, Riisikkala
- Iso-Kassari ja Mäki-Torkko, Mellola
- Taipaleen kyläkeskus
- Yli-Parikka, Raidisto

Arvokkaat kulttuurimaisemat

Seuraavat kulttuurimaisemat digitoitiin Pirkanmaan liiton I julkaisusta vuodelta 1977:

- Tarpianjoen kulttuurimaisema (maakunnallinen, mutta raja-
us eri kuin mkk)
- Järviönkylän kulttuurimaisema
- Järvihaavisto, Haanoja, Sontula -kulttuurimaisema
- Sotkian kylämiljö
- Kurisjärven kulttuurimaisema

4.12 Luonnonympäristöä koskevat selvitykset

Akaan arvokkaat luontokohteet -selvityksen mukaan Akaan alueelta on aikaisemmin tehty kolme luontokohdeselvitystä, joista kaksi (Raunio 1987 ja Saarinen 1995) kattoi vain Toijalan ja yksi (Jokinen 1987) koko nykyisen Akaan alueen.

Yleiskaavaa laadittaessa on ollut käytössä aiemmista selvityksistä Raunion selvitys vuodelta 1987 sekä yleiskaavaa varten laadittu Akaan arvokkaat luontokohteet -selvitys, joka on valmistunut vuonna 2020.

4.12.1 Akaan arvokkaat luontokohteet -selvitys

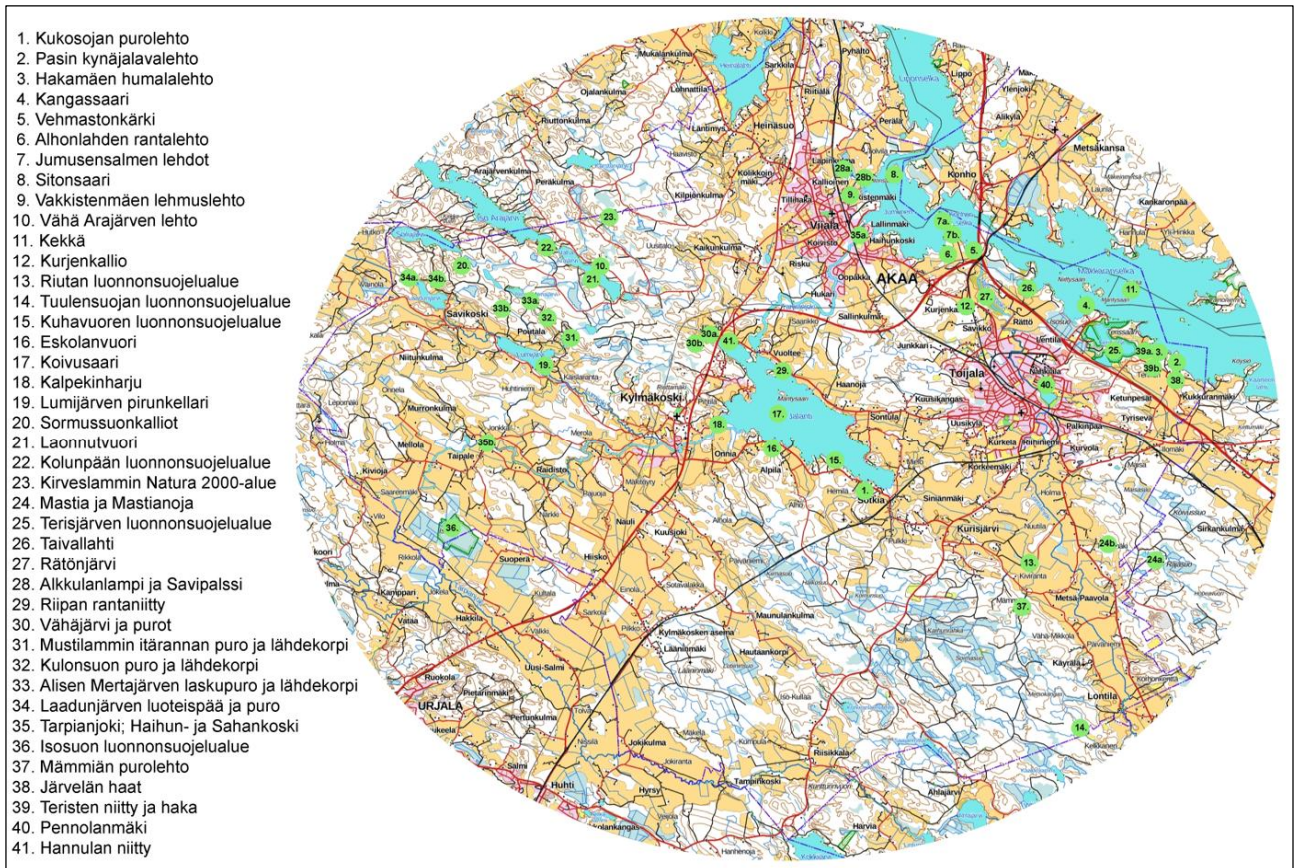
Akaan alueelle on loppuvuodesta 2020 valmistunut koko kunnan alueen kattava luontoselvitys (Kari Järventausta; Akaan kaupunki ja Valkeakosken kaupungin ympäristönsuojelu). Luontoselvityksen tulokset on julkaistu myös kirjana. Selvityksen tarkoituksena oli koota yhteen tiedot Akaan arvokkaista luontokohteista, niiden keskeisistä luontoarvoista ja suojeluperusteista. Selvitys on tarkoitettu tausta-aineistoksi viranomaiskäyttöön esimerkiksi maankäytön suunnittelussa, maan- ja metsänomistajille vaikkapa metsänhoidon suunnittelussa, mutta myös tietopaketti-
ksi kaikille alueen luonnosta ja siellä retkeilystä kiinnostuneille.

Selvityksen mukaan valtakunnallisten suojeluohjelmien, vuonna 1997 uudistetun luonnonsuojelulain ja metsälain, Natura 2000 -verkoston sekä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (Metso) myötä on viimeisten reilun 20 vuoden aikana alueelle perustettu lukuisia uusia luonnonsuojelualueita, Natura-alueita ja luontotyyppirajauksia. Tiedot uusista suojelualueista ovat lähinnä viranomais-
selvityksissä ja -päätöksissä, jotka ovat usein hankalasti saatavissa. Tiedot Akaan luontokohteista, niissä ja muualla alueella esiintyvistä

uhanalaisista ja muista suojelun kannalta keskeisistä lajeista ovat samaan aikaan myös oleellisesti lisääntyneet ja tarkentuneet.

Luonnonsuojelulain ja metsälain muutokset toivat suojelun piiriin esimerkiksi jalopuumetsiköt ja (metsälain 10§:n) tärkeät elinympäristöt, joita on myös Akaan alueella. Samoin EU:n luonto- ja lintudirektiivit sekä kansainväliset suojelusopimukset ovat tuoneet eriaistaisen suojelun piiriin huomattavan määrän ns. direktiivi- ja vastuulajeja, joita niitäkin esiintyy alueella useita.

Toisaalta metsätaloustoimet, kuten hakkuut ja ojitukset, sekä soranotto ja erilainen rakentaminen ovat heikentäneet monien aiempiin luontokohdeselvityksiin sisältyvien kohteiden luontoarvoja. Edellisiin selvityksiin kuuluneista kohteista on jätetty pois useita kohteita, joiden luontoarvot ovat heikentyneet ihmistoiminnan, lähinnä metsänhoidon ja rakentamisen seurauksena. Samoin on jätetty pois eräitä pienialaisia kohteita.

Kuva 4.9. Akaan arvokkaat luontokohteet -selvitys sisältää 41 edustavaa, luontoarvoiltaan merkittävää luontokohdetta tai -kokonaisuutta. Luontokohteiden rajaukset ja kohteisiin mahdollisesti liittyvät toimenpide-esitykset ovat suosituksia, eivätkä ne sido tai velvoita maanomistajaa.

Akaan arvokkaat luontokohteet (2020) -selvityksen kohteet saatiin kaupungilta paikkatietomuodossa strategisen yleiskaavan suunnittelua varten. Kohteilla ei ollut alkuperäisessä aineistossa ominaisuustietoa, joten osana yleiskaavatyötä näille kohteille annettiin seuraavat ominaisuustiedot: lähde, tyyppi (esim. Harju), nimi, numero (raportissa) ja yläluokka (esim. vanhat metsät, harjut ja kalliot).

- Kukosojan purolehto (lehdot)
- Pasin kynäjalavalehto (lehdot)
- Hakamäen humalalehto (lehdot)
- Kangassaari (lehdot)
- Vehmastonkärki (lehdot)
- Alhonlahden luonnonsuojelualue (valtakunnallinen kohde, Natura 2000, raja-alue poikkeaa hieman) (lehdot)

- Juvusensalmen lehdot (lehdot)
- Sitonsaari (lehdot)
- Vakkismäen lehmuslehto (lehdot)
- Vähä Arajärven lehto (lehdot)
- Kekkä (vanhat metsät, harjut ja kalliot)
- Kurjenkallio (vanhat metsät, harjut ja kalliot)
- Riutan luonnonsuojelualue (maakunnallinen kohde) (vanhat metsät, harjut ja kalliot)
- Tuulensuojan luonnonsuojelualue (maakunnallinen kohde) (vanhat metsät, harjut ja kalliot)
- Kuhavuoden luonnonsuojelualue (vanhat metsät, harjut ja kalliot)
- Eskolanvuori (vanhat metsät, harjut ja kalliot)
- Koivusaari (vanhat metsät, harjut ja kalliot)
- Kalpekinharju (paikallinen kohde – mainittu ylempänä) (vanhat metsät, harjut ja kalliot)
- Lumijärven pirunkellari (vanhat metsät, harjut ja kalliot)
- Sormussuonkalliot (paikallinen kohde – mainittu ylempänä) (vanhat metsät, harjut ja kalliot)
- Laonnutvuori (paikallinen kohde – mainittu ylempänä) (vanhat metsät, harjut ja kalliot)
- Kolunpään luonnonsuojelualue (maakunnallinen kohde, nimellä Kolunsuojan metsä) (vanhat metsät, harjut ja kalliot)
- Kirveslammin vanha metsä (maakunnallinen kohde) (vanhat metsät, harjut ja kalliot)
- Mastia ja Mastianoja (lintuvedet ja -kosteikot, purot, kosket ja suot)
- Terisjärven luonnonsuojelualue (maakunnallinen kohde) (lintuvedet ja -kosteikot, purot, kosket ja suot)
- Taivallahti (lintuvedet ja -kosteikot, purot, kosket ja suot)
- Rätönjärvi (maakunnallinen kohde) (lintuvedet ja -kosteikot, purot, kosket ja suot)
- Alkkulanlampi ja Savipalssi (lintuvedet ja -kosteikot, purot, kosket ja suot)
- Riipan rantaniitty (lintuvedet ja -kosteikot, purot, kosket ja suot)
- Vähäjärvi ja purot (lintuvedet ja -kosteikot, purot, kosket ja suot)
- Mustilammin itärannan puro ja lähdekorpi (lintuvedet ja -kosteikot, purot, kosket ja suot)
- Kulonsuun puro (lintuvedet ja -kosteikot, purot, kosket ja suot)
- Alisen mertajärven laskupuro ja lähdekorpi (lintuvedet ja -kosteikot, purot, kosket ja suot)
- Laadunjärven luoteispää ja puro (lintuvedet ja -kosteikot, purot, kosket ja suot)
- Tarpianjoki: Haihunkoski ja Sahankoski
- Isosuon luonnonsuojelualue (valtakunnallinen kohde) (lintuvedet ja -kosteikot, purot, kosket ja suot)
- Mämmiän purolehto (lintuvedet ja -kosteikot, purot, kosket ja suot)
- Järvelän haat (niityt, haat, ym. kulttuurivaikutteiset kohteet)
- Teristen niitty ja haka (niityt, haat, ym. kulttuurivaikutteiset kohteet)
- Pennolanmäki (niityt, haat, ym. kulttuurivaikutteiset kohteet)
- Hannulan niitty (niityt, haat, ym. kulttuurivaikutteiset kohteet)

4.12.2 Toijalan kaupungin luontokohteiden selvitys

Toijalan kaupungin luontokohteiden selvityksessä (1987) kartoitettiin Toijalan luontokohteet. Työssä pääpaino oli kasvillisuuden kuvaamisessa. Selvityksessä oli jokaisesta kohteesta kohdekuvaus. Lisäksi selvityksessä on kartalla esitetty kunkin kohteen sijainti. Kartan avulla kaikki kohteet digitointiin. Digitoidun paikkatietoaineiston kohteille annettiin seuraavat ominaisuustiedot: lähde, numero (selvityksessä) ja nimi.

Toijalan kaupungin luontokohteiden selvityksestä (1987) digitointiin seuraavat 26 luontokohdetta:

- Alhonlahti (valtakunnallinen kohde, Natura 2000)
- Rätönjärvi (maakunnallinen kohde)
- Terisjärvi (maakunnallinen kohde)
- Pasiinlehto

- Pennolanmäki
- Korkealanvuori (valtakunnallisesti arvokas kallioalue? – mainittu ylempänä)
- Taivallahti
- Terissaaren rantalehto
- Hakamäen humalalehto
- Pasin kedot
- Kukkuranmäki
- Nahkialanvuori (paikallinen kohde – mainittu ylempänä)
- Rätön metsäsaarekkeet
- Jäkäläkallio
- Lastumäki
- Paulamäen metsäalue
- Hevossaaret
- Mastia
- Metsä-Paavolan ympäristö
- Mäki Maatialassa
- Pöömäki (valtakunnallisesti arvokas kallioalue? – mainittu ylempänä)
- Taivallahti
- Kurjenkallio
- Isosuo
- Peuraudenkärki
- Kilsakallio
- Isomäki (valtakunnallisesti arvokas moreenimuodostuma – mainittu ylempänä)

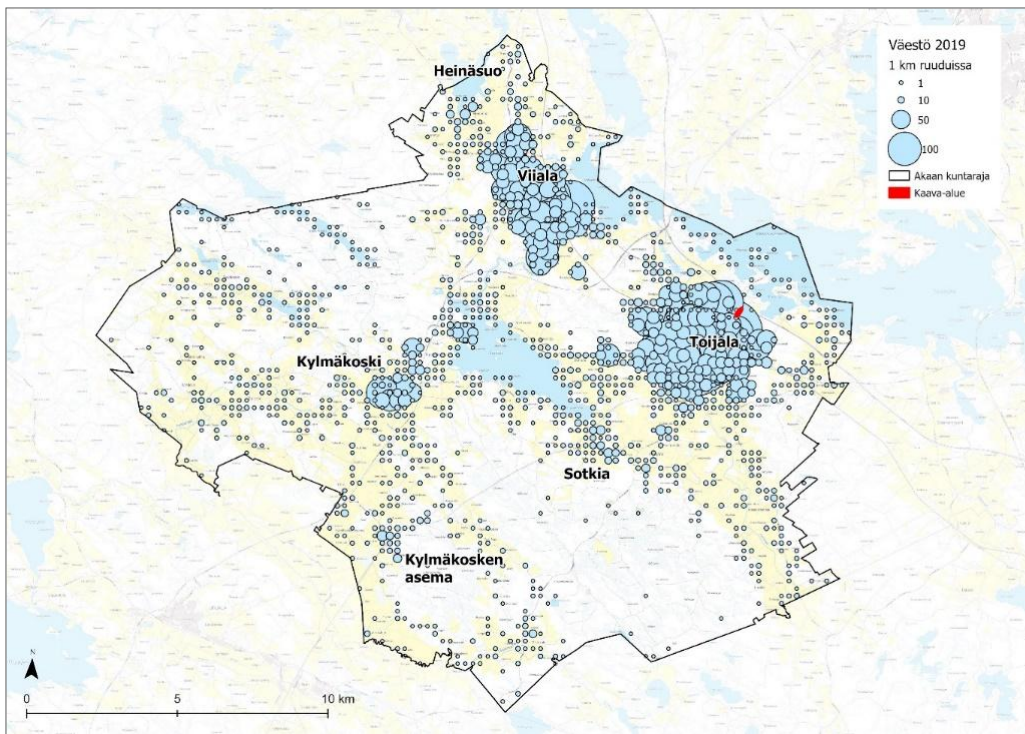
Työn yhteydessä em. selvitykset on digitoitu.

4.13 Suunnittelualueesta johdetut lähtökohdat

4.13.1 Väestö ja työpaikat

Vuoden 2021 aikana Akaan väkiluku on kääntynyt hieman nousuun. Aiempina vuosina Akaan asukasmäärä on vähentynyt maltillisesti, vuosittain noin 100-150 asukkaalla. Väkiluvun väheneminen on seurausta etenkin kunnan ikärakenteesta ja kuntien välisestä muutosta, joka pitää sisällään mm. opiskelijaikäisen väestön muuttoliikkeen oppilaitospaikkakunnille.

Vuoden 2019 lopussa Akaassa oli 16 475 asukasta (Tilastokeskus 2019.). Asutus on rakentunut keskustojen ympärille ja taajama-aste on 87,8 %. Suurimmat taajamat ovat Toijalan keskustaajama (noin 8400 asukasta), Viialan kirkonkylä (5300 asukasta) ja Kylmäkosken kirkonseutu (660 asukasta). Valtaosa väestöstä asuu rivi- ja pientaloissa (72,8 %). (Tilastokeskus)

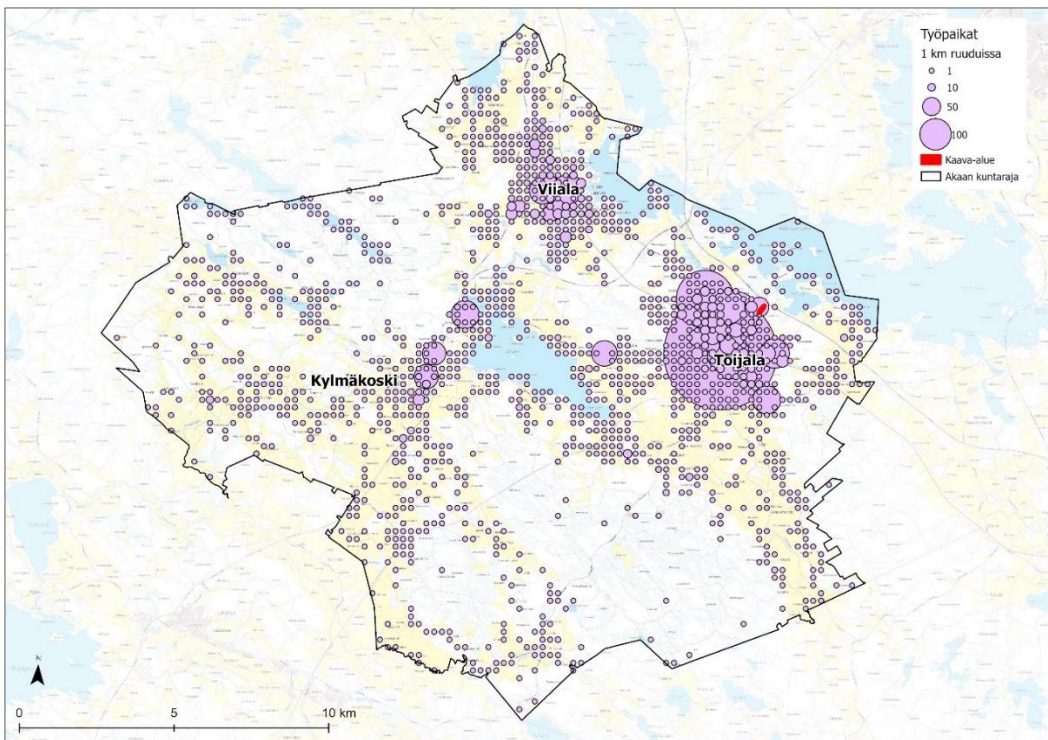

Kuva 4.10. Väestön sijoittuminen vuonna 2019 (Tilastokeskus, Ruututietokanta). Kuvälähde: Strategisen yleiskaavan kaupallinen selvitys, Ramboll 2021.

Tilastokeskuksen väestöennusteet perustuvat havaintoihin syntyvyyden, kuolevuuden ja muuttoliikkeen menneestä kehityksestä. Niitä laadittaessa ei oteta huomioon taloudellisten, sosiaalisten eikä muiden yhteiskunta- tai aluepoliittisten päätösten mahdollista vaikutusta tulevaan väestönkehitykseen. Trendilaskelman luonteen mukaisesti ennusteissa projisoidaan menneen kehityksen jatkuvan tulevaisuudessa.

Tilastokeskuksen väestöennusteen (2019) mukaan Akaan väkiluvun odotetaan laskevan. Vuonna 2040 Akaassa ennustetaan olevan 14 545 asukasta. Väkiluvun ennustetaan vähenevän noin 2000 asukkaalla. Ennusteen mukaan väestö ikääntyy Akaan seudulla. Väestöllinen huoltosuhde eli alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden sekä tätä vanhempien suhde sataa työikäistä kohti vuonna 2040 Akaassa on 76,5, kun sen arvioidaan vuonna 2020 olevan 68,3 %. (Tilastokeskus)

Vuonna 2018 Akaassa oli noin 4 800 työpaikkaa. Valtaosa työpaikoista sijoittuu Toijalaan, mutta myös Viialassa ja Kylmäkoskella on selkeät työpaikkakeskittymät.

Kuva 4.11. Työpaikkojen sijoittuminen vuonna 2019 (Tilastokeskus, Ruututietokanta). Kuvälähde: Strategisen yleiskaavan kaupallinen selvitys, Ramboll 2021.

Suomessa työkäinen väestö ja työpaikat keskittyvät enemmässä määrin suuriin kasvukeskuksiin. Jos syntyvyys pysyy nykyisellä tasolla, vuonna 2040 väkiluku kasvaa Manner-Suomessa enää Uudenmaan maakunnassa. Pirkanmaan maakunnan alueella Tampereen seutukuntien alue on vetovoimainen. Tällä alueella väestö kasvaa ja uusia rakennuskohteita valmistuu vilkkaasti. Vaikutus ei kuitenkaan ulotu Akaan eikä muun Pirkanmaan maakunnan alueelle samaan tapaan. (TEM, Alueelliset kehitysnäkymät)

4.13.2 Sijainti aluerakenteessa

Aluerakenteella tarkoitetaan laajempien alueiden eli koko maan, maakuntien ja maakuntien osien rakennetta. Yhdyskuntarakenteella tarkoitetaan Akaan kaupungin sisäistä rakennetta. Se sisältää väestön ja asumisen, työpaikkojen ja tuotantotoiminnan, palvelujen ja vapaa-ajan alueiden sekä näitä yhdistävien liikenneväylien ja teknisen huollon verkostojen sijoittumisen ja niiden keskinäisen suhteen (www.ymparisto.fi).

Akaa sijoittuu liikenteellisesti keskeiselle paikalle, pääradan sekä valtateiden 3 ja 9 solmukohtaan, Hämeenlinnan, Valkeakosken ja Tampereen kaupunkiseudun työssäkäyntialueiden leikkauskohtaan. Etäisyys Toijalasta sekä Tampereelle että Hämeenlinnaan on noin 40 km; matka-aika junalla kaupunkiin on noin 20 minuuttia. Valkeakoskelle on noin 20 kilometriä ja sinne on hyvät bussiyhteydet.

4.13.3 Yhdyskuntarakenne ja keskusverkko

Akaan kaupunkiin kuuluvat aiemmin itsenäisten Toijalan kaupungin sekä Viialan ja Kylmäkosken kuntien alueet. Toijalan väkiluku ennen kuntaliitosta vuonna 2007 oli noin 8 400 ja Viialan noin 5 400. Kylmäkosken väkiluku kuntaliitoksen aikaan vuonna 2011 oli noin 2 600. Taajamarakenne muodostuu aiempien kuntakeskusten ympärille. Toijalan ja Viialan välimatka on noin kahdeksan kilometriä; Kylmäkoskelta matkaa Toijalaan on noin 12 kilometriä ja Viialaan noin 8 kilometriä.

Kaupunkirakenne on ydinosaan kehittänyt sekä Toijalassa että Viialassa melko tiiviiksi aiempien itsenäisten kuntien suhteellisen pienestä maa-alasta johtuen (Viiala 56 km², Toijala 59 km², molempien maapinta-ala 51 km²). Kylmäkoski on ollut alueellisesti huomattavasti laajempi (200 km², josta maapinta-ala 191 km²).

Toijala

Toijalassa päärata halkoo taajamaa keskeltä, asutusta on keskustassa ja lähitaajamissa radan molemmin puolin. Teollisuus on sijoittunut asumisen lomaan pääasiassa Nahkialaan. Vanhoja teollisuusympäristöjä ovat Toijalan tapettitehtaat, Chymoksen tehdasalue ja vanha meijeri. Palvelutyöpaikat ovat vanhastaan keskittyneet keskustaan radan eteläpuolelle, mutta palvelujen ja liikerakentamisen painopiste on sittemmin siirtynyt radan pohjoispuolelle Hämeentien varteen. Akaan uusi Hyvinvointikeskus on aloittanut toimintansa 2021 entisen Matinpuiston paikalla lähellä Toijalan rautatieasemaa. Radan ja Hämeentien rajaamalle alueelle on suunnitteilla matkakeskus ja sen yhteyteen kaupallisia ja julkisia palveluja, asumista ja työpaikkoja. Valtatie 3 erottaa Toijalan sataman ja Vanajaveden ranta-alueet keskustasta.

Kuva 4.12. Toijala keskusta lähialueineen. Lähde: Akaan kaupungin karttapalvelu (opaskartta ortoilmakuva taustanaan).

Viiala

Myös Viialassa taajamaa halkoo päärata. Keskusta ja asutuksen painopiste sijoittuvat pääradan ja rautatieaseman länsipuolelle, Hämeentiehen ja Asemakatuun tukeutuen. Taajamaa rajaa lännessä valtatie 9. Viialan suurimmat teollisuuslaitokset ovat sijainneet keskustan tuntumassa. UPM:n Viialan vaneritehdas lopetti toimintansa vuonna 2004, Viialan nahkatehdas vuonna 1995 ja Viialan Viilatehdas vuonna 1998. Nykyisin entisen nahkatehtaan tiloissa toimii useita yrityksiä, harrastetiloja ja kulttuurialan laitoksia. Vanhan vaneritehtaan tiloja on vuokrattu mm. varasto- ja toimitilakäyttöön. Pienteollisuustoiminta sijoittuu eri alueille taajamarakenteen sisään. Vanajaveden laskeva Tarpianjoki virtaa Viialan keskustan ja asuinalueiden tuntumassa.

Kuva 4.13. Viialan keskusta lähialueineen. Lähde: Akaan kaupungin karttapalvelu (opaskartta ortoilmakuva taustanaan).

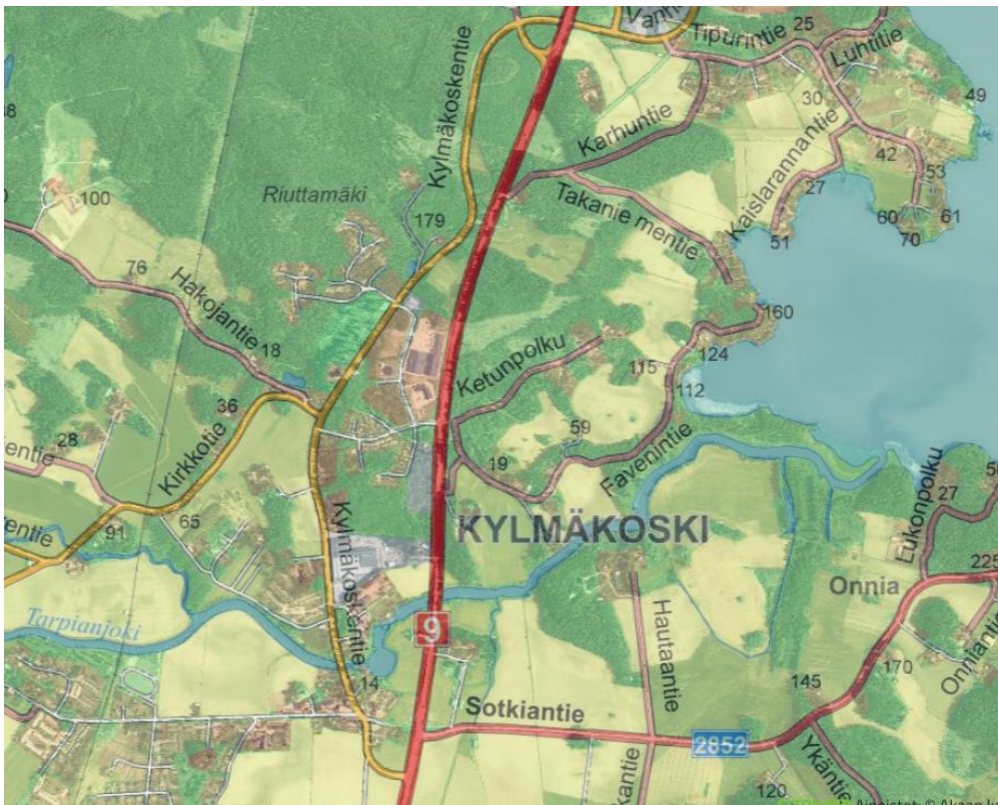
Kylmäkoski

Kylmäkosken keskusta-alueet sijoittuvat pääasiassa Kylmäkoskentien ja valtatie 9 rajaamalle alueelle. Vanha keskusta, kirkonkylä, sijoittuu Kylmäkoskentien ja Haavistontien risteyskohtaan Tarpianjoen (Lumi-joen) ja vanhojen kirkkojen sijaintipaikan läheisyyteen. Uusi kaupallinen keskusta sijaitsee pohjoisempana Kylmäkosken kirkon läheisyydessä.

Kylmäkosken aluetta halkoo etelässä Tampereen ja Turun välinen rautatie, jonka varteen avattiin vuoden 1910 tienoilla Kylmäkosken asema. Asema sijoittuu noin 7 kilometrin päähän päätaajamasta. Asemansetu kehittyi Kylmäkosken kunnan suurimmaksi taajamaksi teollisuuden myötä. Kylmäkosken aseman vieressä toimi saha, joka oli Kylmäkosken ensimmäinen teollisuuslaitos. Kylmäkosken asemalle perustettiin myös kalustotehdas Sampsa Oy, joka tunnettiin myöhemmin nimellä Ab Kylmäkoski Oy. Tehdas tuotti aluksi puuleikkikaluja, mutta tuotanto laajentui voimakkaasti 1920-luvun lamavuosien jälkeen oviin, ikkunoihin, rakennustarvikkeisiin ja lopulta huonekaluihin, joista tuli tehtaan tunnetuin tuote. Ab Kylmäkoski Oy -tehtaan toiminta loppui vuonna 1967. 1970-luvulla asemakylän asukasluku laski merkittävästi ja työpaikkoja siirtyi kirkonkylään, jonka kautta kulki uusi valtatie 9. Kylmäkosken aseman tavaraliikenne lopetettiin vuonna 1976 ja henkilöliikenne vuonna 1985.

Muita merkittäviä teollisuuslaitoksia Kylmäkoskella ovat olleet Laaksosen harjatehdas, Arolan kartanon yhteydessä toiminut kutomo sekä Sotkian saha, joka myöhemmin toimi naulatehdas Sotkia Oy:nä. Tipurissa sijaitsee vuonna 1993 toimintansa aloittanut Kylmäkosken vankila, johon siirrettiin tuolloin osa Hämeenlinnan lääninvankilan toiminnoista.

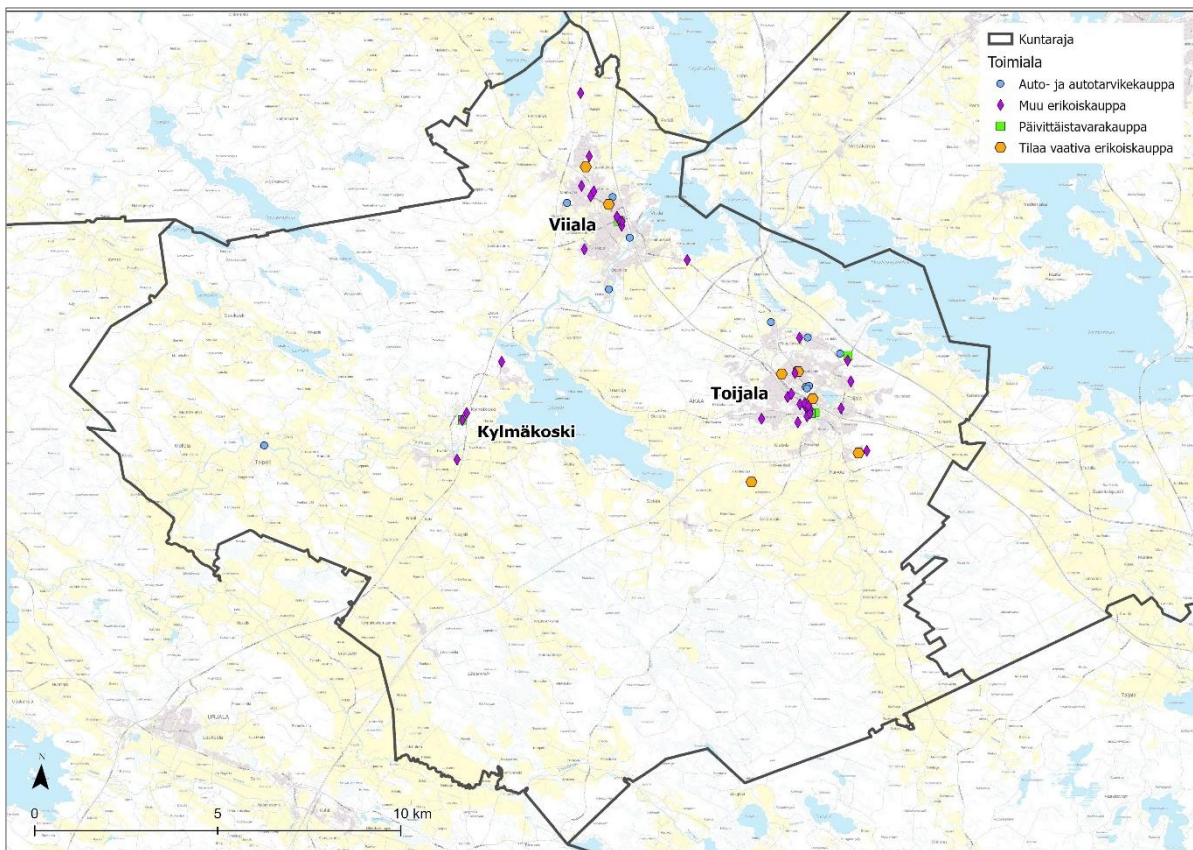
Kylmäkoskella sijaitsee useita kyliä, joita kirkonkylän ja Asemakylän lisäksi ovat mm. Jalantijärven ympäristöön sijoittuvat Sontula ja Tipuri. Muita kyliä ovat mm. Jalantijärven kaakkoispuolella Sotkia ja Kurisjärvi, Kirkkotien-Taipaleentien varteen sijoittuvat Taipale ja Mellolla sekä Lumijärven läheisyydessä Savikoski.

Kuva 4.14. Kylmäkosken keskusta lähialueineen. Lähde: Akaan kaupungin karttapalvelu (opaskartta ortoilmakuva taustanaan).

4.13.4 Kaupalliset palvelut

Akaan päivittäistavarakaupan ja erikoiskaupan myymälät sijoittuvat pääasiassa Toijalaan ja Viialaan, mutta myös Kylmäkoskella on kaupan palveluja mm. Kauppakeskus Millerissä. Yleiskaavatyön yhteydessä laaditun kaupallisen selvityksen (Ramboll, 2021) mukaan vuonna 2018 Akaassa toimi yhteensä 56 vähittäiskaupan myymälää, joista 15 oli päivittäistavarakaupan myymälöitä. Päivittäistavarakaupan myymälöistä kaksi oli isoja supermarketteja, yksi pieni supermarket, kaksi valintamyymälöitä ja 1 itsepalvelutavaratalo. Vähittäiskaupan myymäläverkko Akaassa on harventunut viime vuosina, sillä vuonna 2013 vähittäiskaupan myymälöitä oli yhteensä 73. Eniten myymälöitä on poistunut muun erikoiskaupan alalta (11 myymälää).

Kuva 4.15. Akaan vähittäiskaupan myymälät 2018. Päivittäistavara-kaupan osalta kartalla esitetään vain varsinaiset päivittäistavaramyymälät ja itsepalvelutavaratalo (laajan tavaravalikoiman myymälä) (Tilastokeskus 2021). Kuvallähde: Strategisen yleiskaavan kaupallinen selvitys, Ramboll 2021.

Kaupallisen selvityksen johtopäätöksenä esitetään tavoitteellinen kaupan palveluverkko. Sen mukaan Toijalan keskusta on jatkossakin Akaan kaupallinen pääkeskus, jossa on monipuolinen kaupan palvelutarjonta. Keskusta kehittyy päivittäistavara-kaupan, keskustahakuksen erikoiskaupan ja kaupallisten palvelujen (erityisesti kahvilat/ravintolat) sijaintipaikkana. Asemanseutua kehittämällä kaupungin keskustaa voidaan tiivistää ja elävöittää niin asumisen, kaupan kuin muidenkin keskustatoimintojen näkökulmasta katsottuna. Samalla se tukee raideliikenteen käyttöä, mikä on vahvistuva suuntaus niin kaupunkien sisäisessä kuin kaupunkien välisessäkin liikenteessä.

ABC-aseman läheisyydessä sijaitseva uusi Vuoritien alue on profiililtaan päivittäistavara-kaupan alue, joka täydentää Toijalan keskustan päivittäistavara-kaupan palveluja uudella, Akaalta toistaiseksi puuttuvalla tarjonnalla. Vuoritien alue on osa Toijalan kehittyvää keskustaajamaa ja valtatievarressa alue toimii myös keskustan "käyntikorttina" houkuttellen asiakkaita niin Vuoritien alueelle kuin Toijalan keskustaankin. Lisäksi Vuoritien alueen kaupan kehittäminen tukee merkittävästi Toijalan sataman alueen kehittämistä. Vuoritien alueelle ei sijoitu merkittävästi keskustahakuista erikoiskauppaa, eikä tilaa vaativaa erikoiskauppaa (Ramboll 2021).

Alueellisesti tasapainoisen palveluverkon turvaamiseksi on tärkeää, että Toijalan keskustan lisäksi myös Viialassa ja Kylmäkoskella säilyy ja kehittyy mahdollisimman monipuolinen kaupan palvelutarjonta. Viiala kehittyy kaupallisena paikalliskeskuksena, jossa on hyvät kaupan peruspalvelut. Päivittäistavara-kaupan tarjontaa täydentävät arjen lähipalvelut (pienet erikoismyymälät sekä kampaamot, kahvilat ym.). Viialan asema Akaan kaupan palveluverkossa säilyy nykyisenkaltaisena. Myös Viialassa asemanseudun kehittäminen on Toijalan tapaan tärkeää.

Kylmäkoski on tavoitetilanteessa Viialan tapaan kaupallinen paikalliskeskus, mutta profiloituu päivittäistavara-kaupan sijasta ensisijaisesti tilaa vaativan erikoiskaupan ja etenkin autokaupan alueena. Palvelutarjontaa täydentävät nykyistä monipuolisemmat arjen lähipalvelut.

Keskustojen kaupalliseen vetovoimaan ja elävyyteen vaikuttavat vähittäiskaupan palvelutarjonnan lisäksi myös mm. kulttuuri-, viihde- ja ravintolapalvelujen ja julkisten palvelujen tarjonnan monipuolisuudesta sekä liikenne- ja pysäköintijärjestelyjen toimivuudesta, viihtyisästä fyysisestä ympäristöstä jne.

Akaa Point on profiililtaan tilaa vaativan erikoiskaupan alue. Alueelle sijoittuu myös verkkokaupan varasto- ja logistiikkatiloja ja muuta logistista toimintaa. Tilaa vaativassa erikoiskaupassa painopiste on rauta- ja maatalouskaupassa ja "raskaassa kalustossa" (maansiirtokoneet, kuorma-autot ym.). Maakuntakuntakaavan mukainen kaupan enimmäismitoitus Akaa Pointissa on enintään 20 000 k-m². Tätä voidaan pitää ylimitoitettuna, vaikka alue houkuttelisivat asiakkaita laajalta alueelta. Pirkkalan, Lempäälän ja Tampereen tilaa vaativan erikoiskaupan tarjonta ja houkuttelevuus ovat kuitenkin huomattavasti vahvempia.

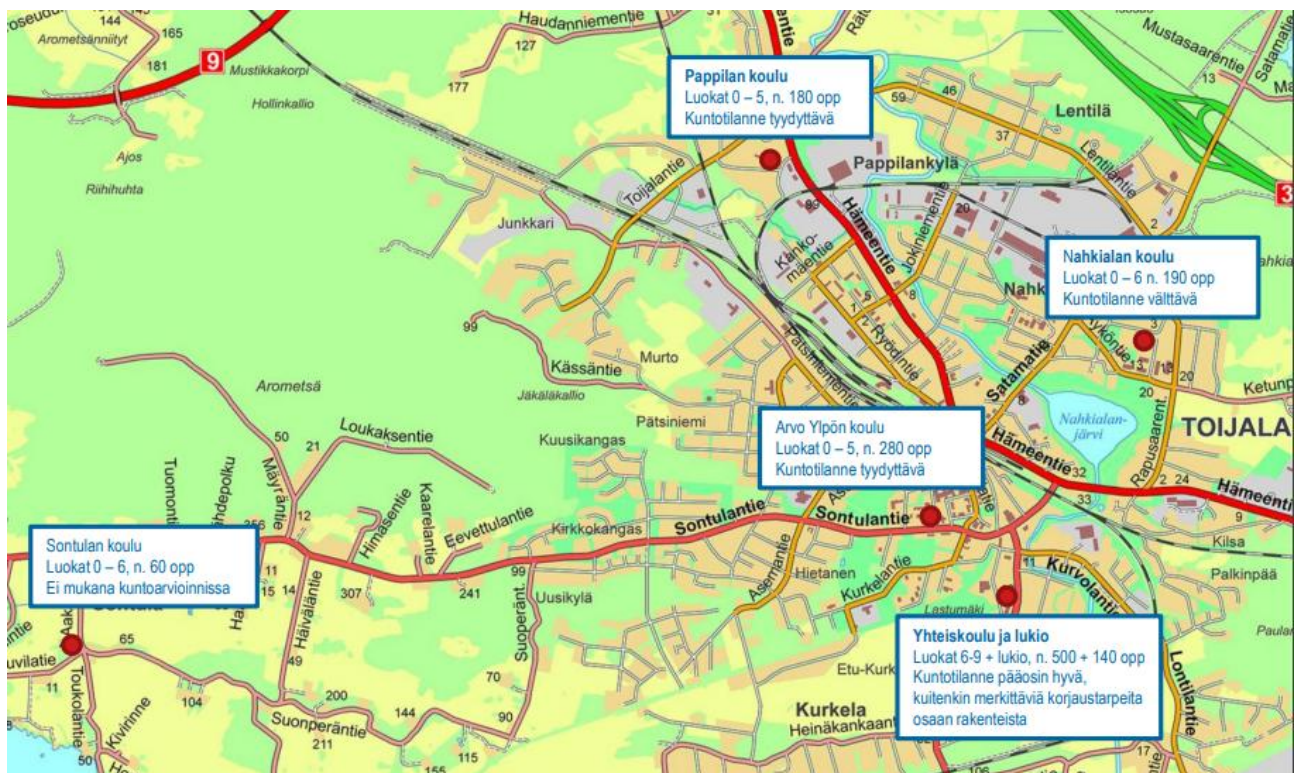
4.13.5 Julkiset palvelut

Kouluverkko

Akaan nykyinen kouluverkko käsittää seuraavat toimintapaikat:

- Toijalassa on nykyään neljä alakoulua, jotka ovat Sontulan koulu (0-6 lk), Arvo Ylpön koulu (0-5 lk), Nahkialan koulu (0-6 lk) ja Pappilan koulu (0-5 lk).
- Lisäksi Akaassa on yksi yläkoulu, joka on Toijalan yhteiskoulu (6-9 lk) sekä yksi yhtenäiskoulu, Viialan yhtenäiskoulu (0-9 lk).
- Kylmäkoskella on alakoulu (0-6 lk), joka vastikään rakennettu.
- Kaupungin ainut lukio, Akaan lukio, sijaitsee Toijalassa.

Akaassa on ollut pitkään vireillä kouluverkkoselvityksen laatiminen. Viialan osalta kouluverkkoselvitys on valmistunut, ja sen mukaan Viialassa toimii yksi yhtenäiskoulu. Toijalan osalta kouluverkkoselvitystä on tehty vuosia ja erilaisia vaihtoehtoja on ollut esillä. Uudisvaihtoehtojen potentiaalisiksi rakennuspaikkavaihtoehtoiksi on tarkasteltu Nahkialan ja Pappilan vanhojen koulujen tontteja sekä vanhan terveystakeskuksen tonttia.

Kuva 4.16. Toijalan kouluverkko koostuu nykyään neljästä alakoulusta, yläkoulusta sekä lukiosta. Kvalilähde: Toijalan kouluverkkoselvityksen tiivistelmä maakuntamuseolle, Boost Brothers Oy, 2021.

Terveys- ja hyvinvointipalvelut

Akaan Ryödintielle on vuonna 2021 valmistunut Hyvinvointikeskus, joka kerää sosiaali- ja terveyspalvelutoimintoja laajasti yhden katon alle. Keskuksessa toimivat mm. lääkärivastaanotto, hammashoitola, fysioterapia-, mielenterveys-, päihdehuolto- ja sosiaalipalvelut. Samalla muut terveysasemat ja sote-kohteet lakkautettiin. Kylmäkosken aseman vanhan koulun tiloissa toimii edelleen kehitysvammaisten toimintakeskus.

Virkistys

Strategisen osayleiskaavan valmisteluvaiheen aikana pidetyssä valtuustoseminaarissa 30.11.2020 (liite) tunnistettiin seuraavia luontomatkailun ja virkistyskäytön kärkikohteita ja niihin liittyviä kehittämistarpeita:

- Vanhan vaneritehtaan alueen kehittäminen
- Haihunkosken (Tarpianjoki) kehittäminen matkailu- ja virkistyskäyttöön
 - luontopolku, kanoottien, sup-lautojen jne. vuokraustoiminta
 - kesäkahvila
 - käsityöläiskortteli + matkailu + uniikkiyöpyminen (boutique-hotelli)
 - Haihunkosken alueen perkaus ja siistiminen
 - Rasille Haihunkosken infopiste, Viiala museo, kahvila, sauna, pukutilat yms.
- Jalantijärven alueen kehittäminen
 - rantametsikön virkistyskäytön parantaminen, luontopolku tms.
 - virallinen veneranta soutuveneille
 - ranta-alueen puuston siistiminen uimarannan vierestä
 - saarien virkistyskäyttö
 - Tarpianjoen kanoottireitti, polku kosken äärelle
 - Tipurin ranta-alueen kehittäminen
- Arajärven alueen kehittäminen
 - alueen markkinointi ja reitin viitoitus kuntoon
 - kulkuyhteyksien parantaminen
- Toijalan sataman kehittäminen
- Nahkialanjoen ja Nahkialanjärven ympäristön kehittäminen
 - Kahvila, kävelysilta
 - kanoottireitti (puuston raivaaminen)
- Akaan portin kehittäminen matkailuinfokohteena

4.13.6 Elinkeinoelämän kehitysnäkymät

Akaan kaupunki sijaitsee Suomen kasvukäytävällä (SKK), josta aikaisemmin käytettiin nimitystä Helsinki-Hämeenlinna-Tampere- eli HHT-käytävä. Suomen kasvukäytävän alueella asuu lähes puolet suomalaisista ja sen varrella sijaitsee noin puolet Suomen yrityksistä. Toijalan rautatieasema on vilkasliikenteinen risteyspaikka, jossa kohtaavat Turun, Tampereen ja Helsingin suuntaan matkaavat junat. Viialan junaseisakkeella pysähtyvät Tampereen ja Riihimäen välillä liikenneivät lähijunat. Monipuolisten liikenneyhteyksien takia alue sijaitsee logistisesti hyvässä paikassa ja tämän ansioista Akaa nähdään houkuttelevana paikkana yrityksille. Koko Etelä-Pirkanmaan alueella haasteina on kuitenkin koettu uusien yritysten hankinta kaupanalalle ja palvelusektorille. (<https://suomenkasvukaytava.fi/>)

Akaan alueella on monipuolista yritystoimintaa ja alueella vallitsee positiivinen ilmapiiri tulevaisuuden suhteet. Metall- ja elintarviketeollisuuden lisäksi erityisosaamista löytyy useilta eri aloilta. Useat yritykset ovat erikoistuneet palvelemaan teollisuuden tarpeita. Valtaosa alueen yrityksistä on kansainvälistymiseen suuntautuneita. Elinkeinoelämän näkymät ovat hyvät ja ne nähdään säilyvän samankaltaisina myös tulevaisuudessa. Alueen vahvuuksia aktiivinen toiminta toimintaa yrityssectorilla ja kohtalaisen kestävä väestötilanne.

Haasteena alueella on ollut rakennetyöttömyys. Tilanne on kuitenkin parantunut ja työttömyys alueella on laskusuunnassa. Myös työpaikkojen lukumäärä lasku on saatu pysäytettyä. Alueella on noin 4 800 työpaikkaa (Tilastokeskus 2018). Työpaikkoja on palveluissa 59,0 %, jalostuksessa 36,2 % ja alkutuotannossa 3,1 %. (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu, kevät 2019 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161538/TEM_28_19_Alueelliset_kehitysnakymat_Kevat_2019.pdf)

4.13.7 Maisema ja kulttuuriympäristö

Maisemamaakuntajako

Akaa kuuluu maisemamaakuntajaossa Hämeen viljely- ja järvimaahan. Tarkemmassa jaossa Akaan päätaajamat kuuluvat Keski-Hämeen viljely- ja järvisuutuun ja kunnan eteläisimmät osat Jalantijärven eteläpuolella Tammelan ylänkösuutuun.

Keski-Hämeen viljely- ja järvisuutu on Hämeen ydinaluetta. Vanhin asutus ja viljavien savikkojen viljelyalueet sekä vaihtelevat vesireitit keskittyvät tälle seudulle. Maisemat ovat hyvin monimuotoisia ja usein pienipiirteisiä. Tämä johtuu paitsi vaihtelevista luonnonoloista, myös monipuolisesta ja pitkään jatkuneesta sekä alkutuotantoon että teollisuuteen liittyvästä elinkeinoelämästä.

Seudun eteläisimmät osat ovat maaperä- ja ilmasto-olosuhteiltaan erittäin suotuisaa maanviljelyaluetta. Huomattava osa maamme esihistoriallisesta rautakautisesta asutuksesta on sijainnut täällä, etenkin Vanajan reitillä ja Kokemäenjoen reitin alkupäässä. Pitkäaikaista asutusta ja pitkiä kulttuuriperinteitä kuvaa mm. keskiaikaisten kirkkojen ja vanhojen talonpoikais- ja kartanorakennusten suuri määrä. Hyvien viljelymaiden tuntumassa on kukoistanut vauras kartanokulttuuri. Karjatalous on jättänyt jälkensä maisemaan monipuolisina laidunhakoina, katajaketoina ja muina perinnemaisemina. Kylämaisemia elävöittävät kumpuilevassa maastossa kiemurtelevat tiet ja pitkät, matalahkot hämäläistyyliset talonpoikaisrakennukset.

Perinteinen kylän paikka on harjun tai muun selänteen notkomainen satulakohta, mistä yhteydet ovat olleet hyvät sekä pitkin harjua että ympäröiville alaville maille ja vesistöille. Perinteiset rakennuspaikat ovat valikoituneet mm. hyvän ilmaston, otollisen viljelymaan ja pohjaveden saatavuuden mukaan. Pitkät näkymät asuinrakennuksista ovat olleet myös tavoiteltuja, talusrakennukset sen sijaan on usein rakennettu omaksi ryhmäkseen alarinteelle. Kanta-Hämeen laakeiden savikoiden perinteiset kylät ovat tyyppillisimmillään tiiviitä ja melko suuria, usein suurempia kuin esimerkiksi lounaissaomalaiset kylät.

Tammelan ylänkösuutu on ympäristöään karumpaa, suuremmaksi osaksi jääkauden jälkeisen veden pinnan yläpuolelle jääneistä muodostumista koostuvaa lähes savetonta moreenialuetta. Maasto on muuhun Hämeeseen verrattuna ylävää ja tasaista tai vain vähän kumpuilevaa. Maanpinnan muotoihin lyö leimansa alueen sijainti Salpausselkien reunamuodostuma-alueella sekä lukuisat, jokseenkin kaakosta luoteeseen suuntautuvat harjumuodostumajaksot. Laajat harjudelta-alueet muodostavat tasaisia hiekkanutmia ja drumliinikentät aiheuttavat maisemaan juovaisuutta. Seutu on metsäistä ja soita on alueella enemmän kuin muualla Hämeessä. Pieniä ja keskikokoisia vaihtelevan tyyppisiä järviä on runsaasti.

Viljelymaata on selvästi vähemmän kuin ympäröivillä seuduilla. Peltoja on kyllä kohtalaisesti, mutta se ovat yleensä verraten pienialaisia. Karjatalous on ollut täällä aiemmin tärkeää, sen muovaamia laidunmaisemia on vieläkin. Kaskeaminen jatkui täällä pidempään kuin muualla lounaisessa Suomessa.

Melko harvan asutuksen lomassa kiemurtelee vanhoja pikkuteitä. Täällä yhdistyvät toisaalta pitkät, vanhoihin hämäläiskylliin liittyvät perinteet, ja toisaalta äskettäiset, melko runsaan pika-asutustoiminnan muovaamat piirteet. (Ympäristöministeriö, Maisemanhoito, Maisema-alue työryhmän mietintö I, 66/1992)

Valtakunnalliset ja maakunnalliset selvitykset

Avoimien rekisterilähteiden sekä voimassa olevan Pirkanmaan maakuntakaavan mukaan on oheen listattu valtakunnalliset ja maakunnalliset arvokohteet.

Viialan kirkko on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö.

Akaassa ei sijaitse valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita. Akaassa ei myöskään sijaitse valtakunnallisesti arvokkaita maisemanähtävyyksiä tai perinnemaisemia.

Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 maakunnallisesti arvokkaana maisema-alueena on osoitettu Vesilahden kulttuurimaisema, joka ulottuu osin Akaan alueelle, ja jota ehdotetaan valtakunnalliseksi kohteeksi. (Lähde: Valtakunnallisten maisema-alueiden inventointi, Pirkanmaan ELY 2013).

Maakunnallisesti arvokkaita kulttuurimaisemia Akaassa maakuntakaavan mukaan ovat (Lähde: Kulttuurimaisemat 2016. Pirkanmaan maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat maatalousalueet. Pirkanmaan liitto 2016):

- Tyrisevän-Teristen kulttuurimaisema
- Rätön kulttuurimaisema
- Sontulan-Järviön-Sotkian-Kurijärven kulttuurimaisema
- Kurvolan-Lontilanjoen kulttuurimaisema
- Heinäsuon-Sarkkilan kulttuurimaisema
- Perälän-Tanhuanpäänvainion kulttuurimaisema (Akaa-Lempäälä)
- Tarpianjoen kulttuurimaisema (Akaa-Urjala)

Maakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä maakuntakaavan mukaan ovat:

- Viialan tehdasyhdyskunta / Kolikkoinmäen asuinalue (aluekohde)
- Viialan tehdasyhdyskunta / Viilatehtaan alue ja pienasutus (aluekohde)
- Viialan tehdasyhdyskunta / Vaneritehtaan alue (pistekohde)
- Viialan tehdasyhdyskunta / Keskustan arvoalue (pistekohde)
- Viialan tehdasyhdyskunta / Nirha Oy (pistekohde)
- Viialan tehdasyhdyskunta / Lallinmäen alue (pistekohde)
- Viialan tehdasyhdyskunta / Nahkatehtaan alue ja Nahkalinna (pistekohde)
- Viialan tehdasyhdyskunta / Oopakan alue (pistekohde)
- Viialan tehdasyhdyskunta / Mäntymäen asutus (pistekohde)
- Haihunkosken kulttuurimaisema (aluekohde)
- Varrasniemen kylä ja kulttuurimaisema (aluekohde)
- Toijalan aseman ympäristö ja asuinalue (aluekohde)
- Toijalan aseman ympäristö ja asuinalue / Laaksolan lastenkoti (pistekohde)
- Toijalan aseman ympäristö ja asuinalue / Oluttehtaan kellari (pistekohde)
- Toijalan tapettitehtaat ja keskustan kylät / Nahkialan kylä (aluekohde)
- Toijalan tapettitehtaat ja keskustan kylät / Tapettitehtaiden alue (pistekohde)
- Toijalan tapettitehtaat ja keskustan kylät / Toijalan kylä (aluekohde)
- Chymoksen tehdasalue (pistekohde)
- Akaan kirkon ja torin ympäristö / Uusi hautausmaa (pistekohde)
- Akaan kirkon ja torin ympäristö (pistekohde)
- Akaa 179 Rätön kartano (pistekohde)

- Akaa 180 Favénin huvila (pistekohde)
- Akaa 181 Vanha-Hautaan kartano (pistekohde)
- Akaa 182 Uusi-Hautaan kartano (pistekohde)
- Akaa 183 Arolan kartano (pistekohde)

Historiallisesti merkittäviä teitä Akaassa maakuntakaavan mukaan ovat:

- Hämeenlinna - Akaa - Tammerkoski
- Urjala - Kylmäkoski - Akaa
- Humppila - Urjala - Akaa
- Viiala - Tyrvää

Eriyslainsäädännön (Rakennussuojelulaki, Kirkkolaki, Ortodoksisesta kirkosta annettu laki, Valtion asetuksella suojellut) nojalla suojeltuja rakennuksia sekä rautatiesopimuksen mukaisia kohteita Akaassa ovat:

- Kylmäkosken kirkko
- Akaan kirkko
- Viialan kirkko
- Uusi-Hautaa

Kiinteitä muinaisjäännöskohteita Akaassa maakuntakaavan mukaan ovat (numerosarja viittaa muinaisjäännösrekisterin tunnukseen):

- Hinkka, 928010011, asuinpaikat, kivikautinen
- Perälä (Tolvila), 1000001984, asuinpaikat, historiallinen
- Kellokivi, 1 928010009, asuinpaikat, kivikautinen
- Lapinkulma (Alkula), 1000001985, asuinpaikat, historiallinen
- Kellokivi 2, 928010010, asuinpaikat, kivikautinen
- Vakkistenmäki, 928010008, asuinpaikat, kivikautinen
- Vuollesaari, 928010001, asuinpaikat kivikautinen, pronssikautinen
- Haihunkoski, 928010007, asuinpaikat, kivikautinen
- Haihunkoski 2, 1000006743, työ- ja valmistuspaikat, historiallinen
- Mustila 1, 928010003, asuinpaikat, kivikautinen
- Siukola 2, 928010006, asuinpaikat, kivikautinen
- Pikkusuo, 864010012, työ- ja valmistuspaikat, ajoittamaton
- Mäkienperä, 864010008, asuinpaikat kivikautinen, pronssikautinen
- Sitto, 864010009, asuinpaikat kivirakenteet kivikautinen, pronssikautinen, varhaismetallikautinen
- Taivallahti, 864010011, asuinpaikat, varhaismetallikautinen
- Pyhäntö Ristikivi, 928010002, kultti- ja tarinapaikat, historiallinen
- Hirsikangas, 864010004, asuinpaikat, kivikautinen
- Toivettula, 864010007, asuinpaikat, kivikautinen
- Kirjoniemi, 864010010, asuinpaikat, kivikautinen
- Terissaari, 1000007529, kivirakenteet, historiallinen
- Tarpia, 310010007, asuinpaikat, kivikautinen
- Matinlahti, 864010006, asuinpaikat, kivikautinen
- Riipanniemi, 310010005, kivirakenteet, pronssikautinen
- Mulkue Järvelä, 1000002012, asuinpaikat, historiallinen
- Hallämäki, 864010001, hautapaikat, rautakautinen
- Pätsiniemi Jäkäläkallio, 1000002013, maarakenteet työ- ja valmistuspaikat, historiallinen
- Mainiemi, 864010002, hautapaikat, rautakautinen
- Akaan kivisakasti, 1000002014, kirkkorakenteet, historiallinen
- Kirkkomäki, 864010003, hautapaikat, rautakautinen

- Eevettulanmäki, 310010017, puolustusvarustukset, historiallinen
- Sitonkärki, 310010006, asuinpaikat, kivikautinen
- Koulun pelto, 310010008, asuinpaikat, kivikautinen
- Storey, 310010012, kivirakenteet, ajoittamaton
- Eskolanvuori, 310010004, puolustusvarustukset, historiallinen
- Nuljunktulma, 1000007530, taide, muistomerkit, historiallinen
- Soininmäki, 310010011, asuinpaikat, kivikautinen
- Metsikkö, 864010005, asuinpaikat, kivikautinen
- Siniänmäki, 310010009, asuinpaikat, kivikautinen
- Hevossaari, 310010010, asuinpaikat, kivikautinen
- Kiimasuo 2, 1000011318, kulkuväylät, historiallinen
- Kiimasuo 1, 1000011317, kulkuväylät, historiallinen
- Mustamäki 1, 310010013, kivirakenteet, ajoittamaton
- Mustamäki 2, 310010014, kivirakenteet, ajoittamaton
- Mustamäki 3, 310010015, kivirakenteet, ajoittamaton

Tiedot kiinteistä muinaisjäänöksistä perustuvat maakuntakaavaan ja sen lähteenä olleeseen Museoviraston muinaisjäänösrekisteriin 1.9.2016.

Maakuntakaavassa on osoitettu Akaaseen arkeologisen perinnön ydinalue Haihunkosken-Lapinkulman alueelle. Ko. alueelle sijoittuvat seuraavat kiinteät muinaisjäänösobjektit:

- Hinkka, 928010011 asuinpaikat kivikautinen
- Perälä (Tolvila), 1000001984 asuinpaikat historiallinen
- Kellokivi 1, 928010009 asuinpaikat kivikautinen
- Lapinkulma (Alkula), 1000001985 asuinpaikat historiallinen
- Kellokivi 2, 928010010 asuinpaikat kivikautinen
- Vakkistenmäki, 928010008 asuinpaikat kivikautinen
- Haihunkoski, 928010007 asuinpaikat kivikautinen
- Haihunkoski 2, 1000006743 työ- ja valmistuspaikat historiallinen
- Mustila 1, 928010003 asuinpaikat kivikautinen
- Siukola 2, 928010006 asuinpaikat kivikautinen

4.13.8 Luonnonympäristö

Hämeen viljely- ja järvimaa kuuluu eteläboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen. Karut ja viljavat metsätyypit vaihtelevat. Yleisimmin on mustikkatyyppin ja käenkaali-mustikkatyyppin kuusisekametsiä, mutta myös kuivahkot puolukkatyyppin mäntykankaat ovat hyvin tavallisia. Runsailla harju- ja hiekkamailla on yleisesti myös kuivia kanervakankaita. Lehtoja ja lehtomaisia kankaita on yleensä vähän, mutta varsinkin eteläosassa olevan Etelä-Hämeen lehtokeskuksen alueella niitä on hyvinkin paljon luomassa muutenkin vaihteleviin maisemiin rehevyyden ja täyteläisyyden tuntua.

Luonnonpiirteiden ja kasvillisuustyyppien moninaisuuden vuoksi kasvisto ja muukin eliölajisto on runsasta. Paitsi alkuperäisten luonnontyyppien lajisto, myös perinteisten maankäyttömuotojen seurauksena tullut kulttuurilajisto on rikasta. (Ympäristöministeriö, Maisemanhoito, Maisema-aluejärjestelmän mietintö I, 66/1992)

Luonnonsuojelualueita Akaassa Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 mukaan ovat:

- Kolunsojan metsä
- Mäkirinne-tila
- Alhonlahden rantalehto
- Rätönjärvi

- Riutan luonnonsuojelualue
- Tuulensuoja
- Terisjärven luonnonsuojelualue
- Isosuo (Kylmäkoski – Urjala)
- Kirveslammin metsä

Natura 2000 -verkoston alueita Akaassa ovat Alhonlahti ja Vähä-Arajärvenpuro.

Akaassa ei ole kansainvälisesti, valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaita harjualueita. Paikallisesti arvokkaita harjualueita ovat: Kalpekinharju, Konginharju, Salakkaniemi-Kangassaari ja Saajanmitanharju. (Lähde: Pirkanmaan arvokkaiden harjualueiden inventoinnin tarkistus 2014).

Akaan ja Valkeakosken alueelle sijoittuva Korkealanvuori-Pöömäenvuori on valtakunnallisesti arvokas kallioalue (arvoluokka 4 = arvokas kallioalue). Valtakunnallisia kohteita ovat kaikki arvoluokkien 2-4 kohteet.

Akaan alueelle sijoittuva Sormussuonkallio on paikallisesti arvokas kohde (arvoluokka 6 = jonkin verran arvokas). Kuntturinvuori, Vironvuori, Aakalanvuori, Nahkialanvuori, Laonnutvuori ja Sissinkallio ovat myös paikallisesti arvokkaita kohteita (arvoluokka 5 = kohtalaisen arvokas). Myös Ronkionvuori on paikallisesti arvokas (arvoluokka 5 = kohtalaisen arvokas) – se sijaitsee Vesilahden ja Akaan alueella. Paikallisia kohteita ovat kaikki arvoluokkien 5-6 kohteet. Lähde: Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Turun ja Porin läänissä (VYH 1995), Hämeen läänin luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet I ja II (SYKE 1996)

Vahervuoren (arvoluokka 3) ja Isomäen (arvoluokka 4) kumpumoreenit ovat valtakunnallisesti arvokkaita moreenimuodostumia. Valtakunnallisia kohteita ovat kaikki arvoluokkien 3-4 kohteet. Seudullisesti arvokas moreenimuodostuma on Mäkirinteen kumpumoreeni (arvoluokka 5 = seudullisesti arvokas). Lähde: Valtakunnallisesti arvokkaat moreenimuodostumat (YM 2007) tausta-aineistoon.

4.13.9 Liikenne

Liikennejärjestelmän kehittämisen tavoitteena on vaikuttaa liikkumisen tapoihin ja edistää joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuksia. Maankäytön suunnittelulla tuetaan kestävästä liikkumisesta.

Koulukyytejä (palvelee myös muita kuin koululaisia) järjestetään, muuta syöttöliikennettä keskuksiin ja asemille ei ole.

Helsinki-Tampere- nopean junayhteyden suunnittelu on kesken eikä reitti ei ole selvillä. Helsinki-lentoasema-Tampere-yhteysvälin kehittämiseksi on perustettu Suomi-rata Oy -niminen hankeyhtiö, jossa Akaan kaupunki on mukana. Nopea junayhteys Tampereelle voidaan toteuttaa joko uutena ratalinjauksena tai kehittämällä nykyistä päärataa Riihimäen ja Tampereen välillä (lisäraiteet sekä radan oikaisut). Hankeyhtiö tuottaa molemmista vaihtoehdoista esiselvitykset, joiden valmistuttua päätetään, mikä vaihtoehto suunnitellaan rakentamisvalmiuteen 7-10 vuoden aikana. Esiselvitysvaihe kestää noin 1,5 vuotta. Jos tavoitteena on uusi rata, myös maakuntakaavaa on muutettava.

Akaan kannalta keskeistä on lähijunaliikenteen kehittäminen (mm. varautuminen lisäraiteisiin).

4.13.10 Tekninen huolto

Pohjavedet ja vedenottamot

Akaan alueella sijaitsee *vedenhankintaa varten tärkeät pohjavesialueet* Nuljunkulman pohjavesialue (arvoluokka I) ja Kylmäkosken pohjavesialue (arvoluokka I,II). *Vedenhankintaan soveltuvia pohjavesialueita* (arvoluokka II) ovat Sontulan pohjavesialue ja Kylmäkosken pohjavesialue. Lähde: Suomen ympäristökeskus: Pohjavesialueet 24.5.2016.

Alueellinen vesihuollon toimintavarmuustarkastelu on tehty 2010-2011, ja se on tarkoitus päivittää yhteistyössä Lempäälän Vesi Oy:n, Valkeakosken vesihuoltolaitoksen, Vesilahden kunnan ja HS-Veden kesken. Mukana ovat Pirkanmaan ja Hämeen ELY-keskukset. Hanketta vetää Lempäälän Vesi Oy. Päivitys valmistuu viimeistään 2022 alkupuolella.

Jätevedenpuhdistamo

Energiahuolto

Pirkanmaan maakuntakaavassa on esitetty 110 kV voimalinjan yhteystarve välille Viiala-Vesilahti.

OSA II: YLEISKAAVA

5 Yleiskaavan tavoitteet

Koska Toijalan, Viialan ja Kylmäkosken kuntaliitoksista on jo aikaa, yhdistyneen Akaan kaupungin maankäytön kehittämisen tavoitteista ja periaatelinjauksista on ehditty jo keskustella monissa yhteyksissä, laajemmin esimerkiksi Pirkanmaan maakuntakaavoituksen yhteydessä. Nyt kaupungin tavoitteena on viedä monilta osin jo sovitut keskeiset tavoitteet yleiskaavalliseen muotoon.

Yleiskaava on monipuolinen instrumentti, joka soveltuu moneen tilanteeseen ja tarkoitukseen. Yleiskaava kannattaa laatia sellaiseksi, että se palvelee kaupungin tarpeita ja kohdistuu niihin kysymyksiin, joita halutaan ratkaista. Työn alussa pohdittiin, että kaava voidaan laatia myös vaiheyleiskaavana tai osittain oikeusvaikutettomana esim. viherverkon tai kulttuuriympäristön osalta, mikäli näyttää siltä, että oikeusvaikutteisuus vaatii esimerkiksi sellaista (tarkkaa/yksityiskohtaista) selvityspohjaa, jota ei tässä vaiheessa pidetä tarkoituksemukaisena strategisessa suunnitelmassa ratkaistavien kysymysten kannalta. Kaupunki piti tällaista lähestymistapaa hyvänä. Suunnittelun edetessä asiaan voidaan palata.

Keskeisiä asioita nyt laadittavassa yleiskaavassa, joita työn alussa tunnistettiin, ovat mm. asumisen ratkaisut, keskusten kehittäminen, palveluverkkokysymykset, kaupungin tilakysymykset, uusien alueiden käyttöönotto mm. Vanajaveden ranta-alueet, kaupungin maapolitiikka (maanhankinta strategisesti tärkeiltä alueilta, maanmyynti alueilta, joihin kaupunkikehittäminen ei kohdistu; nykyinen maanomistus suhteellisen hajanainen ja perua itsenäisten kuntien ajalta).

Keskeistä taajama-aluetta lievealueineen ja maaseutumaista aluetta koskevat erilaiset suunnittelutarpeet. Yleiskaavatyössä tunnistetaan kaupunkikehittämisen keskeiset painopistealueet ja ne alueet, jotka halutaan asemakaavoituksen piiriin yleiskaavan tavoitevuoteen mennessä. Maaseutumaiselta alueelta ja taajamien lievealueilta tunnistetaan alueet, joilla on rakentamispainetta tai muuta suunnittelutarvetta. Yleiskaavan yhteydessä harkitaan myös rakentamispaineisten ranta-alueiden osalta ns. edullisuusvyöhyketarkastelun laatimista, joka määritteli jatkossa periaatteet loma-asuntojen käyttötarkoituksille loma-asumisesta va-
kituiseen asumiseen.

Strategiselle yleiskaavalle on asetettu seuraavia tavoitteita:

YLEISKAAVAN LAATIMISEN YLEISET PERIAATTEET:

Kehityskuvan ja muiden keskeisten suunnitelmien periaatteiden yleiskaavallinen esittäminen

- Kehityksen ohjaaminen tavoitteiden mukaiseen suuntaan

Suunnittelutarkkuuden tarkoituksenmukaisuus ja suunnitelman riittävä joustavuus ja reagointikyky

- Suunnitteluvaran jättäminen asemakaavoitukseen ja muuhun tarkempaan suunnitteluun

VARSINAISET TAVOITTEET:

Kaupan ja elinkeinoelämän tarpeisiin vastaaminen

- Tärkeiksi tunnistettujen kasvutoimialojen kehittämismahdollisuuksien turvaaminen ja edistäminen
- Innovatiivisten toimintamallien ja -ympäristöjen mahdollistaminen
- Teollisuuden ja tuotantoalueiden toimintaedellytysten sekä satamatoimintojen kehittäminen voimassa olevien osayleiskaavojen pohjalta (Akaa Pointin ja sataman osayleiskaavat)
- Liikenneyhteyksien ja risteysalueiden potentiaalin hyödyntäminen
- Logististen toimintaedellytysten kehittäminen
- Kaupan ja muiden yksityisten palveluiden sijainnin suuntaaminen ja ohjaus

Väestönkehitykseen varautuminen, vetovoiman ja elinvoiman lisääminen

- Hyvän sijainnin hyödyntäminen Akaan-Valkeakosken-Hämeenlinnan-Tampereen-Helsingin työssäkäyntialueella
- Väestönkehitykseen vaikuttaminen ja siihen varautuminen
- Kaupungin vetovoimaisuutta ja kilpailukykyä lisäävien toimenpiteiden varmistaminen myös siinä tapauksessa, että väestönkasvu tai muu kehitys poikkeaa ennustetusta

Kestävän, vähähiilisen yhdyskuntarakenteen turvaaminen

- Asemanseutujen ja keskusten kehittämisedellytysten turvaaminen
- Joukkoliikenteeseen tukeutuvan yhdyskuntarakenteen vahvistaminen
- Täydennysrakentamisen mahdollisuuksien tunnistaminen ja osoittaminen
- Asemakaavoitettavien alueiden ja niiden laajennustarpeiden tunnistaminen
- Tulevaisuuden asumisen tarpeiden huomioiminen
- Houkuttelevan, riittävän ja erilaisiin tarpeisiin vastaavan tonttitarjonnan varmistaminen
- Olemassa olevan palveluverkoston tukeminen ja verkostojen tehokas hyödyntäminen

Liikenteen edellytysten turvaaminen ja kehittäminen

- Valtateiden ja rautateiden hyvän palvelutason ja kehittämisedellytysten turvaaminen
- ✓ Liikenne- ja viestintäministeriön asetuksen huomioiminen maanteiden ja rautateiden pääväylistä ja niiden palvelutasosta
 - valtatie 3 (Helsinki–Tampere–Jalasjärvi) ja 9 (Turku–Tampere)
 - rautateiden pääväylät (Riihimäki asema–Tampere asema) ja (Turku asema–Toijala)
- ✓ Erikoiskuljetusreittien ja varareittien huomioiminen
- ✓ Vaarallisten kemikaalien kuljetusreittien huomioiminen
- Kestävien liikkumistapojen edistäminen
- ✓ Joukkoliikenteen kehittämisedellytysten turvaaminen
- ✓ Liityntäpysäköinnin ja saattoliikenteen tarpeiden huomioiminen
- ✓ Pyöräliikenteen seudullisen pääreitistön suunnitteleminen
- ✓ Jalankulkukaupungin vahvistaminen
- Vesiliikenteen ja sen kehittämistarpeiden huomioiminen

Maiseman ja kulttuuriympäristön vaaliminen

- Kulttuuriympäristön arvokohteiden tai -alueiden muodostamien aluekokonaisuuksien turvaaminen
- Maiseman arvokohteiden turvaaminen

Maaseutumaisten alueiden kehittäminen

- Maaseudun erityispiirteiden ja mahdollisuuksien huomioiminen
- Olemassa olevien ja uusien maaseutuelinkeinojen kehittämismahdollisuuksien turvaaminen

Matkailun kehittäminen

- Matkailua tukevien reittien ja niiden laatutekijöiden osoittaminen
- Vesistöjen hyödyntäminen

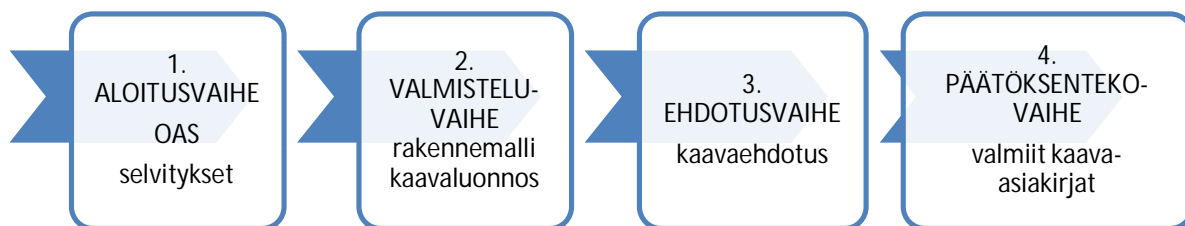
Viher-siniverkon kehittäminen virkistysalueiden ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta

- Viher-siniverkoston ja virkistysalueverkoston eheyden varmistaminen ja saavutettavuuden kehittäminen
- Toimivien viheryhteyksien turvaaminen
- Arvokkaiden luontokohteiden välisten yhteyksien turvaaminen
- Tunnistettujen tärkeiden luontotyyppien ja lajien turvaaminen
- Tärkeimpien lähivirkistysalueiden tunnistaminen ja kehittäminen

Tavoitteet voivat tarkentua suunnitteluprosessin kuluessa.

6 Suunnitteluprosessin vaiheet

Yleiskaavaprosessi jakautuu neljään päävaiheeseen. Valmisteluvaiheessa laaditaan kaavaluonnosta pohjustamaan rakennemalli. Käytännössä erilaisia kaavan hyväksymiseen tähtäviä välipäätöksiä tehdään laatimisen kaikissa vaiheissa.

Kuva 6.1. Akaan strategisen yleiskaavaprosessin päävaiheet.

Akaan kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 31.3.2020 (§96) hyväksyä Akaan strategisen yleiskaavan laatimisen vireille sekä asettaa yleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman (OAS) nähtäville.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma asetettiin julkisesti nähtäville 22.4. – 25.5.2020 väliseksi ajaksi. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta antoivat lausuntonsa Pirkanmaan maakuntahallitus, Maakuntamuseo ja Valkeakosken kaupunki.

Taulukko 6.1. Kaavoitusprosessin eteneminen.

KAAVOITUSPROSESSIN ETENEMINEN		
KAAVAN VAIHE	TOIMENPIDE	AJANKOHTA
ALOITUSVAIHE	Aloituskokous, laaja ohjausryhmä	13.1.2020
	OAS/ Elinvoimalautakunta	11.3.2020
	Kaavoituksen vireilletulo + OAS/ Kaupunginhallitus	31.3.2020
	OAS nähtävillä	22.4.-25.5.2020
	Tiedotussuunnitelma	16.4.2020
VALMISTELUVAIHE Rakennemalli Kaavaluonnos	Työkokous 1 – rakennemalli	16.4.2020
	Elinvoimalautakunta (tiedoksianto, rakennemalli)	29.4.2020
	Kaupunginhallituksen iltakoulu (rakennemalli)	kesällä 2020
	Työkokous 2 – rakennemalli	29.9.2020
	Työkokous 3 – valtuustoseminaarin valmistelu	20.10.2020
	Työkokous 4 – hallitusseminaarin valmistelu	27.10.2020
	Hallitusseminaari	29.10.2020
	Työkokous 5 – tilannekatsaus/ tulevat tapahtumat	3.11.2020
	Valtuustoseminaarin valmistelu	20.11.2020
	Viranomaisneuvottelu	23.11.2020
	Valtuustoseminaari	30.11.2020
	Kokous maakuntaliiton kanssa (arkeologiset selvitykset)	15.1.2021
	Työkokous 6 – kaavaluonnoksen aikataulu, selvitystarpeet: kyläalueet, lähijunaliikenne, kauppa	30.3.2021
	Aiemmin laaditun selvitysaineiston numeeristaminen	15.3./kultturiymp. 25.5./luonnonymp.
	Päivitetty OAS ja aikataulu	25.5.2021
	Työkokous 7 – tilannekatsaus uuden kaupunkikehitysjohdajan kanssa	14.6.2021
	Työkokous 8 – kaavaluonnos/liikenneasiat	24.8.2021
	Työkokous 9 – kaavaluonnos/taajamat	9.9.2021
	Työkokous 10 – kaavaluonnos/työpaikka- ja teollisuusalueet	28.9.2021
	Työkokous 11 – kaavaluonnos/eri asiakokonaisuuksia	23.11.2021
Työkokous 12 – kaavaluonnos/viherverkko: luonto	30.11.2021	
Työkokous 13 – kaavaluonnos/viherverkko: virkistys	15.12.2021	
Elinvoimalaitakunta (kaavan valmisteluaineiston nähtävälle asettaminen). Asiakirjoja tarkistettu tuulivoiman osalta 1.2.2022 (OAS) ja 14.2.2022 (kaavakartta ja selostus)	26.1.2022	

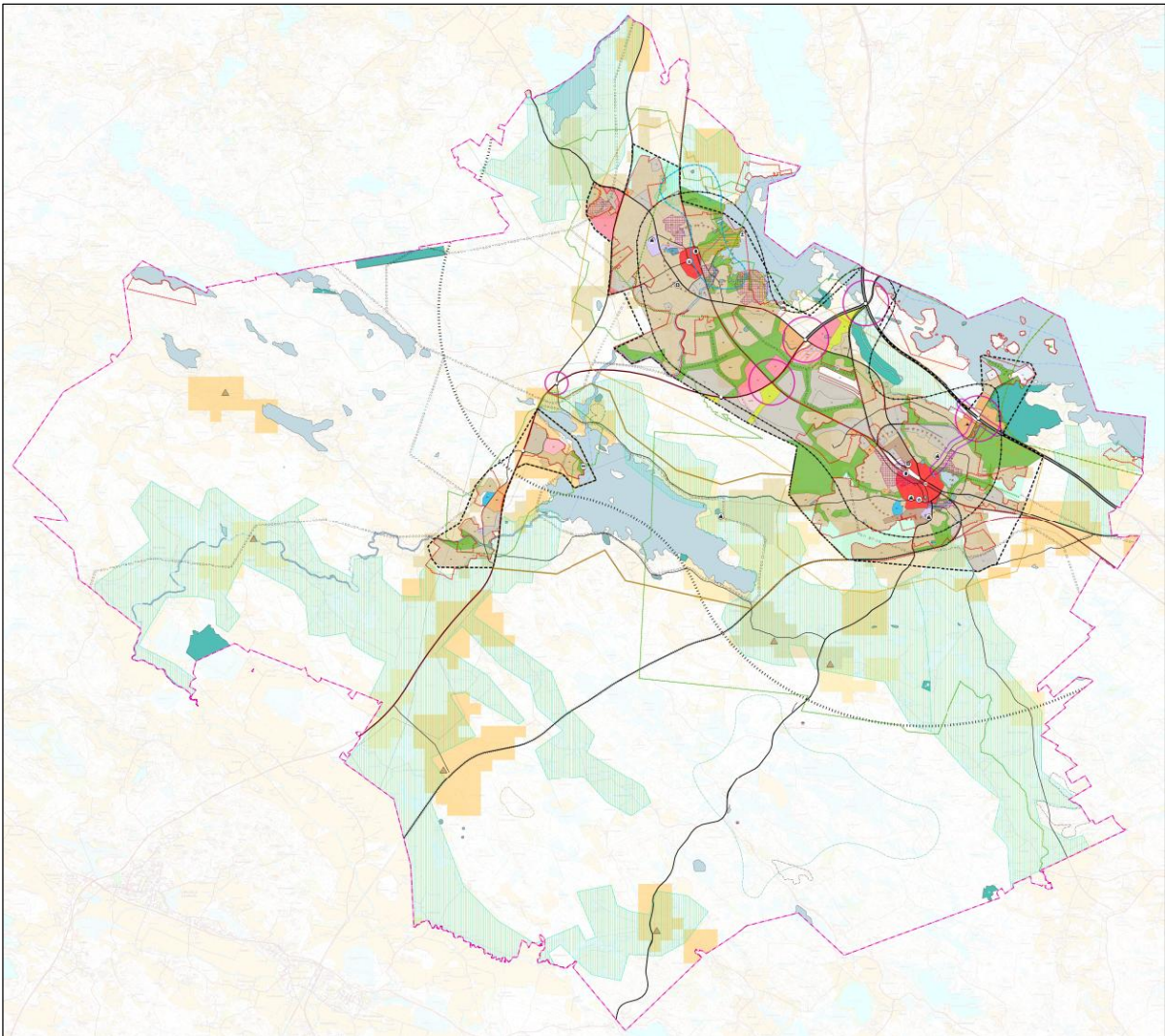
7 Rakennemalli

7.1 Laatisperiaatteet

Varsinaista yleiskaavaa pohjustava rakennemalli laadittiin yhdistelemällä voimassa olevien kaavojen tietosäilyä, huomioimalla ajankohtaiset suunnitelmat sekä yleiskaavatyön tavoitteet rakennemallin tarkoitukseen soveltuvalla tarkkuustasolla. Aluevarauksia on yleistetty ja yhdistelty aikaisempien osayleiskaavojen ja asemakaavojen osalta. Esitystavaltaan rakennemalli pohjustaa varsinaisen kaavaluonnoksen esitystapaa, jossa suunnittelualue jakautuu tarkemman suunnittelun alueeseen ja muuhun alueeseen.

Tarkemman suunnittelun alue kuvaa kehittämisen painopistealuetta. Tämä alueen osalta yleiskaava tullaan laatimaan muuta aluetta yksityiskohtaisemmin (aluevarausmerkinnöin). Tarkemman suunnittelun alueita ovat Toijalan, Viialan ja Kylmäkosken keskusta- ja taajama-alueet sekä päätaajamien väliin jäävä Akaa Pointin alue sekä Jalantijärven ja Sontulan ympäristö. Muun alueen kehittämistä ohjataan YKR-aineiston pohjalta yleispiirteisemmin. Tavoitteena on säilyttää selkeä taajama-alueen ja maaseutumaisen alueen raja.

Rakennemallia käsiteltiin tiedoksiantona elinvoimalautakunnassa 29.4.2020. Kesällä järjestettiin myös hallituksen iltakoulu, jossa rakennemalli oli esillä.

Kuva 7.1. Yleiskaavaa pohjustava rakennemalli (elinvoimalautakunta 29.4.2020).

7.2 Koko kaupunkia koskevia lähtökohtia ja suunnittelukysymyksiä

Rakennemallivaiheessa koko kaupunkia koskevinä lähtökohtina ja suunnittelukysymyksinä tunnistettiin:

- Asemanseutujen kehittäminen
 - Rakenteen tiivistäminen, laadukkaat kävelyn ja pyöräilyn yhteydet, riittävä liityntäpysäköinti
 - Uusia kerrostaloja ei käytännössä rakennettu 10 vuoteen. Voisiko niille olla kysyntää asemien lähellä.
- Palveluverkkouudistus
 - Akaan hyvinvointikeskus Toijalan rautatieaseman kupeeseen. Samalla muut terveysasemat ja 7 muuta sote-kohdetta lakkautetaan.
 - Kouluverkkuudistus Viialassa päätökset tehty, Toijalassa selvitykset vielä työn alla.
 - Mitä tyhjeneville rakennuksille ja tonteille tehdään?
- Asuminen
 - Täydentäminen vs. uusien alueiden käyttöönotto?
 - Senioriasunnot?
 - Ranta-alueiden hyödyntäminen asumiseen (Vanajavesi, Jalanti)? Mahdolliset ristiriidat virkistyskäytön kanssa?
- Kaupan alueet
 - Kehittämistarpeet?
 - Julkisten ja kaupallisten palveluiden saavutettavuuden parantaminen joukkoliikenteellä, kävelen ja pyöräillen.
- Toijalan ja Viialan välisen alueen kehittäminen
 - Välialueen yhdyskuntarakennetta kehitetään hyvin saavutettavana työpaikka-alueena.
 - Mitoitus ja toteuttamisen ajoitus: Akaa Pointia ja puuterminaalia lukuun ottamatta pidemmän aikavälin reservialuetta?
 - Maakuntakaava, Akaa Pointissa KMT: Keskustojen ulkopuolinen työpaikka-alue, vähittäiskaupan alue, joka soveltuu tilaa vaativan kaupan alueeksi
 - Maakuntakaavassa laajat teollisuusaluevaraukset vt 9 molemmin puolin
 - Liittymäalueiden hyödyntäminen?
- Merkittävästi parannettava valtatie 9 välillä Akaa-Urjala + uusi Sallinkulman eritasoliittymä.
- Merkittävästi parannettava päärata
 - Rataosalla Tampere–eteläinen maakunnan raja on varauduttava yhteensä neljään raiteeseen.
- Energiantuotantoon liittyvät kysymykset
 - MK:n mukaan mahdollista sijoittaa kymmenen tai useampia voimaloita (tv1)
- Matkailun ja virkistyskehitämistarpeet
 - Tarpianjoki, Haihunkoski, Nahkialanjoki-Lontilanjoki, Lumijoki
 - Veneväylät ja satamat (Toijalan satama, Viialan Hopea-ankkuri (Nyppy), Vaneritehtaan ranta?
 - Vanajavesi, Jalanti-järvi, Arajärvi
 - Tapettimuseo, Veturimuseo ym. kulttuurihistorialliset kohteet

7.3 Taajamia koskevia lähtökohtia ja suunnittelukysymyksiä

7.3.1 Toijala

Rakennemallivaiheessa Toijala koskevinä lähtökohtina ja suunnittelukysymyksinä tunnistettiin:

- Eheyden lisääminen, tiivistäminen etenkin asemaseudulla
 - Vireillä olevat asemakaavahankkeet ja kaavoitusohjelman mukaiset hankkeet huomioitu. Mm. Toijalan asemanseutu, ABC-risteysalue

- Uusi tieyhteys Toijalantie-Kurisjärventie → Kurkelan ja muiden välialueiden mahdollinen täydennysrakentaminen → uusi yhteys vt 9:lle asti
- Omaleimaisuuden vahvistaminen, arvokkaiden kulttuuriympäristön kohteiden vaaliminen
- Palveluverkon uudistaminen
 - Hyvinvointikampus
 - Yhteiskoulu, Arvo Ylpön koulu, Nahkialan koulu, Pappilan koulu (ei päätöksiä)
 - Lukiokysymys (Lastumäki/asemansetu)
- Toijalan ABC - keskusta –sisääntuloväylän kehittämistarve
 - Kaupunkikuvallisen ilmeen parantaminen
 - ABC tärkeä liityntäpysäköintialue
- Kaupallisten alueiden kehittämistarpeet?
- Satama-alueen kehittäminen
 - Vapaa-ajan alueena: kesäteatteri, kesäkahvila, luontopolku, uimaranta, Nahkialan pururata ja kevyenliikenteen silta.
 - Asumisen alueena: Vanajaveden ranta-alueen laajempi hyödyntäminen? Perustamisolosuhteet haastavat.
 - Sataman läheiselle virkistysalueelle toivottu asumista, mutta se nähdään keskeisenä myös virkistyskäytön kannalta. Asumiselle potentiaalisena todettu myös nykyinen matkailualue.
 - Toijalan vanhan satamaradan pohjan hyödyntäminen?

7.3.2 Viiala

- Eheyden lisääminen, tiivistäminen etenkin asemaseudulla
- Omaleimaisuuden vahvistaminen, arvokkaiden kulttuuriympäristön kohteiden vaaliminen
- Vaneritehtaan alueen kehittäminen
 - Voimassa olevassa osayleiskaavassa ja asemakaavassa alue on osoitettu teollisuus- ja varastoalueeksi. Potentiaalinen kehityskohde, mutta toteuttamisen kustannukset noussevat suureksi (pima). Maakuntakaavassa alue on osoitettu taajamatoiminnoille. Alueella on nyt pieniä varastoja ja toimitiloja.
 - Merkintä strategiseen yleiskaavaan mahdollistava: Asumisen/ elinkeinotoiminnan/ virkistyskäytön kehittämisen kohdealue. Satamalle potentiaalia? Vaneritehtaan pistoraide osoitettu käytöstä poistettuna ratana.
 - Rannalle osoitetaan viheryhteystarve.
- Palveluverkko
 - Kouluverkkoselvitys on valmis Viialan osalta; yksi koulukeskus. Rasin koulun uusi käyttötarkoitus?
- Matkailun kehittäminen
 - Vaneritehtaan alue, Hopea-ankkurin alue (Nyppy) ja Haihunkoski, kulttuurihistorialliset kohteet

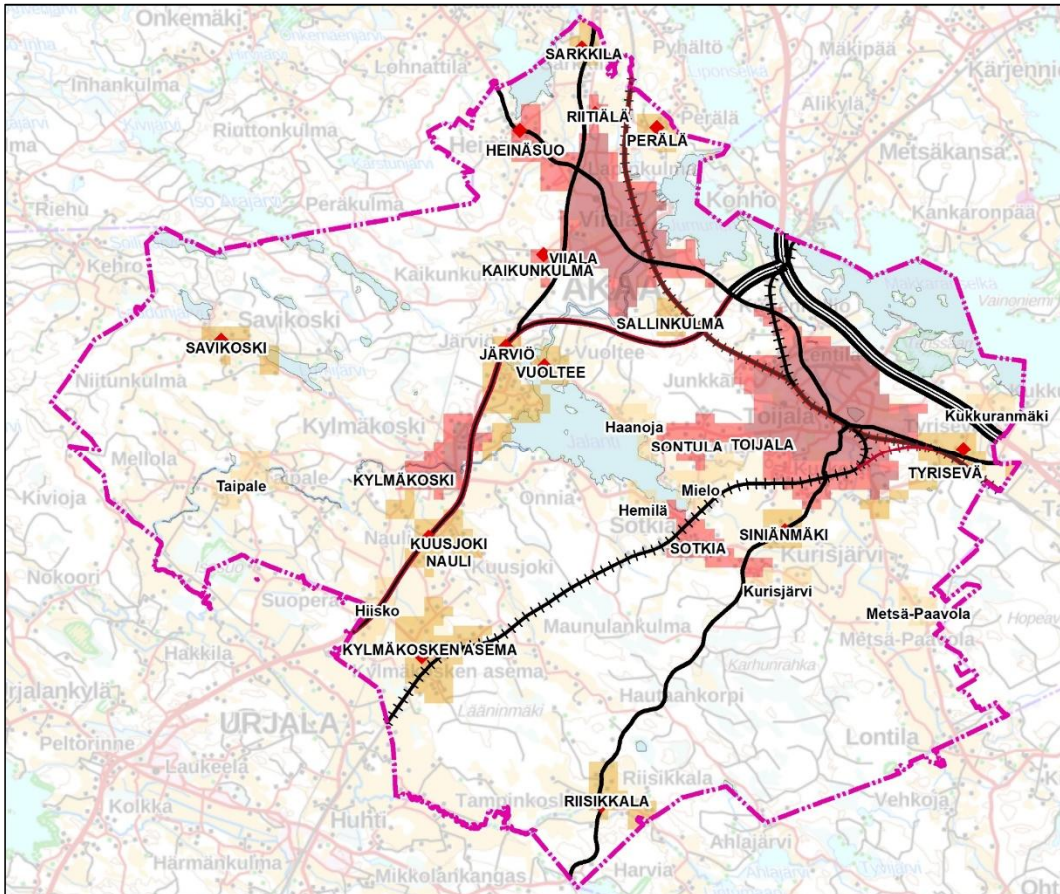
7.3.3 Kylmäkoski

- Omaleimaisuuden vahvistaminen, arvokkaiden kulttuuriympäristön kohteiden vaaliminen
- Uuden kaupallisen keskustan ja vanhan keskustan suhde?
- Tiivistäminen vs. laajentaminen?
 - Eheyden lisääminen
 - Vanhan keskustaympäristön kehittäminen?
 - Jalantijärven ranta-alueiden hyödyntäminen?
- Taajamakuvan parantaminen
- Palveluverkko
 - Kylmäkosken uusi koulu
- Erityisalueet

- Kylmäkosken vankila
- Kylmäkosken kylät

7.3.4 Kylät

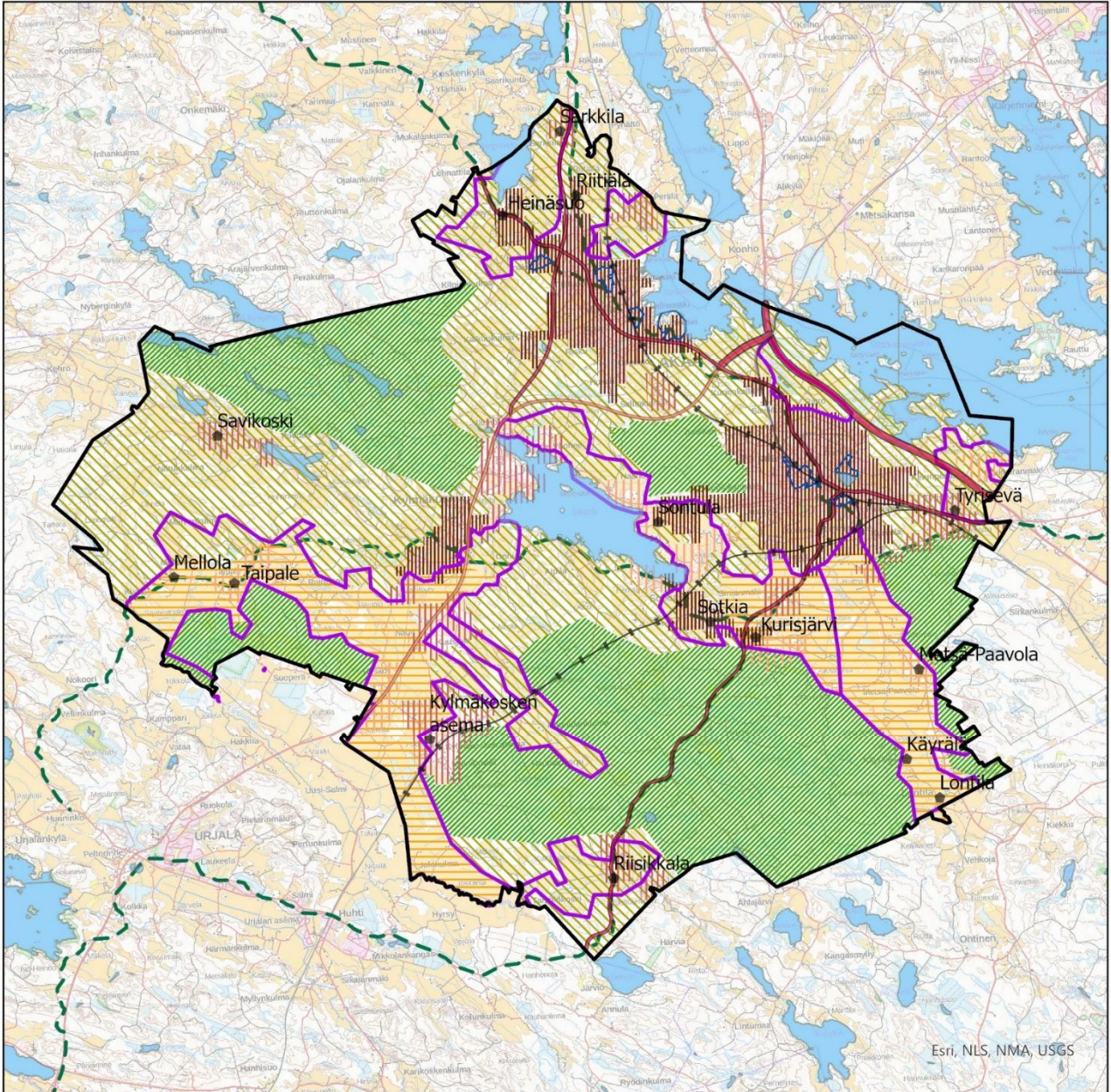
Rakennemallivaiheessa elinvoimaisimpina kylinä nostettiin esiin Kylmäkoskella asemakylä, Taipale, Savikoski, Sontula, Kurisjärvi ja Sotkia; Viialassa Riitiälä ja Toijalassa Lontila (nykyisin osa päätaajamaa). Jatkotyössä on tarvetta tarkastella kyläalueiden profiilia ja merkitystä osana Akaan rakennettua ympäristöä. Kyläalueita ja niiden kehittämispotentiaalia selvitetään tarkemmin niiden luonteen, arvojen ja identiteetin valossa historiaan, nykyaikaan sekä tulevaisuuteen peilaten.

Kuva 7.2. Yleiskaavassa tunnistettuja kyliä.

Yleiskaavaluonnoksen laatimisen yhteydessä aloitettiin laatia "Akaan kylien kehittäminen" -selvitystä (Ramboll), jossa tutkittiin tarkemmin Akaan kyliin liittyviä ominaispiirteitä mm. maisemarakennetta, maisemakuva, kulttuuriympäristön arvoja ja asutushistoriaa selvittämällä. Selvityksen yhteydessä laadittiin karkea vyöhykkeisyyskartta, jonka avulla voidaan tunnistaa kyläalueiden identiteettitekijöitä sekä maankäytön suunnitteluun liittyviä kehittämismahdollisuuksia, jotka turvaavat alueiden arvokkaiden ominais- ja erityispiirteiden säilymisen. Mainittujen tarkastelujen perusteella Akaan kyläalueet on alustavasti tyypitelty seuraavasti:

- Vaihteleva maaseutumosaiikki, metsäinen selännevyöhyke: Kylmäkosken asema
- Vaihteleva maaseutumosaiikki: Savikoski, Sontula, Riisikkala, Tyrisevä, Kukkuranmäki, Järviö-Vuoltee, Heinäsuo Riitiälä, Sarkkila
- Laaksojen avoimet viljelymaisemat: Taipale, Mellola, Sotkia-Kurisjärvi Käyrälä, Lontila, Metsä-Paavola

Kuva 7.3. Selvitysalueen jakautuminen erityyppisiin maisemavyöhykkeisiin.

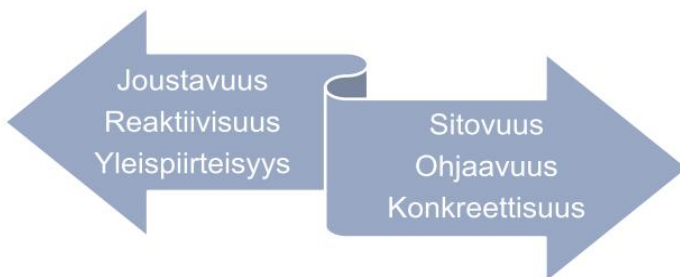
- Maisematarkastelun kylä
- ▭ Maakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema
- ▭ Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristöalue
- ▨ Taajama (ykr 2018)
- ▩ Kylä (ykr 2018)
- ▨ Pienkylä (ykr 2018)
- ▧ Vaihteleva maaseutusosaiikki
- ▨ Laaksojen avoimet viljelymaisemat
- ▧ Metsäinen selännevyöhyke

8 Yleiskaavaratkaisu

Akaan strateginen vaiheyleiskaava on maankäyttö- ja rakennuslain 42.1 §:n tarkoittama oikeusvaikutteinen yleiskaava. Se on luonteeltaan strateginen maankäyttösuunnitelma, joka osoittaa kaupungin tavoitteiden mukaiset yhdyskuntarakenteen ja alueiden käytön periaatteet. Voimaan tulleessaan strateginen yleiskaava korvaa koko kaupungin alueella aikaisemmin laaditut oikeusvaikutteiset yleiskaavat.

Akaassa on tähän asti laadittu osayleiskaavoja, jotka tarkkuudeltaan ja esitysmittakaavaltaan poikkeavat nyt vireillä olevasta strategisesta yleiskaavasta. Strategisen yleiskaavan ohjausvaikutus on kaavan tarkoituksesta ja suunnittelutarkkuudesta johtuen erilainen kuin osayleiskaavojen. Sen ohjaus tähtää erityisesti siihen, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee huomioiduksi kaupungin alueidenkäytön kokonaisuus.

Strategista yleiskaavaa laadittaessa on tarkasteltu kaavaratkaisun suhdetta voimassa oleviin osayleiskaavoihin sekä voimassa ja vireillä oleviin asemakaavoihin. Tässä yhteydessä on myös pohdittu kaavamerkintöjen ja -määräysten joustavuutta, jotta yleiskaava ei vanhenisi nopeasti vaan kestäisi aikaa ja jättäisi liikkumavaraa yksityiskohtaisempaan suunnitteluun. Strategisessa yleiskaavassa on pyritty etenkin elinkeinoelämää koskevien kaavamerkintöjen joustavuuteen.

Lähde: Laitio, Maijala

Kuva 8.1. Miten joustava yleiskaava voi olla säilyttääkseen kuitenkin ohjausvaikutuksen yleiskaavan tavoitteiden kannalta keskeisissä kysymyksissä?

Strategisessa yleiskaavassa on huomioitu maakuntakaavan ohjaava vaikutus ja se on periaatteiltaan maakuntakaavan mukainen.

Yleiskaavatyön tavoitteiden pohjaksi on aikanaan laadittu Akaan maankäytön strateginen kehityskuva (kv 22.2.2012 § 5). Strategisessa yleiskaavassa konkretisoidaan, miten kehityskuvassa ja muissa suunnitelmissa esitetyt periaatteet viedään käytännön toiminnan tasolle. Lisäksi konkretisoidaan, mitä maankäyttöön, asumiseen ja liikenteeseen liittyviä kysymyksiä kaupungin tulee ratkaista, jotta kunnan kehitystä voidaan ohjata tavoitteiden mukaiseen suuntaan tulevaisuudessa. Työn tukena on myös useita aiemmin laadittuja selvityksiä, suunnitelmia ja strategioita.

Yleiskaavan sisältö tarkentuu tarpeiden mukaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa (osayleiskaavat, asemakaavat). Strateginen yleiskaava tuottaa lähtökohtia tuleville kaavoitusohjelmille, maanhankinnalle, investointiohjelmille ja palveluverkon suunnittelulle.

8.1 Yleiskaavan strateginen sisältö

Akaan strategisen yleiskaavan tavoitteena on luoda suuntaviivat Akaan kaupungin maankäytölle kaavan tavoitevuoteen 2040 asti. Koko kaupungin alueen käsittävällä yleiskaavalla määritellään kaupungin alueidenkäytön kehityksen isot linjat. Keskeistä on ollut tunnistaa asemakaavoitetut ja tulevaisuudessa asemakaavoitettavaksi tarkoitetut alueet ja samalla selkeyttää kaupunkimaisena ja maaseutumaisena kehitettävän alueen rajaa. Asemakaavoitettavat, taajamien lievealueet ja kaupunkimaisiksi kehitettävät alueet tulisi säästää mahdollisuuksien mukaan rakentamattomina, kunnes niiden käyttö ratkaistaan asemakaavalla.

Taajamien osalta yleiskaava on luonteeltaan yleispiirteinen aluevarausyleiskaava ja taajamia ympäröivän alueen osalta alueidenkäytön päälinjoihin keskittyvä strateginen yleiskaava, jolla alueidenkäytön kehukset osoitetaan yleispiirteisemmin merkinnöin (kuten kyläalueet, joiden raja-
aus on likimääräinen/ohjeellinen).

Maaseutualueella ei ole kyläalueita lukuun ottamatta osoitettu pääkäyttötarkoituserkintöjä. Koko suunnittelualueella on kuitenkin voimassa pääkäyttötarkoituserkintöjen päällä olevat osa-alue- ja muut päällekkäismerkinnät määräyksineen sekä yleiset määräykset. Ns. valkoisilla alueilla (maaseudun harvan asutuksen alueilla) (*) keskeistä on, että niille ei tarkemmassa suunnittelussa ohjata sellaista tehokasta maankäyttöä, joka vaikeuttaisi päätaajamien kehittämistä monipuolisina asumisen, työpaikkojen, kaupan ja palvelujen keskittymistä.

Akaaseen aiemmin laaditut yleiskaavat ovat pääosin jo vanhentuneet mm. siksi, että ne on tehty Toijalan, Viialan ja Kylmäkosken kuntien itsenäisinä pysymisen lähtökohdista. Kuntaliitosten jälkeen toimintaympäristö ja suunnittelulähtökohdat ovat muuttuneet, ja Akaan maankäyttöä on tarve tarkastella kokonaisuutena. Yleiskaavallinen suunnittelu pyrkii erityisesti jäsentämään taajamien työnjakoa sekä kytkemään Toijalan ja Viialan keskuksia toisiinsa toiminnallisesti ja rakenteellisesti.

Yleiskaavassa on pyritty nykyisen yhdyskuntarakenteen tiivistämiseen ja täydentämiseen (**). Samalla on pyritty vahvistamaan asutusta, palveluja ja työpaikkoja sisältävää, toiminnoiltaan sekoittunutta kaupunkikennettä keskustoissa. Tavoitteena on ollut edistää ihmisläheisen, taloudellisen, kestävän ja ilmastonmuutosta hillitsevän yhdyskuntarakenteen syntymistä suunnittelemalla maankäyttö tukemaan lähipalveluja, jalankulkua, pyöräilyä ja joukkoliikennettä.

Yleiskaavassa on tarkistettu voimassa olevien Sataman osayleiskaavan, Yritys-Konhon (Akaa Point) osayleiskaavan ja Viialan keskustan osayleiskaavan kaavaratkaisua. Merkintöjen yhdenmukaistamisen lisäksi taajamien reuna-alueille esitettyjä asuinrakentamisalueita on supistettu (**)(laadittavan yleiskaavan mukaan rakentamista keskitetään pääkeskusten ydinalueille aikaisempaa enemmän). Lisäksi ko. osayleiskaavojen maa- ja metsätalousvaltaisia alueita sijoittuu laadittavan yleiskaavan ns. valkoisille alueille eli maaseudun harvan asutuksen alueille (laadittavassa yleiskaavassa ei osoiteta M-, MT- tai MY-alueita)(*). Myöskään voimassa olevien osayleiskaavojen rautateiden ja maanteiden aluevarauksia (LT, LR) tai niissä osoitettuja melualueita ei osoiteta sellaisenaan laadittavassa yleiskaavassa.

Toijalan sataman oyk: Isosuon peltoalue (MT-2-alue) ja sille osoitettu huleveden tasaustaan/viivytyalueen ohjeellinen sijainti jäävät nyt laadittavassa yleiskaavassa ns. valkoiselle alueelle.

Akaa Pointin oyk: Sallinkulman ja Hirsikankaan eritasoliittymien ympärillä olevat M-alueet jäävät nyt laadittavassa yleiskaavassa ns. valkoiselle alueelle.

Viialan keskustan oyk: Alkkulanlammen suunnassa MT-alueita jää nyt laadittavassa yleiskaavassa ns. valkoiselle alueelle.

Päätaajamia koskevissa oikeusvaikutuksettomissa Toijalan yleiskaavassa 2020 ja Viialan osayleiskaavassa myös joitakin suojelualuemerkintöjä (SL) sijoittuu nyt laadittavassa yleiskaavassa ns. valkoiselle alueelle. Näitä suojelualueita ei ole toistaiseksi perustettu. Näissä yleiskaavoissa on lisäksi osoitettu maaseutumaisille alueille yksittäisiä rakennuspaikkoja (AP, AP-2) sekä ranta-alueille lomarakentamista (RA), jotka sijoittuvat nyt laadittavassa yleiskaavassa ns. valkoiselle alueelle (). Rantarakentamista sekä maaseutualueiden pysyvän rakentamisen ns. edullisuusvyöhykkeitä koskevia periaatekysymyksiä käsitellään jatkossa joko nyt laadittavan yleiskaavan jatkovaiheiden tai tarkemman suunnittelun yhteydessä.*

Seuraavia alueita jää nyt laadittavan yleiskaavan valkoisille alueille päätaajamia koskevissa oikeusvaikutuksettomissa yleiskaavoissa:

Toijalan yleiskaava (oikeusvaikutuseton): Kaava-alueen pohjoisosa: Taivallahti SL-alue (ei perustettu), Vehmastonjärki SL-alue (ei perustettu). MT-alueita, rannan RA-alueita, LV-, ET- ja

T-alueita (Hirsikankaan eritasoliittymän yhteydessä). Kaava-alueen eteläosa: M-aluetta sekä Lontilantien ja Kurisjärventien varren yksittäisiä AP- ja AP-2-rakennuspaikkoja.

Viialan yleiskaava (oikeusvaikutukseton): SL-alueita Alkkulanlammi ja Leipälampi (ei perustettu, nyt laadittavassa yleiskaavassa ei myöskään Akaan arvokkaat luontokohteet selvityksen perusteella luo-merkintöjä). Lempääläntien varressa Männikön alueella TY ja M (nyt laadittavassa yleiskaavassa sijoittuvat pääosin AT-alueelle). Kolikkoinmäki: asuinalueen laajennus AP-1. Hannukka: Lempääläntien tienvarren TP-alue laajempi Viialan kaavassa kuin nyt laadittavassa yleiskaavassa. Ko. alueelle on osoitettu Viialan yleiskaavassa myös uusi tie. Riskun alueella AP4-alueita ei ole huomioitu samassa laajuudessa nyt laadittavassa yleiskaavassa. AP-1-, M-, V-, V-1-, ET/pv- ja RT-alueita jää valkoiselle alueelle ().*

Yleiskaavassa pyritään voimistamaan kunnan eri osien erilaisuutta ja niitä ominaispiirteitä, joista alueen identiteetti muodostuu. Samalla vahvistetaan Akaan roolia ja profiilia osana Pirkanmaan monimuotoista kokonaisuutta. Suunnittelun keskiössä on ollut Akaan kilpailukyvyyn ja vetovoiman parantaminen alueiden välisessä kilpailussa.

Strategisuus näyttäytyy yleiskaavassa myös taajamamerkintöjen luokittelussa. Intensiiviset taajamatoimintojen alueet kytkeytyvät joukkoliikenteen keskeiseen kehittämiskäytävään, joka tarjoaa nyt ja tulevaisuudessa kilpailukykyistä ja houkuttelevaa joukkoliikennettä. Kasvua ohjataan tälle joukkoliikennevyöhykkeelle sekä keskuksiin ja niiden välittömään läheisyyteen lähipalveluja tukien.

Elinkeinoelämän osalta lähtökohtana on ollut yleiskaavan joustavuus sekä positiivinen lähestyminen elinkeinoelämän muutoksiin. Avainsanana on 'mahdollistaminen'. Yleiskaavan pitää kestää aikaa ja mahdollistaa seudun elinkeinoelämän kehittyminen erilaiset skenaariot huomioiden. Yleiskaavalla varaudutaan riittävin aluevarauksin kilpailukyvyyn lisäämiseen. Lisäksi yleiskaavan tulee tukea toisistaan hyötyvien toimijoiden keskinäisiä synergioita (sijoitusratkaisut, yrityspuistot, sivutuotteiden hyödyntäminen jne).

Yleiskaava mahdollistaa sekä nykyisten yritysten toimintaedellytysten kehittymisen että uusien yritysten ja työpaikkojen sijoittumisen kuntaan. Ratkaisevia tekijöitä kehityksessä ovat yritys- ja työpaikka-alueiden laajuus (riittävä mitoitus isojenkin yritysten tarpeisiin), monipuolisuus (mahdollisimman vähän rajoitteita eri toimintojen sijoittumiselle ja luonteeltaan erityyppiset alueet) sekä alueellinen sijoittuminen ja suhde muuhun alueidenkäyttöön. Nämä antavat mahdollisuuden yritystoiminnan määrälliseen, laadulliseen ja sijainniltaan tarkoituksenmukaiseen kehittymiseen.

Keskeinen osa yleiskaavaa ovat yleiskaavan tavoitteiden toteutumiseen keskittyvät kaavamääräykset, joissa kuvataan kaupungin laadulliseen ja toiminnalliseen kehittämiseen liittyvät periaatteet. Strateginen sisältö koostuu siis sekä kaavamerkintöjen (kaavakartan) että kaavamääräysten muodostamasta kokonaisuudesta, jota kaavaselostus auttaa tulkitsemaan.

Yleiskaavan toteuttamisjärjestyksellä on keskeinen merkitys kaupungin yhdyskuntarakenteen suunnitelmallisessa kehittämisessä ja ohjaamisessa: yhdyskuntarakenteen tulee pysyä taloudellisena ja ekologisena erilaisissa väestö- ja työpaikkakehityksen skenaarioissa.

8.2 Yleiset määräykset

Yleiskaavassa on annettu joitakin oikeusvaikutteisia yleismääräyksiä, jotka koskevat koko yleiskaava-aluetta (koko kuntaa):

- Uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sovitettava ympäristöönsä tavalla, joka vahvistaa alueen omaleimaisuutta ja tuo esiin eri alueiden ominaispiirteitä ja erottautumistekijöitä. Alueen suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota kulttuuriympäristön, maiseman ja luontoarvojen säilymiseen. Rakentamisen ajallista kerrostuneisuutta tulee vaalia.

- Muille kuin yleiskaavan rakentamiseen osoitetuille alueille ei tule ohjata sellaista tehokasta maankäyttöä, joka vaikeuttaa päätaajamien kehittämistä monipuolisina asumisen, työpaikkojen, kaupan ja palvelujen keskittyminä.
- Vähittäiskaupan suuryksiköitä saa sijoittaa vain keskustatoimintojen alueille sekä alueille, jotka yleiskaavassa erityisesti on osoitettu alueiksi, jolle saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksikön (KM ja KMT). Merkitykseltään seudullisella vähittäiskaupan suuryksiköllä tarkoitetaan myös useasta myymälästä koostuvaa vähittäiskaupan keskittymää, joka on vaikutuksiltaan verrattavissa merkitykseltään seudulliseen vähittäiskaupan suuryksikköön.
- Vanajaveden ja Jalantijärven rantavyöhykkeillä sekä Tarpianjoen koskissa ja rantavyöhykkeellä luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät luontoarvot on turvattava. Rantavyöhykkeen ekologiset yhteydet sekä kasvillisuuden ja puuston muodostama ranta-alueen suojavyöhyke on turvattava huomioiden paikallisen lajiston tarpeet. Maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, tienrakentamista, puiden kaatamista tai muuta tähän verrattavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman lupaa (maisematyön luvanvaraisuus MRL 128 §). Alueella suoritettavien toimenpiteiden tulee olla sellaisia, että alueen luontoarvot säilyvät.
- Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistuttava siitä, etteivät Natura-alueiden läheisyydessä suoritettavat toimenpiteet yksin tai yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Erityistä huomiota tulee kiinnittää vesitalouden ja veden laadun säilymiseen.
- Viheralueverkoston jatkuvuus sekä ekologinen ja virkistysellinen toimivuus tulee turvata. Viheralueita tulee säilyttää yhtenäisinä aluekokonaisuuksina. Virkistyspalveluita tulee kehittää hyvin saavutettavana verkostona.
- Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee edistää rantojen yleistä virkistyskäyttöä ja saavutettavuutta. Taajamien rakentamattomat ranta-alueet tulee säilyttää pääsääntöisesti rakentamattomina ja varata yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa yleiseen virkistyskäyttöön.
- Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava mahdollisuus hyvien ja yhtenäisten peltoalueiden tuotantokäyttöön. Maaseutua kehitettäessä on pyrittävä sovittamaan yhteen asuin ympäristön laatutavoitteet ja maaseutualueiden elinkeinojen toimintaedellytykset.
- Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja rakentamisen ohjaamisessa tulee ottaa huomioon tulvavaara-alueet ja kiinnitettävä huomiota hulevesien hallintaan. Uutta rakentamista ei saa muodostaa tulva-alueille. Tästä voidaan poiketa vain, jos selvityksiin perustuen osoitetaan, että tulvariskit pystytään hallitsemaan.
- Vesienhoidon erityisalueiksi todettujen vesistöjen (Vanajavesi) lähivaluma-alueilla tulee yksityiskohtaisessa suunnittelussa kiinnittää erityistä huomiota vesien ekologista ja kemiallista tilaa heikentävien tekijöiden vähentämiseen.
- Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on huomioitava liikenteen ja muiden toimintojen melusta, päästöistä ja onnettomuusriskeistä johtuvat rajoitukset maankäytön sijoittumiselle sekä näihin liittyvät suojaustarpeet. Raideliikenteen läheisyydessä on lisäksi otettava huomioon mahdolliset runkomelu- ja värinähaitat.
- Pilaantuneet maat ja happamien sulfaattimaiden esiintymät tulee tunnistaa ja ottaa huomioon maankäytön jatkosuunnittelussa.

8.3 Alue- ja yhdyskuntarakenne, kestävä liikkuminen

Toijalan kaupunkirakenne on kehittynyt rautatieaseman ympärille suhteellisen tiiviiksi ja ympyrämäiseksi. Pientalovaltaiset alueet sijoittuvat kehänä keskustan ympärille. Viialan taajamarakenne on hajanaisempi kuin Toijalassa, mutta ydinalue on silti keskustamainen. Taajamarakennetta Viialassa rajaavat vesistö (Jumunen), valtatie 9 sekä seututie 190 (Kylmäkoskentie). Viialan keskustan osa yleiskaavassa vuodelta 1994 tavoitteena on ollut säilyttää taajama pientalovaltaisena ja kehittää sitä niin, että rakentamisessa on tiettyä väljyyttä. Toijalan suuntaa ei tuolloin katsottu rakenteellisesti tai toiminnallisesti erityisen merkittäväksi kasvusuunnaksi.

Yleiskaavallinen suunnittelu on sittemmin pyrkinyt jäsentämään taajamien työnjakoa sekä yhdistämään Toijalan ja Viialan keskusten kytkeytymistä toiminnallisesti ja rakenteellisesti. Strategisen yleiskaavan kaavaratkaisussa pyritään eheyttämään ja tiivistämään taajamarakennetta erityisesti keskustoissa ja vanhojen kuntien reuna-alueilla. Kaupunkimaisen ja maaseutumaisen ympäristön välistä rajaa selkeytetään.

8.3.1 Taajamatoimintojen alueet

Yleiskaavassa on tarkistettu sekä alueellisesti että sisällöllisesti maakuntakaavan mukaista taajama-alueita. Keskeistä on ollut tunnistaa asemakaavoitetut ja tulevaisuudessa asemakaavoitettavaksi tarkoitetut alueet. Asemakaava väliseinä palvelee parhaiten kaupunkimaisen ympäristön suunnittelua. Asemakaavoitettavat, taajamien lievealueet ja kaupunkimaisiksi kehitettävät alueet tulisi säästää mahdollisuuksien mukaan rakentamattomina, kunnes niiden käyttö ratkaistaan asemakaavalla.

Yleiskaavassa on ruskean värin eri sävyillä tummemmasta vaaleaan osoitettu intensiivinen taajamatoimintojen alue, taajamatoimintojen alue ja pientalovaltainen alue. Näistä intensiivinen taajamatoimintojen alue ja taajamatoimintojen alue on jo asemakaavoitettu tai tarkoitettu asemakaavoitettavaksi.

Tumman ruskealla osoitetut intensiivisten taajamatoimintojen alueet (A1) on tarkoitettu tiiviiksi ja laadukkaan kaupunkimaisen rakentamisen alueeksi, joka tukeutuu tehokkaaseen joukkoliikenteeseen, kävelyyn ja pyöräilyyn sekä monipuolisiin palveluihin. Alueille voidaan sijoittaa asumista sekä kauppa-, liike-, toimisto- ja palvelutiloja. Alueen suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota alueen kaupunkikuvalliseen ilmeeseen sekä viihtyisyyttä luovien kaupunkielementtien säilyttämiseen ja lisäämiseen. Merkinnällä on osoitettu Toijalan ja Viialan keskustatoimintojen alueeseen ja niiden väliseen joukkoliikennekäytävään (Hämeentie, seututie 303) kytkeytyvät alueet.

Muut asemakaavoitettavaksi tarkoitetut alueet on osoitettu keskiruskealla värillä taajamatoimintojen alueeksi (A2). Nämä alueet on tarkoitettu pääasiassa asumiseen ja sitä tukevien palvelujen, ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomien työpaikkatoimintojen sekä näihin liittyvän liikenteen, virkistyksen ja yhdyskuntateknisen huollon alueeksi. Uudis- ja täydennysrakentamisen tulee luonteeltaan ja mittakaavaltaan sopeutua ympäristöönsä. Merkinnällä on osoitettu pääosa asutusalueista Toijalan, Viialan ja Kylmäkosken taajamissa.

Alueet, joita ei ole tarkoitus asemakaavoittaa, on yleiskaavassa osoitettu pientalovaltaisina alueina (AP). Alueelle voidaan osoittaa täydennysrakentamista – ei kuitenkaan niin, että asemakaavoituskynnys ylitty.

Myöhemmin, mahdollisesti suunnittelukauden ulkopuolella toteutuvat taajamien asuntoalueet on osoitettu taajamatoimintojen reservialueina (A2/res). Merkintään liittyy määräys, jonka mukaan aluetta ei tule ottaa käyttöön ennen kuin taajamien/ensisijaisten alueiden tiivistämispotentiaali on hyödynnetty.

Yleiskaavan taajamatoimintojen alueille sijoittuvilta asuntoalueilta tulee järjestää yhteydet taajamarakenteen ulkopuolisille laajemmille viheralueille.

8.3.2 Kyläalueet

Päätaajamien ulkopuolella olevia asuinalueita on osoitettu kyläalueina. Merkinnällä on osoitettu SYKE:n YKR-aluejaon mukaiset kylät ja pienkylät ruutuina (250 m x250 m). Kylämäistä yhdyskuntarakennetta kuvaavan aluejaon tavoitteena on esittää taajamien ulkopuolisen haja-asutusalueen rakennus- ja asutustihentymät, jotka perustuvat vakituisen asutukseen. Kylät on jaettu kahteen luokkaan, 20-39 asukkaan pienkylät sekä yli 39 asukkaan kylät. Alueen rajausta kaavakartalla on ruutuesitystavasta johtuen likimääräinen ja osoittaa em. tavalla kylien tiheimmin asutut alueet.

Kyläalueet on tarkoitettu kylämäisen rakentamisen alueeksi, jolle saa sijoittaa täydennysrakentamista – ei kuitenkaan niin että asemakaavoituskynnys ylitty. Rakentamisen tulee luonteeltaan ja mittakaavaltaan soveltua maaseutumaiseen ympäristöön. Rakennuspaikan koko, sijainti ja rakennusoikeus määritetään

suunnittelutarveratkaisun/rakennusluvan yhteydessä. Ranta-alueella sijaitsevan uuden rakennuspaikan rakennusoikeus ratkaistaan rantaosayleiskaavalla tai -asemakaavalla.

8.3.3 Liikenneverkko

Tiet ja kadut

Valtatiet palvelevat valtakunnallista ja maakuntien välistä pitkämatkaista liikennettä. Yleiskaavassa valta-teinä on osoitettu Akaan kautta kulkevat valtatiet 3 (Helsinki–Tampere–Jalasjärvi) ja 9 (Turku–Tampere). Valtateiden hyvä palvelutaso ja kehittämisedellytykset tulee turvata. Valtatie 9 Akaasta länteen kuuluu merkittävien ylimaakunnallisten yhteysvälien kokonaiskehittämiseen.

Akaan alueella moottoritienä/moottoriliikennetienä on osoitettu valtatie 3 ja osa valtatiestä 9 päättyen Turun suuntaan mentäessä Hirsikankaan eritasoliittymän jälkeen.

Merkittävästi parannettavana valtatienä on osoitettu maakuntakaavan mukaisesti yhdyskuntarakenteen kannalta merkittävä yhtenäinen tieosa valtatiellä 9 välillä Akaa–Urjala. Tien kunto, liikennetarve tai ympäröivä maankäyttö edellyttää tien merkittävää parantamista, ei kuitenkaan koko tiejakson parantamista tai lisäkaistojen rakentamista.

TEN-T-liikenneverkko, ydinverkko -merkinnällä osoitetaan TEN-T-ydinverkkoon kuuluva Riihimäki-Tampere-päärata.

TEN-T-ydinverkkoon on valittu yhdeksän multimodaalista ydinverkkokäytävää (core network corridor). Ydinverkkokäytävistä Skandinavia-Välimeri ja Pohjanmeri-Itämeri ulottuvat Suomeen. Eurooppa-tasoinen pääyhteys Venäjälle kulkee Vaalimaan (tie) ja Vainikkalan (rata) kautta. Verkkojen Eurooppa -välineen (Connecting Europe Facility, CEF) uudistettu asetys hyväksyttiin heinäkuussa 2021. CEF2 -ohjelmakaudella (2021-2027) on huomioitu Suomen edistämisen Pohjanmeri-Itämeri-ydinverkkokäytävän laajentaminen pohjoiseen. Pohjanmeri-Itämeri-ydinverkkokäytävä jatkuu nyt Suomen kautta Ruotsin Luulajan satamaan. Samalla Skandinavia-Itämeri-ydinverkkokäytävä laajennettiin Tukholmasta Luulajan kautta edelleen sekä Narvikiin Norjaan että Suomen puolelle Ouluun.

TEN-T-liikenneverkko, kattava verkko -merkinnällä osoitetaan kattavaan TEN-T-verkkoon kuuluvat valtatiet ja pääradat, joita suunnittelualueella ovat valtatiet 3 ja 9 sekä Turku-Toijala-päärata.

Kattavaan verkkoon Suomessa sisältyy 18 lentoasemaa, 12 satamaa ja 1 rautatie- ja maantietermiinali (RRT). Lisäksi TEN-T-verkkoon kuuluvat Horisontaaliset hankkeet: Merten moottoritiet (MoS), liikenteen telemaattiset järjestelmät (SESAR, ITS, ERTMS, RIS ja VTMS), sekä uudet teknologiat ja innovointi.

Valtatiellä 9 uutena eritasoliittymänä on osoitettu Sallinkulman eritasoliittymä, missä jo sijaitsee valtatien ylittävä silta. Liittymän kautta mahdollistetaan ajoliikenne uusille teollisuusalueille ja uudet tieyhteydet Toijalaan Junkkariin ja Viialaan Mortin alueelle sekä uuden ylityspaikan kautta pääradan pohjoispuolelle maantielle 303.

Kantatiet täydentävät valtatieverkkoa ja palvelevat maakunnan sisäistä liikennettä. Akaan alueella ei ole kantateitä.

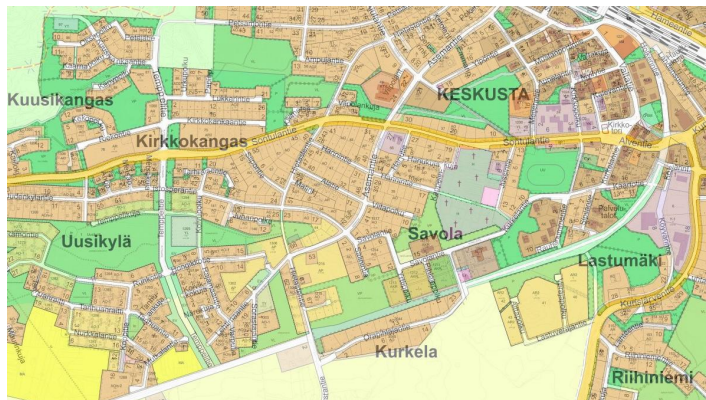
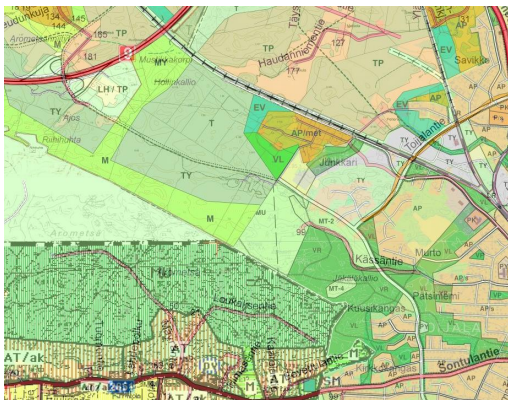
Seututiet ja yhdystiet yhdistävät taajamia ja kyläkeskuksia kuntakeskuksiin tai ovat verkostollisesti merkittäviä korkeampiluokkaisia väyliä täydentäviä yhteyksiä.

Yleiskaavassa on osoitettu seututeitä/pääkatuja. Seututeitä Akaan alueella ovat maantie 303 (Viialantie-Hämeenlinnantie) ja maantie 190 (Kylmäkoskentie), joka on Kylmäkoskelta Akaan Viialan kautta Lempäälään kulkeva seututie. Satamatie on yleiskaavassa osoitettu seututieksi/pääkaduksi.

Lisäksi on osoitettu myös yhdysteitä/kokoojakatuja. Yhdysteitä suunnittelualueella ovat 2846 (Kuurilantie), 2847 (Kurisjärventie), 2851 (Sontulantie), 2852 (Sotkiantie), 2985 (Koskenkyläntie), 3043 (Telkkälämmentie) ja 3044 Valkeakoskentie.

Yleiskaavassa on osoitettu uusi ohjeellinen pääkatu tai kokoojakatu Kurisjärventien (yhdystie 2847) ja valtatie 9 (uusi Sallinkulman eritasoliittymä) välille. Katu yhdistää Toijalan ja Viialan taajama-alueita radan eteläpuolella ja mahdollistaa osaltaan uusien alueiden toteuttamisen kadun varteen.

Suunniteltu katulinjaus alkaa itäpäässä Kurisjärventieltä Riihimäentien risteyksen tienoilta jatkaen vanhaa ratapohjaa Kurkelan suuntaan. Kurkelan jälkeen katulinjaus jatkuu voimassa olevan asemakaavan mukaisesti jo osittain rakennetulle Tempelitielle. Katulinjaus risteää Sontulantien kanssa ja jatkaa sieltä osayleiskaavan mukaisesti yhdistyen Toijalantiehen. Katulinjaus jatkuu edelleen Junkkarin asemakaavan eteläistä reunaa länteen kohti valtatieltä 9 ja Sallinkulmaan suunniteltua uutta eritasoliittymää.

Kuva 8.2. Vasemmalla yleiskaavayhdistelmä ja oikealla asemakaavayhdistelmä, joihin perustuu strategisessa yleiskaavassa osoitettu uusi katulinjaus valtatie 9 ja Kurisjärventien välillä.

Uusia ohjeellisia pääkatuja/kokoojakatuja on osoitettu myös Akaa Pointin alueelle voimassa olevan osayleiskaavan mukaisesti.

Rautatiet

Yleiskaavassa osoitetaan henkilö- ja tavaraliikenteen kannalta merkittävät pääradat, joita ovat rautateiden pääväylät yhteysväleillä Riihimäki–Tampere ja Turku–Toijala. Pääradoilla tulee kiinnittää erityistä huomiota henkilöliikenteen nopeutta ja täsmällisyyttä sekä yleistä liikenneturvallisuutta parantaviin toimenpiteisiin. Päärataverkolla tavoitteena on poistaa tasoristeykset ja mahdollistaa 250 kN akselipainot. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee erityistä huomiota kiinnittää luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen säilymiseen sekä ulkoilureittien ja ekologisen verkoston kannalta tärkeiden viheryhteyksien jatkuvuuden turvaamiseen. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varauduttava radan rakenteen ja turvallisuuden parantamiseen sekä tasoristeysten poistamiseen.

Merkittävästi parannettavana pääratana on osoitettu Akaan alueella sijaitseva rataosuus pääradasta Riihimäki–Tampere. Merkinnällä osoitetaan henkilö- ja tavaraliikenteen kannalta merkittävä päärata, jonka liikennetarve edellyttää radan merkittävää parantamista. Merkinnällä on osoitettu pääradan yhteysväli Akaassa, jossa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varauduttava yhteensä neljään raiteeseen. Maakuntakaavan mukaan neljään raiteeseen on varauduttuna koko rataosalla Tampere–eteläinen maakunnan raja.

Lisäraiteiden osalta on tehty aluevaraussuunnittelua rataosuudella Toijala–Tampere (Liikennevirasto ja Pirkanmaan liitto, 2012). Selvityksessä rataosuudelle Toijala–Lempäälä lisäraide on linjattu rakennettavaksi nykyisen radan kummallekin puolelle ja rataosuudella Lempäälä–Sääksjärvi lisäraiteet on esitetty nykyisen radan itäpuolelle.

Toijalan kolmioraide on osoitettu uutena pääratana. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee erityistä huomiota kiinnittää luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen säilymiseen sekä ulkoilureittien ja ekologisen verkoston kannalta tärkeiden viheryhteyksien jatkuvuuden turvaamiseen.

Toijala-Valkeakoski-rataosuus on osoitettu yleiskaavassa yhdysratana. Yleiskaavassa on osoitettu teollisuusraiteita sivuraiteina ja Viialan teollisuusraide käytöstä poistettuna ratana.

Yleiskaavaan on merkitty taajamien kohdalla olevat radan ali- ja ylikulut ja kehitettävät/uudet radan ali- ja ylikulut seuraavasti (etelästä pohjoiseen):

- Toijala/Illomäentie: maantiesilta autoliikenteelle (kävelylle ja pyöräilylle ei eroteltua tilaa)
- Toijala/Kurisjärventie-Hämeentie: radan alikulku autoliikenteelle, kävelylle ja pyöräilylle
- Toijala/Saunatie: kehitettävä ali- tai ylikulku
 - kävelyn ja pyöräilyn olosuhteissa parannettavaa; radan pohjoispuolella yhteys Satamatielle ei kovin sujuva (kiertoliittymä suunniteltu); radan eteläpuolella sillalle tullaan jyrkässä L-mutkassa. Ns. uusi "Miljoonasilta" Holkerintie-Hämeentie korvaksi nykyisen yhteyden puutteet.
- Toijala/asema: alikulku jalankululle ja pyöräilylle
- Toijala/ Pätsiniementie-Kankomäentie: radan ylikulku kävelylle ja pyöräilylle
- Toijala/ Toijalantie: autoliikenteen sekä kävelyn ja pyöräilyn silta
- Viiala/ Nahkatehdas: kehitettävä ali- tai ylikulku
- Viiala/ asema: uusi ali- tai ylikulku
 - autoliikenteen yhteys radan ali (pitkän tähtäimen varaus)

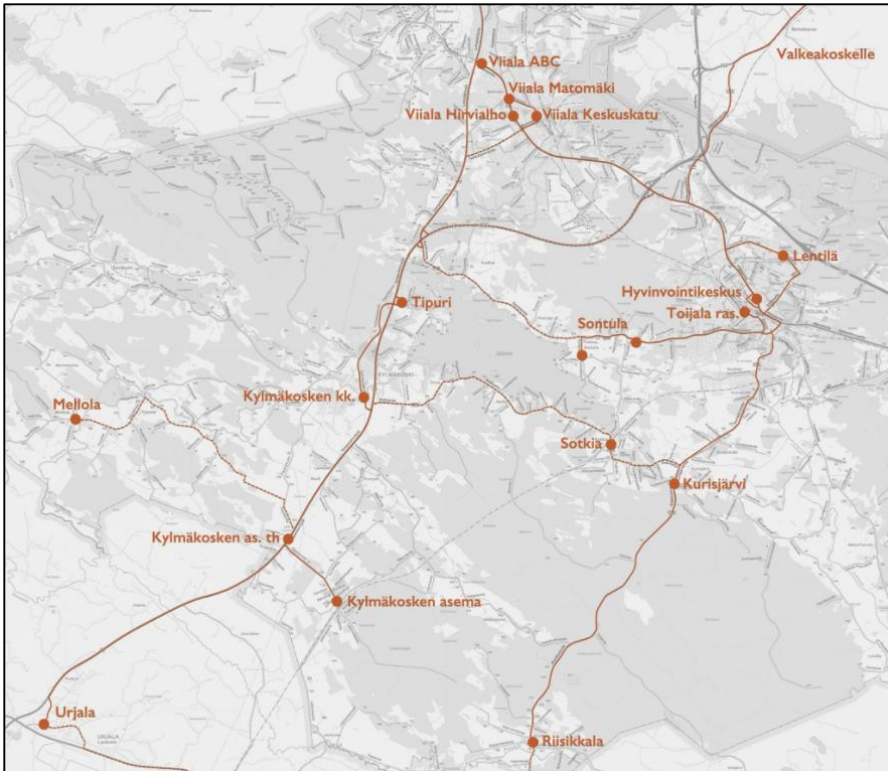
8.3.4 Joukkoliikenne

Bussiliikenne

Keskustojen väliset joukkoliikenneyhteydet:

Yleiskaavassa on osoitettu tiivistettävä hyvän palvelutason joukkoliikennevyöhyke Toijalan ja Viialan asemien välille seututietä 303 pitkin. Jo nykyinen väestöpohja perustelee runkoyhteyttä. Nykyisin Viialan ja Toijalan välillä kulkee sisäisen bussiliikenteen Asiointilinja 1. Joukkoliikenneyhteyttä tuetaan yleiskaavaratkaisussa tiivistyvällä maankäytöllä.

Nykyisellään Kylmäkosken ja Toijalan välillä kulkee sisäisen bussiliikenteen Asiointilinja 2. Parannettava joukkoliikennereitti on yleiskaavassa osoitettu Kylmäkosken ja Viialan aseman välille. Tarkemmassa suunnittelussa tulee tukea joukkoliikennekäytävän palvelutason (nopeus ja vuoroväli) parantamista. Merkintä poikkeaa Toijalan ja Viialan välisestä joukkoliikenteen kehittämismerkinnästä siten, että maankäyttöä ei ole tarkoitus tiivistää koko yhteysvälillä vaan linjan päissä Kylmäkosken ja Viialan keskustoissa.

Kuva 8.3. Akaan bussiliikenteen linjakartta (Akaan kaupunki, 9.8.2021).

Joukkoliikenteen muut linjat (näitä ei osoiteta kaavakartalla):

- Uuden hyvinvointikeskuksen avautuminen Toijalan aseman kupeessa (ja samalla vanhojen terveysasemien poistuminen) on lisännyt tarvetta kuljetuksille Toijalan keskustan ja muun Akaan välillä. Tavoitteena on, että koululaisliikenne tukeutuisi tulevaisuudessa taksiliikenteen sijasta bussiliikenteen varaan, mikä tukisi muutakin sisäistä joukkoliikenteen käyttöä.
- Bussi-/koululaisliikennettä on Sontulantiellä ja Sotkiantiellä, minkä myötä Sontula, Sotkia, Kylmäkosken kk, Tipuri ja Kurisjärvi ovat bussiliikenteen piirissä. Yhteyksiä on myös Mellolaan ja Kylmäkosken asemalle.
- Joukkoliikennevuoroja on myös Toijalasta Viialan-Kylmäkosken tai Riisikkalan kautta Urjalaan. Urjalasta on bussiyhteys Tampereelle. Kaukoliikenneyhteys on myös Valkeakoskelle.

Henkilöjunaliikenne

Toijala on merkittävä risteysasema pääradalla, sillä siellä risteävät rataosat Riihimäki–Tampere, Turku–Toijala sekä Toijala–Valkeakoski. Kaikilla rataosilla oli alkujaan sekä henkilö- että tavaraliikennettä, mutta henkilöliikenne Valkeakoskelle päättyi jo 1950-luvulla. Toijalan aseman vuosittaiset matkustajamäärät ovat Pirkanmaan toiseksi suurimmat Tampereen rautatieaseman jälkeen, johtuen osin vaihtomatrustajien suuresta osuudesta. Toijalan asemalla pysähtyy sekä kaukoliikenteen että lähijunaliikenteen junia.

Viialan junaseisake sijaitsee rataosalla Riihimäki–Tampere. Viialassa pysähtyvät lähiliikenteen junia.

Pirkanmaalla avautui vuoden 2019 joulukuussa 25 uutta lähijunayhteyttä palvelemaan arkiliikenteen tarpeita. Vuorot lisääntyivät Tampereen ja Nokian, Tampereen ja Toijalan sekä Tampereen ja Mänttä-Vilppulan välillä. Osana uusia vuoroja Pirkanmaalla aloitti myös uusi M-lähijuna, joka on täydentänyt vuorotarjontaa Nokian ja Tampereen sekä Toijalan ja Tampereen välillä.

Tampereen seudun lähijunaliikenne Toijalaan alkoi vuonna 2019. Nykyisin Toijalan asemalla pysähtyvät lähijunat M ja R, osa Helsingin ja Tampereen välillä liikenneöivistä kaukojunista sekä kaikki Turusta Tampereelle liikenneöivät junat. Viialan asemalla pysähtyvät Tampereen seudun lähiliikenteen M-junat sekä Helsingin

seudun lähiliikenteen R-junat. M-lähijunalinjan liikennöinnin aloittaminen toi merkittävästi uusia junavuoroja etenkin Viialan asemalle.

Ennen pandemian alkamista maaliskuussa 2020 M-lähijunalinjan uusien junavuorojen myötä matkustajamäärät lähtivät merkittävään kasvuun Toijalan ja Viialan asemilla. Viialan asemalla matkustajamäärät kasvoivat vuoden aikana jopa noin 50 %.

8.3.5 Kävely ja pyöräily

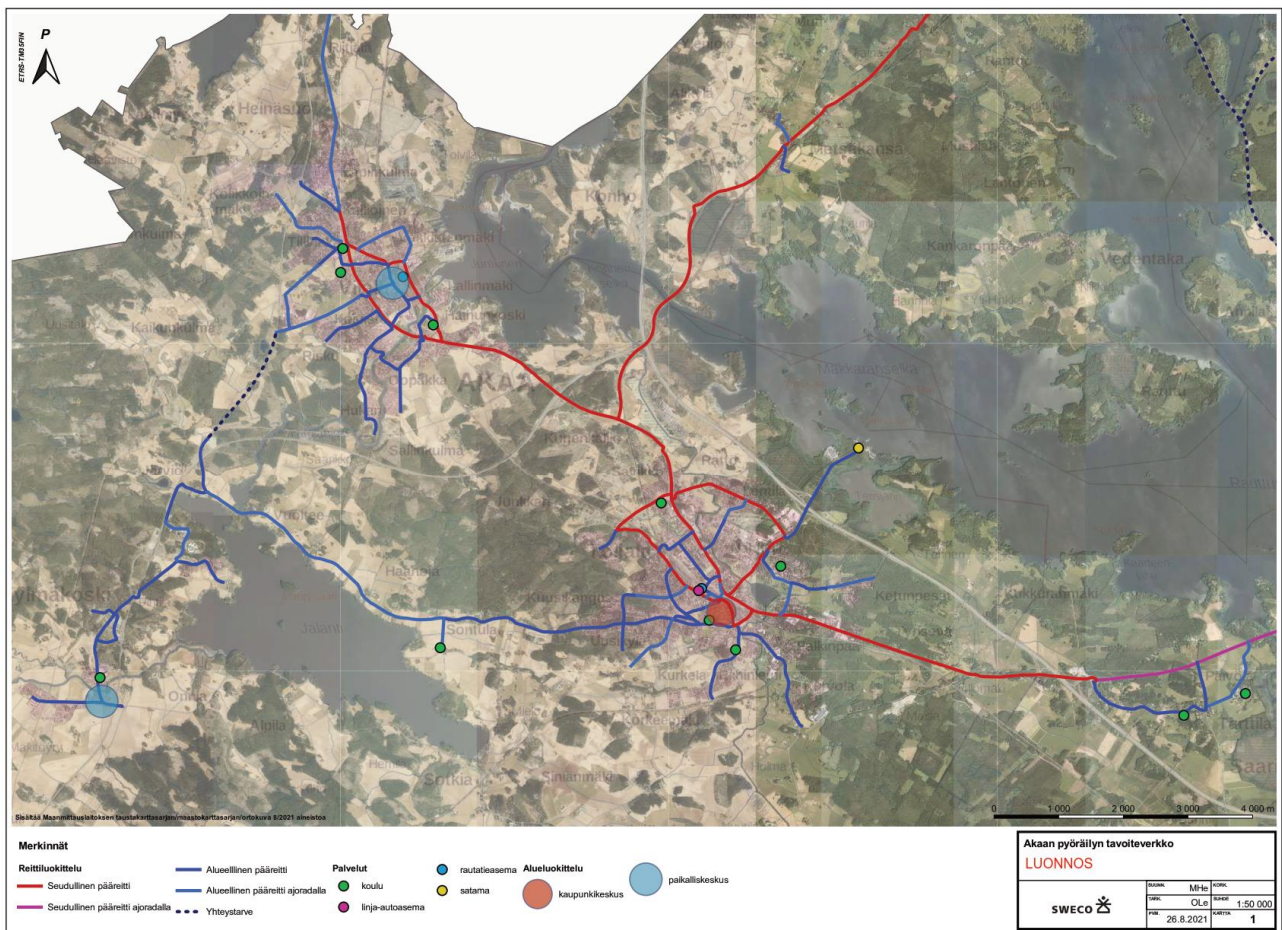
Yleiskaavassa on osoitettu pyöräilyn tavoiteverkko sekä kävelyn ja pyöräilyn yhteystarpeita Akaan ja Valkeakosken yhteiseen kestävästi liikkumisen visioon pohjautuen.

Yleiskaavassa on osoitettu (violetti väri) seudulliset pyöräilyn pääreitit (Hämeentie-Hämeenlinnantie-Uittamontie (maantie 303) Toijalan ja Viialan keskusten kautta (reitti ei kuitenkaan jatku seudullisena Vesilahteen saakka); Valkeakoskentie; Toijalassa: Satamatie/ Lentiläntie/ Pätsiniementie; Viialassa: Rautatienkatu).

Lisäksi yleiskaavassa on osoitettu (musta väri) paikallisesti merkittävät pyöräiliikenteen ja jalankulun reitit.

Olemassa olevista reiteistä on erotettu omalla merkinnällään (punainen väri) uudet tai parannettavat, paikallisesti merkittävät pyöräiliikenteen ja jalankulun reitit. Tällaisia ovat Sontulantie (Sontulantiellä on vain osittain erillinen kevyen liikenteen yhteys (Himasentielle asti). Loppuosa merkitään uudeksi yhteydeksi) sekä useat nykyisten reittien jatkeet taajamien laajenemisalueilla.

Paikallisesti merkittävän pyöräreitien yhteystarpeena on osoitettu Telkkälämmentien-Lempääläntien yhteysväli (Kylmäkoski-Viiala).

Kuva 8.4. Alustava suunnitelma Akaan pyöräilyn tavoiteverkoksi (Kuvälähde: Akaan kaupunki, Sweco, 2021).

Kehitettävänä matkailu- ja maisematienä on osoitettu Jalantijärven rengastie.

Paikallisesti arvokkaana historiallisena tienlinjauksena on osoitettu mm. maakuntakaavan liiteaineiston mukaisesti yhteysvälit Urjala-Kylmäkoski-Akaa (Sotkiantie) sekä Humppila-Urjala-Akaa (Kurisjärventie). Paikallisesti arvokkaita tielinjauksia on osoitettu kaavakartalla myös kunnissa aikaisemmin laadittujen selvitysten perusteella.

Valtakunnallisesti/maakunnallisesti arvokkaita historiallisia tienlinjauksia ei ole Akaan alueella.

8.3.6 Virkistys

Satamat ja vesiväylät

Yleiskaavassa on osoitettu Toijalan ja Viialan satamat, jotka liittyvät maakunnallisesti tai seudullisesti merkittäviin veneilyväyliin. Toijalan satama on osoitettu voimassa olevaan osayleiskaavaan perustuen satama-alueeksi (LS-1 ja LS-2-aluevarausmerkinnöin). Viialan satama on osoitettu kohdemerkinnällä.

Venevalkamaksi on kohdemerkinnöin osoitettu Viialan Ripasaaren veneranta ja veneenlaskupaikka sekä Jalantijärvellä Tipurin veneranta ja veneenlaskupaikka.

Vesiväyläksi on osoitettu vesilain mukaiset yleiset kulkuväylät maakuntakaavan mukaisesti.

Virkistysalueet

Yleisissä määräyksissä todetaan virkistyksestä:

- Viheralueverkoston jatkuvuus sekä ekologinen ja virkistyksellinen toimivuus tulee turvata. Viheralueita tulee säilyttää yhtenäisinä aluekokonaisuuksina. Virkistyspalveluita tulee kehittää hyvin saavutettavana verkostona.
- Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee edistää rantojen yleistä virkistyskäyttöä ja saavutettavuutta. Taajamien rakentamattomat ranta-alueet tulee säilyttää pääsääntöisesti rakentamattomina ja varata yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa yleiseen virkistyskäyttöön.

Taajamatoimintojen alueen määräyksessä todetaan:

- Asuntoalueilta tulee olla yhteydet taajamarakenteen ulkopuolisille laajemmille viheralueille.

Yleiskaavassa on tarkennettu maakuntakaavan mukaisia virkistysalueita. Merkinnällä osoitetaan seudullisesti ja paikallisesti merkittävät virkistysalueet. Virkistysalueilla voi olla myös merkitystä ekologisen verkoston tärkeänä osana. Alue varataan yleiseen virkistykseen ja ulkoiluun. Alueella on turvattava virkistyskäyttöedellytyksien säilyminen ja kehittäminen sekä alueen hyvä saavutettavuus. Alueen suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota ympäristön laatuun, alueen ominaisuuksiin ekologisen verkoston osana sekä merkitykseen luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Virkistysalueita on osoitettu mm. laadittujen osayleiskaavojen perusteella.

Toijalan osayleiskaavan selostuksessa todetaan, että Nahkialanjärvi ympäristöineen on kaupungin keskuspuisto, jota tulee toiminnallisesti monipuolistaa ja sen yhteyksiä jokivarteen parantaa. Nahkialanvuoren virkistysaluetta tulee kehittää ja kaupungin länsiosaan tulee osoittaa laaja yhtenäinen virkistysalue. Satama-aluetta tulee kehittää virkistysalueena. Yleiskaavassa tulee varata yhtenäisiä virkistyskäytäviä virkistysreittejä varten. Nahkialan ja Lontilanjoet ovat maisemallisesti ja virkistyksellisesti arvokkaita.

Viialan osayleiskaavaselostuksessa todetaan, että Viilassa tavoitteena on kattavan ja riittävän virkistysalueverkoston muodostaminen siten, että eri asuntoalueilla on ulkoilureitti yhteydet metsiin ja hiihtoladuille sekä naapurikuntien reitteihin. Lisäksi tavoitteena on vesistön

antamien mahdollisuuksien hyödyntäminen ja rantojen varaaminen pääsääntöisesti virkistyskäyttöön. Keskustan tuntumasta varataan yhtenäisiä alueita virkistykseen (mm. Haihunkosken vihreä pienalue, jossa Tarpianjoki laskee Jumuseen; Tarpianjoen rantamilla kulkee ulkoilureitiverkosto, ja alue on myös paljon käytetty suunnistusalue. Varrasniemessä on yleinen uimaranta ja leirikeskus.) Vähä-Arajärven rannalla vastapäätä Laonnutvuoren geologista muodostumaa sijaitsee kunnan leirikeskus). Kaavaratkaisun kuvauksessa todetaan, että virkistysalueiksi on varattu taajamarakenteen kannalta merkittävät virkistysalueet ja -yhteydet. Luonnontilaisena säilytettävä virkistysalue on Savipalssin alue Tolvilassa, kunnan alueella sijaitsevat lehtoalueet, Laonnutvuoren alueeseen liittyvän lammen ympäristö. Varrasniemen ja Tanhännäinon kulttuurimaisema-alueet sekä Jumusensalmen niemi on varattu merkinnällä MU (maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla ulkoilun ohjaamistarvetta).

Yleiskaavassa virkistysalueita on osoitettu mm. seuraaviin kohteisiin:

- Haihunkosken ympäristö
- Toijalan satama
- Nahkialanvuori
- Nahkialanlampi ja Nahkialanjoki
- Jokiranta
- Kuusikangas
- Lapinkulma
- Tipuri
- Tarpianjoki Kylmäkoskella

Virkistyskohteet

Kohdemerkinnällä osoitetaan sellaisia seudullisesti tai paikallisesti merkittäviä virkistyskohteita, joiden osoittamiseen ei yleiskaavan mittakaavan vuoksi ole tarkoituksenmukaista käyttää aluevarausmerkintää. Merkinnällä on osoitettu leirikeskuksia (Arajärvi, Toukola, Varrasniemi, Kumpula), kaupungin retkeilysaari Kekkä, karavaanialueita (Satama, Savikoski, Pumppari), yleisurheilukentät Toijalassa ja Viialassa, kuntoratoja (Nahkialanvuori, Lapinkulma), frisbeegolfratoja (Kylmäkosken ja Lastumäen frisbeegolfpuistot), luontotorneja (Terisjärvi), laavuja (Pumppari, Kangassaari, Nahkialanvuori, Leijona, Mielo).

Matkailupalvelujen alueet

Uusi matkailupalvelujen alue on varattu Toijalan sataman yhteyteen.

Uimarannat

Yleiskaavassa on osoitettu uimarantoja ja talviuimapaikkoja seuraavasi: Arajärven uimaranta, Jumusen Luttusen uimaranta, Toijalan sataman uimaranta, Tipurin uimaranta, Heinäsuon uimapaikka ja Ritaniemen uimapaikka Jalantijärvellä.

Viheryhteystarpeet

Yleiskaavassa on tarkennettu jossain määrin maakuntakaavan mukaisia viheryhteystarpeita, mutta tarkennettavaa jää jatkosuunnitteluvaiheisiin. Merkinnällä osoitetaan sellaiset olemassa olevat tai tavoitteelliset viheryhteydet, joilla on erityistä merkitystä alueellisen ja paikallisen virkistysverkoston ja/tai ekologisten yhteyksien kannalta. Uusien viheryhteyksien tarkemmassa suunnittelussa tulee määrittää viheryhteyden tarkempi sijainti sekä varmistaa maastokäytävän riittävä leveys ympäristön laadun sekä viheryhteyden tarkoituksen näkökulmasta.

Seudullisesti ja paikallisesti merkittäviä viheryhteystarpeita on osoitettu taajamista virkistysalueille, Vanajaveden rantaan ja taajamien ulkopuolisille ulkoilureiteille. Lisäksi on osoitettu Vanajaveden rannan suuntainen viheryhteys.

Ohjeelliset ulkoilureitit

Yleiskaavassa on tarkennettu maakuntakaavan mukaisia ulkoilureittejä siltä osin kuin reitit ovat olemassa olevia. Tarkennettavaa jää jatkosuunnitteluvaiheisiin.

Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti, seudullisesti ja paikallisesti merkittävät ohjeelliset ulkoilureitit (mm. Terisjärven luontopolku, Arajärven retkeilyreitti ja Kuusikangas-Isokuusi-Viiala -hihtolatu, joka osin toimii myös kävelyreitteinä). Reitit voidaan perustaa sopimuksilla tai ulkoilulain mukaisesti. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava ulkoilureitin toteuttamisedellytykset osana maakunnallisesti, seudullisesti ja paikallisesti toimivaa reitistöä. Suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota luonnonarvojen säilymiseen suuntaamalla reitit kulutusta kestäville alueille.

8.4 Keskustat ja kaupunkikehittäminen

8.4.1 Keskustatoimintojen alueet

Päärata halkoo sekä Toijalan että Viialan taajamarakennetta kahtia; radat ovat fyysisiä ja toiminnallisia esteitä kaupunkirakenteessa. Viialassa yleiskaavassa osoitettu keskustatoimintojen alue sijoittuu lähes kokonaisuudessaan radan länsipuolelle, kun taas Toijalassa keskustan painopiste ei kaavaratkaisun myötä ole enää yhtä selkeästi Toijalan torin ja kirkon tienoilla kuin aikaisemmin, vaan keskusta on laajenemassa myös radan pohjoispuolelle.

Tavoitteena sekä Toijalassa että Viialassa kuitenkin on, että kaupunkimainen rakentaminen ja ydinkeskusta pysyisivät suppealla alueella, jolloin pienen kaupungin edut säilyisivät etäisyyksien pysyessä maltillisina. Ideana on tiivistää rakennetta noin kolmen kilometrin säteellä nykyisen ydinkeskustan alueella ja edistää näin käveltävää ja pyöräiltävää kaupunkirakennetta. Tämä on myös yhdyskuntataloudellisesti kestävää.

Keskustatoimintojen alueet on kuvattu kaavakartalla tumman punaisella värillä. Alueiden pääasiallisia toimintoja ovat kauppa ja kaupalliset palvelut, julkiset palvelut ja hallinto, keskustaan soveltuva monimuotoinen asuminen, ympäristöhäiriötä aiheuttamattomat työpaikkatoiminnot, matkailu sekä näihin liittyvä liikenne, virkistys, vapaa-ajan toiminnot ja yhdyskuntatekninen huolto. Keskustatoimintojen alueiden muut kaavamääräykset käsittelevät mm. kauppaa, palveluiden sijoittelua, asumista ja kaupunkikuvaa.

8.4.2 Asemaympäristöt

Yleiskaavassa Toijalan ja Viialan asemaympäristöt osoitetaan merkinnällä Rautatieasema ja kehitettävä asemaympäristö. Tarkemmassa suunnittelussa tulee edistää asemanseutujen täydennysrakentamista ja kaupunkikuvan kohentamista sekä asemaympäristössä että sinne johtavilla reiteillä. Asemanseudun saavutettavuutta eri kulkumuodoin tulee parantaa. Saatto- ja liityntäliikenteen tarpeet sekä joukkoliikenteen vaihtomatkojen sujuvuus ja esteettömyys tulee huomioida asemaympäristön tarkemmassa suunnittelussa. Erityisesti Toijalan vanhan asemarakennuksen ympäristössä on raideliikennettä tukevan rakentamisen ja kulttuuriympäristöarvojen yhteensovittamistarvetta.

Toijalan rautatieasema on vilkasliikenteinen risteyspaikka, jossa kohtaavat Turun, Tampereen ja Helsingin suuntien junat. Rautatieaseman ympäristö on kaupunkirakenteellisesti ja täydennysrakentamispotentiaalin kannalta keskeinen paikka, mutta radan eteläpuolella sen kehittämispotentiaalia rajoittavat kulttuurihistorialliset arvot. Vanha rautatieasema ympäristöineen on maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö ja rautatieasema on suojeltu rakennus. Uusi matkakeskushanke onkin vireillä radan pohjoispuolella, jossa vastaavia, kulttuuriympäristöä koskevia rajoitteita ei ole. Ns. Veturikortteleiden aluetta uuden hyvinvointikeskuksen kupeessa ollaan kehittämässä laajempaan kokonaisuutena monipuolisille toimintoille.

Kuva 8.5. Veturikortteli ideakuvina. (Kuvälähde: Akaan kaupunki, Veturikortteli-konsepti 17.6.2021)

Viialan junaseisakkeella pysähtyvät lähijunat ja aseman matkustajamäärät ovat olleet tuntuva kasvussa. Asemanseudun täydennysrakentamispotentiaalia rajoittaa radan itäpuolella Viialan vaneritehtaan alue, joka edelleen osoitetaan teollisuustoimintojen alueeksi. Ydinkeskusta on alueellisesti suppea ja sitä ympäröivä rakennuskanta pientalovaltaista. Yleiskaavassa pyritään lisäämään keskustan ja asemanseudun asukasmäärää. Tällä hetkellä kulku keskustan suunnasta Viialan asemalle on takaperoinen, ja aseman liikenteellistä saavutettavuutta tulisi kehittää. Laiturialueen kohdalla ei ole alikulkua, vaan rata alitetaan kauempaa Ojakaunun kohdalta. Viialan asemalla on myös tarvetta katetulle odotusalueelle.

8.4.3 Satamatie – kaupungin sisääntuloväylä

Satamatie on noin kahden kilometrin mittainen Toijalan sisääntuloväylä, joka kytkee Toijalan keskustan valtatiehen 3 ja edelleen Toijalan satamaan. Nykyisellään Satamatien varsi on rakenteeltaan, toiminnoiltaan ja kaupunkikuvaltaan jäsentymätön ja hajanainen. Sen varteen sijoittuu harvakseltaan asumista, vanhaa teollisuusperintöä, Nahkialanjoen puistoaluetta, teollisuus- ja varastoaluetta, virkistys- ja retkeilyaluetta sekä valtatieliittymässä Toijalan ABC-huoltoasema myymälä- ja muine tiloineen sekä siihen liittyvä liityntäpysäköintialue. ABC-huoltoasemaa vastapäätä on asemakaavalla suunniteltu sijoittuvaksi 3 000 k-m² uutta päivittäistavarakaupan liiketila.

Maakuntakaavassa satamatien varsi on keskustatoimintojen aluetta, taajamatoimintojen aluetta ja valtatie risteyksialueella työpaikka-aluetta. Toijalan eritasoliittymän alue on maakuntakaavassa osoitettu liityntäpysäköintipaikkana.

Yleiskaavassa Satamatie on osoitettu kaupunkikuvallisesti parannettavana alueena, jonka tarkemmassa suunnittelussa tulee tavoitella Satamatien varren yhtenäistä ilmettä, laadukasta kaupunkikuvaa, viihtyisyyttä ja omaleimaisuutta. Suunnittelussa tulee huomioida alueen sijainti lähellä kaupallista keskustaa ja suosia alueen toiminnoissa kaupallisia ja muita keskustan läheisyyteen soveltuvia palveluja. Rakenteen tiivistämiseksi ja kaupunkikuvan kohentamiseksi alueelle ei saa sijoittaa paljon tilaa vievää erikoiskauppaa.

8.5 Elinkeinoelämä

8.5.1 Teollisuus, logistiikka ja tuotanto

Yleiskaavassa turvataan teollisuuden aluevaraustarpeet. Yleiskaavassa on osoitettu omilla merkinnöillään teollisuus-, logistiikka- ja varastoalueet sekä (tilaa vaativat) työpaikka-alueet.

Teollisuusaluemerkintöihin sisältyy teollisuuden ja tuotannon tarvitsemat alueet, varastojen ja terminaalien alueet sekä teollisuudelle, logistiikalle ja tavaraliikenteelle tarkoitettut alueet. Alueelle saa sijoittaa myös tilaa vaativia tai raskasta liikennettä aiheuttavia työpaikkatoimintoja. Alueiden rajauksissa on huomioitu olemassa olevat alueet ja niiden laajenemistarpeet (tarvittaessa aluevaraustarpeista käydään jatkoneuvotteluja eri toimijoiden kanssa), uudet potentiaaliset alueet sekä toimintojen sekoittuminen. Tarkoituksena on edistää eri toimijoiden välisiä synergioita ja kiertotaloutta.

Teollisuuteen, logistiikkaan, tuotantoon ja satamiin liittyvää ohjaus ja rajoitteet (toiminnan ympäristövaikutukset) ilmenevät pääkäyttötarkoituksesta sekä aluetta koskevista kaavamääräyksistä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä paikallisen teollisuusympäristön ja sen rakennushistoriallisten ominaispiirteiden säilymiseen.

Seveso III -direktiivi on EU:n neuvoston direktiivi 2012/18/EU vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuusvaarojen torjunnasta. Vuonna 2012 annettu Seveso III -direktiivi on korvannut aiemman Seveso II -direktiivin (96/82/EY). Seveso-laitos on Seveso III -direktiivin tarkoittama suuronnettomuusvaaran aiheuttava laitos (tehdas tai varasto). Suuronnettomuuden vaaran näillä laitoksilla aiheuttaa vaarallisten aineiden käsittely. Laitokset luokitellaan käytettyjen aineiden määrän ja laadun mukaisesti kasvavan riskitason mukaan ilmoitusvelvollisiksi laitoksiksi, toimintaperiaateasiakirjalaitoksiksi ja turvallisuusselvityslaitoksiksi.

Akaassa toimivat seuraavat laitokset, joita koskee EU-direktiivi vaarallisten aineiden aiheuttamien suuronnettomuusriskien torjunnasta (ns. Seveso III -direktiivi):

- Kumera Machinery Oy, Kylmäkoski, Lupalaitos, konsultointivyöhyke 0,2 km
- Sandudd Oy Nestekaasulaitos, Toijala, konsultointivyöhyke 0,5 km
- TKM TTT Finland Oy, Toijalan tehdas, Toijala/Nahkiala, Lupalaitos, konsultointivyöhyke 0,5 km
- Toijala Works Oy, Viiala, Lyhteenkulma, Nestekaasulaitos, konsultointivyöhyke 0,5 km

Alueet on osoitettu yleiskaavassa teollisuus- ja varastoalueiksi, jolla on merkittävä, vaarallisia kemikaaleja valmistava tai varastoiva laitos (TT). Suuronnettomuusvaarallisuus määritellään vaarallisten aineiden käytmäärien perusteella ja laitoksia valvoo Turvatekniikan keskus (TUKES). Alueen suunnittelussa on huomioitava vaarallisista aineista alueelle ja sen lähiympäristölle aiheutuvat riskit. Alue on tarkoitettu asemakaavotettavaksi. Asemakaavassa määritellään toimintojen tarkempi sijoittuminen sekä ympäristöhaitoilte reunaehdot.

Yleiskaavassa on osoitettu Seveso III -direktiivin mukaisten laitosten suojavyöhyke (Seveso). Aluetta koskevista maankäyttösuunnitelmista tulee pyytää alueellisen pelastuslaitoksen, TUKES:n ja ympäristöviranomaisten lausunto. Konsultointivyöhykkeen laajuus määritetään lähtökohtaisesti kohteen tontin rajasta.

Yleisesti suojavyöhykkeiden sisään voidaan sijoittaa myös muita ympäristövaikutuksiltaan merkittäviä teollisuustoimintoja. Akaassa TT-alueet sijoittuvat kuitenkin yhdyskuntarakenteessa keskeisesti, joten jatkosuunnittelussa tulisi pyrkiä vähentämään ko. toiminnan ja ympäröivän maankäytön välisiä ristiriitoja. Kaikkien neljän TT-laitoksen suojavyöhykkeen sisään sijoittuu olemassa olevia asuinalueita (yleiskaavassa A-2), Toijalassa myös keskustatoimintojen aluetta, asemanseudun kehittämisaluetta ja työpaikka-aluetta sekä Kylmäkoskella koulu ja seurakuntatalo (P-1). Toijalan molempien TT-laitosten sekä Viilan TT-laitoksen suojavyöhykkeen sisään sijoittuu myös virkistysaluetta esimerkiksi Lontilanjoen-Nahkilanjoen ja Naahkialanlammen ranta-alueita.

Yleiskaavassa on osoitettu lisäksi teollisuus- ja varastoalueita ja teollisuusalueita, jolla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia. Jälkimmäisellä merkinnällä on osoitettu teollisuusalueet, joiden läheisyydessä on ympäristövaikutuksille herkkiä toimintoja, kuten esimerkiksi asumista, tai ympäristöarvoiltaan tärkeitä alueita. Alueet on tarkoitettu asemakaavoitettavaksi. Asemakaavoituksen yhteydessä määritellään alueella sallittavan haitan määrä ja haittoja lieventävät toimenpiteet.

Kaikki taajamien läheisyydessä sijaitsevat teollisuus- ja työpaikka-alueet Seveso-laitoksia lukuunottamatta on yleiskaavassa osoitettu työpaikka-alueiksi tai teollisuusalueiksi, jolla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia, ts. toiminta ei saa aiheuttaa ympäristölleen haittaa.

Toijalassa teollisuus on sijoittunut asumisen lomaan pääasiassa radan pohjoispuolelle Nahkialaan ja lisäksi Hirsikankaaseen, Savikkoon, Junkkariin ja Haudanniemelle. Viialan suurimmat teollisuuslaitokset ovat vanhastaan sijainneet keskustan tuntumassa (Vaneritehdas, Nahkatehdas sekä Viilatehdas). Pienteollisuus on keskittynyt Vakkistenmäkeen, Hevonojaan ja Alkkulaan, mutta hajautunut yksittäisesti myös taajamarakenteen sisään. Yleiskaavassa mahdollistetaan historiallisten tehdasalueiden suuntaaminen teollisuuskäytön sijasta/rinnalla monipuolisempaan käyttöön. Viialan Nahkatehdas on jo nykyisellään verstaas-, paja- ja harrastuskäytössä. Toijalan vanhan meijerin alueella on pienteollisuustoimintaa. Monet vanhat tehdasalueet eivät lähtökohtaisesti sovellu asumistarkoitukseen mittavien maaperän kunnostustoimien vuoksi.

Merkittävimmät uudet teollisuus- ja työpaikka-aluevaraukset sijoittuvat Akaa Pointin alueelle. Toijalan ja Viialan välissä sijaitsevalla Akaa Pointin alueella on merkittävää potentiaalia kehittyä hyvin saavutettavana teollisuus-, logistiikka- ja työpaikkakeskittymänä. Alueen kehittämiselle antaa hyvän lähtökohdan erinomainen liikennesijainti pääradan ja suurten valtateiden (vt 3 ja vt 9) välittömässä läheisyydessä. Akaa Pointin alueelle sijoittuu myös uusi raakapuuterminaali korvaamaan vanha, Toijalan keskustassa sijainnut puunkuormausalue.

Akaan Pointin teollisuusalueelle rakennettu terminaali parantaa kuljetusten kustannustehokkuutta ja raakapuun toimitusvarmuutta. Kuormauspaikalle johtava kuormausraiteisto sähköistettiin, mikä mahdollistaa operoinnin sähkövetureilla. Akaan raakapuunkuormauspaikka vahvistaa valtakunnallista raakapuuterminaali- ja kuormauspaikkaverkostoa sekä parantaa raakapuun toimitusvarmuutta.

Hankkeen yhteydessä tehtiin myös tasoristeysjärjestelyitä, joilla parannettiin tienkäyttäjien turvallisuutta. Raakapuun kuormauspaikan rakentamisen yhteydessä poistettiin kolme vartiointimatonta tasoristeystä ja yksi tasoristeys muutettiin jalankulun ja pyöräilyn käyttöön. Poistettavien tasoristeysten osalta järjestettiin korvaavat tieyhteydet.

Kuva 8.6. Akaan raakapuuterminaali. Pistoraide kytkeytyy Valkeakosken radan kautta päärataan. Kuvälähde: <https://vayla.fi/akaan-raakapuuterminaali>

Osa uusista teollisuus- ja työpaikkavarauksista on osoitettu reservialueina, joiden toteuttaminen ajoittuu suunnittelukauden ulkopuolelle.

8.5.2 Seudullisesti merkittävä kauppa

Pirkanmaan maakuntakaavassa merkitykseltään seudullisten vähittäiskaupan suuryksiköiden koon alarajat Akaan ovat seuraavat:

- paljon tilaa vaativan erikoistavaran kauppa 7 000 k-m²
- keskustahakuinen kauppa eli päivittäistavara- ja muun erikoistavaran kauppa 5 000 k-m², kuitenkin siten, että pelkän päivittäistavarakaupan koon alaraja on 3 000 k-m²

Maakuntakaavan mukaista suuryksikön alarajaa ei kuitenkaan ole huomioitu strategisessa yleiskaavassa, sillä Pirkanmaan maakuntakaavan hyväksymisen jälkeen 27.3.2017 on tullut voimaan Maankäyttö- ja rakennuslain muutos (21.4.2017), jonka yhteydessä vähittäiskaupan suuryksikön kokoraja nostettiin 2 000 kerrosneliömetristä 4 000 kerrosneliömetriin.

Vähittäiskauppa keskustatoimintojen alueella

Toijalan ja Viialan keskustat on yleiskaavassa osoitettu keskustatoimintojen alueiksi, joilla kaupallisen palvelurakenteen kehittämisessä tulee suosia keskustahakuista erikoiskauppaa, keskustahakuisia kaupallisia palveluja sekä päivittäistavarakauppaa. Kaupallisessa ydinkeskustassa/keskustassa tulee pyrkiä palvelujen kehittämiseen siten, että välimatkat palvelujen välillä ovat mahdollisimman lyhyitä ja että palvelut ovat hyvin saavutettavissa.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan vähittäiskaupan suuryksiköiden ensisijainen sijaintipaikka on keskusta-alue, ellei muu sijainti kaupan palvelujen saavutettavuus huomioon ottaen ole perusteltu. Yleiskaavassa määrätään (Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 mukaisesti), että vähittäiskaupan suuryksiköt on suunniteltava keskustaympäristöön soveltuviksi. Ne on mitoitettava ja niiden toteutus on ajoitettava yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa siten, etteivät ne aiheuta merkittäviä haitallisia vaikutuksia muille keskusta-alueille tai seudun palveluverkon tasapainoiselle kehittämiselle.

Maakuntakaavan mukaan keskustatoimintojen alueen vähittäiskaupan suuryksiköiden kerrosalan enimmäismitoitus on Toijalassa 20 000 k-m² ja Viialassa 10 000 k-m². Tätä ei kuitenkaan ole huomioitu strategisessa yleiskaavassa, sillä Pirkanmaan maakuntakaavan hyväksymisen jälkeen 27.3.2017 on tullut voimaan Maankäyttö- ja rakennuslain muutos (21.4.2017), jonka yhteydessä poistettiin velvoite osoittaa vähittäiskaupan suuryksiköiden enimmäismitoitus maakuntakaavan keskustatoimintojen alueella.

Toijalan ja Viialan asemanseudut on yleiskaavassa osoitettu myös kehitettävänä asemaympäristöinä, joilla tulee edistää täydennysrakentamista. Asemanseutuja kehittämällä kaupungin keskustoja voidaan tiivistää ja elävöittää niin asumisen, kaupan kuin muidenkin keskustatoimintojen näkökulmasta katsottuna. Samalla se tukee raideliikenteen käyttöä, mikä on vahvistuva suuntaus niin kaupunkien sisäisessä kuin kaupunkien välisessäkin liikenteessä. Etenkin Viialassa kaupan kehittyminen edellyttäisi lisää asukkaita ja ostovoimaa.

Keskustojen ulkopuoliset vähittäiskaupan suuryksiköt

Merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön sijoittaminen maakuntakaavan keskustatoimintoille tarkoitetun alueen ulkopuolelle edellyttää, että vähittäiskaupan suuryksikön sijoituspaikaksi tarkoitettu alue on maakuntakaavassa erityisesti osoitettu tähän tarkoitukseen. (MRL 71 c §).

Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksessa (21.4.2017) vähittäiskaupan suuryksikön kokorajaksi asetettiin 4000 kerrosneliometriä.

Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen perusteluissa (HE 251/2016 vp) vähittäiskaupan suuryksikön koon alarajan nostamisen (2 000 kerrosneliömetristä 4 000 kerrosneliömetriin) perusteena oli ottaa huomioon vähittäiskaupan toimialan kehittämisen tarpeet sekä tavoite edistää toimivan kilpailun kehittymistä. Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen perusteluissa enimmäismitoituksen poistamisen arvioidaan lisäävän edellytyksiä keskusta-alueiden palvelutarjonnan kehittymiselle sekä tasapainottavan pienten ja suurten keskusta-alueiden välistä kaupallista asemaa.

Lakimuutoksen perusteluissa seudullisesti merkittävän suuryksikön kerrosalarajan noston arvioidaan kasvattavan myymäläkokoa erityisesti päivittäistavarakaupassa. Tällöin saattaa olla vaarana lähikauppaverkon harventuminen, mikäli myymälämäärä vähenee myynnin keskittyessä suurempiin yksiköihin. Lähikauppaverkon supistuminen heikentäisi erityisesti autottomien kotitalouksien ja ikääntyneiden kauppapalveluiden saavutettavuutta. Toisaalta kaupan palvelujen saavutettavuuden huomioiminen sijoitettaessa kaupan palveluja keskusta-alueiden ulkopuolelle tukee eri väestöryhmien yhdenvertaisuutta.

Kylmäkoski

Maakuntakaavassa Kylmäkoskelle on osoitettu kaupallisten palvelujen alue, jolle saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksikön (KM). Merkinnällä osoitetaan keskustojen ulkopuoliset vähittäiskaupan alueet ja keskittymät, jotka yhdyskuntarakenteellisen sijaintinsa perusteella soveltuvat seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan alueiksi. Alueelle voi sijoittua merkittävässä määrin myös asumista, mikäli alue sijoittuu maakuntakaavassa osoitetulle tiiviille joukkoliikennevyöhykkeelle tai tiivistettävälle asemanseudulle.

KM-alueeseen liittyy suunnittelumääräys, jonka mukaan merkinnän osoittamalle alueelle voidaan alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa osoittaa merkitykseltään seudullisia vähittäiskaupan suuryksiköitä. Ne on mitoitettava ja niiden toteutus on ajoitettava yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa siten, etteivät ne aiheuta merkittäviä haitallisia vaikutuksia seudun palveluverkon tasapainoiselle kehittämiselle. Merkitykseltään seudullisella vähittäiskaupan suuryksiköllä tarkoitetaan myös useasta myymälästä koostuvaa vähittäiskaupan keskittymää, joka on vaikutuksiltaan verrattavissa merkitykseltään seudulliseen vähittäiskaupan suuryksikköön. Alueen suunnittelussa on otettava huomioon joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn toimintaedellytykset.

Strategisessa yleiskaavassa vähittäiskaupan suuryksikköalueiden mitoitus perustuu Pirkanmaan maakunta-kaavaan, joka on hyväksytty 27.3.2017. Strategisessa yleiskaavassa Kylmäkosken kaupallisten palvelujen alueelle, jolle saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksikön (KM), voidaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa osoittaa merkitykseltään seudullista vähittäiskauppaa yhteensä 11 000 k-m².

Pirkanmaan maakuntakaavaa laadittaessa maakuntakaavoitusta koski vielä velvoite ottaa huomioon kaupan laatu sijoitettaessa vähittäiskaupan suuryksikkö muualle kuin keskusta-alueelle. Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen yhteydessä vuonna 2017 (21.4.2017) kaupan laadun määrittely korvattiin saavutettavuudella, mutta kaupan laatu voidaan edelleen tarvittaessa ottaa kaavoituksessa huomioon. Määräyksessä ei ole rajoitettu, mikä osa kaupan kerrosalasta voi olla keskustahakuista kauppaa ja mikä osa päivittäistavara kauppaa, vaan se määräytyy tarkemmassa suunnittelussa (vrt. maakuntakaavan määräys: *Kerrosalan enimmäismitoituksesta (11 000 k-m²) keskustahakuista kauppaa on enintään 8000 k-m² ja päivittäistavara kauppaa enintään 3000 k-m².*)

Kylmäkoski on yleiskaavan yhteydessä tehdyn kaupan selvityksen mukaan tavoitetilanteessa Viialan tapaan kaupallinen paikalliskeskus, mutta profiloituu päivittäistavara kaupan sijasta ensisijaisesti tilaa vaativan erikoiskaupan ja etenkin autokaupan alueena.

Akaa Point

Maakuntakaavassa Akaa Pointin alueelle on osoitettu työpaikka- ja kaupallisten palvelujen alue, jolle saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksikön (KMt). Merkinnällä osoitetaan keskusta-alueiden ulkopuoliset työpaikka-alueet, jotka yhdyskuntarakenteellisen sijaintinsa perusteella soveltuvat työpaikkatoimintojen lisäksi seudullisesti merkittävän paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupan alueiksi.

Maakuntakaavan KMt-alueeseen liittyy suunnittelumääräys, jonka mukaan merkinnän osoittamalle alueelle voidaan alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa osoittaa merkitykseltään seudullisia vähittäiskaupan suuryksiköitä, jotka kaupan laatu huomioon ottaen voivat perustellusta syystä sijoittua myös keskustatoimintojen alueiden ulkopuolelle kuten auto-, rauta-, huonekalu-, puutarha- ja maatalouskauppaa. Vähittäiskaupan suuryksiköt on mitoitettava ja niiden toteutus on ajoitettava alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa siten, että ne kytkeytyvät ajallisesti ympäröivien työpaikka- tai taajamatoimintojen alueiden toteuttamiseen, eivätkä aiheuta merkittäviä haitallisia vaikutuksia kaupan palveluverkon tasapainoiselle kehittämiselle. Merkitykseltään seudullisella vähittäiskaupan suuryksiköllä tarkoitetaan myös useasta myymälästä koostuvaa vähittäiskaupan keskittymää, joka on vaikutuksiltaan verrattavissa merkitykseltään seudulliseen vähittäiskaupan suuryksikköön. *Työpaikka- ja kaupallisten palvelujen alueen vähittäiskaupan kerrosalan enimmäismitoitus on 20 000, josta erikoistavara kauppaa on enintään 20 000 k-m². Alueelle ei saa sijoittua keskushakuista erikoiskauppaa.*

Strategisessa yleiskaavassa vähittäiskaupan suuryksikköalueiden mitoitus perustuu Pirkanmaan maakunta-kaavaan, joka on hyväksytty 27.3.2017. Tällöin maakuntakaavoitusta koski vielä velvoite ottaa huomioon kaupan laatu sijoitettaessa vähittäiskaupan suuryksikkö muualle kuin keskusta-alueelle. Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen yhteydessä vuonna 2017 (21.4.2017) kaupan laadun määrittely korvattiin saavutettavuudella, mutta kaupan laatu voidaan edelleen tarvittaessa ottaa kaavoituksessa huomioon.

Strategisessa yleiskaavassa Akaa Pointin työpaikka- ja kaupallisten palvelujen alueelle, jolle saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksikön (KMt), voidaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa osoittaa merkitykseltään seudullista vähittäiskauppaa yhteensä 20 000 k-m², joka ei saa sisältää keskustahakuista erikoiskauppaa.

Akaa Point on yleiskaavan yhteydessä tehdyn kaupan selvityksen mukaan tavoitetilassa profiililtaan tilaa vaativan erikoiskaupan alue. Alueelle voi sijoittua myös verkkokaupan varasto- ja logistiikkatiloja ja muuta logistista toimintaa. Tilaa vaativassa erikoiskaupassa painopiste on rauta- ja maatalouskaupassa ja "raskaassa kalustossa" (maansiirtokoneet, kuorma-autot ym.).

Erytishuomio: Maakuntakaavan KMt-alue on osoitettu virheellisesti valtatie 9 itäpuolelle alueelle, jolla sijaitsee nykyisellään Akaan paloasema ja Akaan jäteasema. Asiasta on oltu yhteydessä Pirkanmaan liittoon. (Voimassa olevassa Akaa Pointin osayleiskaavassa maakuntakaavassa tarkoitettu kaupan alue sijoittuu valtatie 9 länsipuolelle niin kuin on tarkoituskin.)

8.5.3 Paikalliset lähipalvelut

Lähi- ja muita palveluja kuten esimerkiksi päiväkoteja, kauppoja, elintarvikekioskeja ym. sijoittuu ja voi sijoittua myös muille kuin kaupan ja palvelujen alueille, esimerkiksi taajamatoimintojen alueille.

Toijalan oikeusvaikutuksettomassa yleiskaavassa 2020 vuodelta 1997 pidettiin keskustan hajaantumisen kannalta uhkana liikkeiden rakentamista liikenteellisesti edulliselle paikalle Hämeentien tai Toijalan sisääntulotien varteen. Valtatie 3 liittymäalue on kuitenkin vahvistumassa kaupallisten palvelujen alueena. ABC-huoltoasemaa vastapäätä (ns. Vuoritien asemakaava) on asemakaavalla suunniteltu sijoittuvaksi 3 000 k-m² uutta päivittäistavarakaupan liiketilaa.

Vuoritien asemakaavan kaupallisen selvityksen mukaan (Ramboll, 2021) Vuoritien asemakaava-alueen sijainti valtatie 3 varrella ja näkyvällä paikalla mahdollistaa kaupungin oman väestön ja vapaa-ajan asukkaiden ostovoiman lisäksi myös ohikulkuliikenteen ostovoiman hyödyntämisen. Todennäköisimmin Vuoritiellä asioimassa pysähtyvät ovat tyypillisesti pitkämatkaisia mökki-, vierailu- ja muita vapaa-ajan matkajia, joiden ostovoima ei sisälly vakituisten asukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden arvioihin. Vähemmän todennäköisiä pysähtyjä ovat työmatkalaiset ja työasiamatkalaiset, joilla matkan pituus on tyypillisesti lyhyempi. Vuoritien alueen kaupallinen kehittäminen tukee hyvin myös sataman alueen kehittämistä. Sataman alueelle on jo toteutettu mm. vesipuisto, minigolf, rantaravintola, kioskitoimintoja, ulkoilutoimintoja jne.

Vuoritien alue ei ole selvityksen mukaan nykyisestä yhdyskuntarakenteesta irrallaan oleva alue, vaan osa kehittyvää Akaata ja Toijalaa. *Vuoritien alueen uusi myymälä ei yksinään siirrä Toijalan kaupan painopistettä keskustan ulkopuolelle, sillä keskustassa on jo nykyisin suhteellisen hyvät päivittäistavarakaupan palvelut ja päivittäistavarakaupan kehittämissuunnitelmia on vireillä. Toijalassa on vireillä myös asemanseudun kehittäminen pitäen sisällään asunto-, liike- ja toimistotilarakentamista. Toijalan keskustan nykyinen asema ja sen kehittämispotentiaali on tässä mielessä vahva Vuoritien alueeseen verrattuna.*

Vuoritien myymälän sijoittumiseen kytkeytyy ABC-alueen tuleva käyttötarkoitus. Voimassa olevissa ABC:n ympäristön asemakaavoissa alueelle sallitaan merkittävä määrä kaupan kerrosalaa. Kaupan kerrosalan toteuttaminen ko. laajuudessa ei ole maakuntakaavan eikä strategisen yleiskaavan tavoitteiden mukaista. Yleiskaavaratkaisussa ABC:n alue onkin osoitettu työpaikka-alueeksi. Työpaikka-alueet on varattu monipuolisille työpaikkatoiminnoille, kaupalle, hallinnolle ja palveluille sekä ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomille teollisuustoiminnoille. Vuoritien alue on osoitettu palvelujen ja hallinnon alueeksi, mikä voi pitää sisällään myös kaupallisia palveluita.

Keskustatoimintojen alueiden sekä KM- ja KMt-alueiden ulkopuolella kauppa ei voi olla seudullisesti merkittävää. Yleiskaavassa on annettu koko suunnittelualuetta koskeva yleinen määräys, joka osaltaan turvaa tämän tavoitteen toteutumisen: *Vähittäiskaupan suuryksiköitä saa sijoittaa vain keskustatoimintojen alueille sekä alueille, jotka yleiskaavassa erityisesti on osoitettu alueiksi, joille saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksikön (KM ja KMt). Merkitykseltään seudullisella vähittäiskaupan suuryksiköllä tarkoitetaan myös useasta myymälästä koostuvaa vähittäiskaupan keskittymää, joka on vaikutuksiltaan verrattavissa merkitykseltään seudulliseen vähittäiskaupan suuryksikköön.*

Toijalan Vuoritien asemakaavan kaupallisen selvityksen mukaan (Ramboll, 2021) heikon taloudellisen tilanteen ja kiristyvän kilpailun myötä vähittäiskaupassa korostuu myyntitehokkuus (€/m²) entistä tärkeämpänä mittarina. Myymäläverkoston rakenteessa tämä tarkoittaa enemmän pienen mittakaavan konsepteja, joiden investoinnit ja sitä myötä myös riskit ovat pienempiä. Samalla tämä tarkoittaa parempia edellytyksiä optimoida myymäläverkon tiheyttä, niin että voidaan sijoittaa lähemmäksi kuluttajaa ja reagoida nopeammin väestön

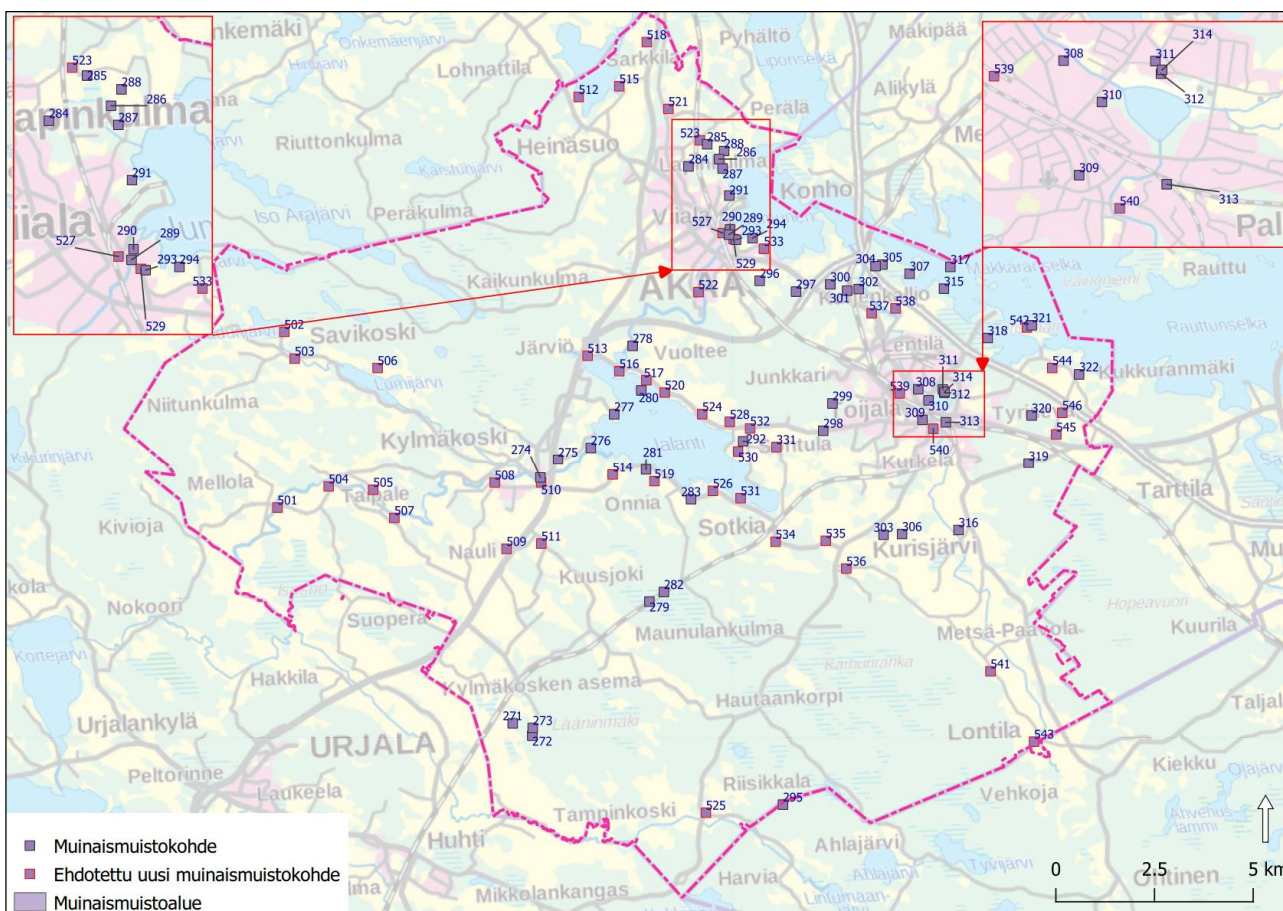
rakenteessa tapahtuviin muutoksiin. Kaupan myymäläkoko on kasvanut pitkään samalla, kun myymäläverkosto on harventunut, mutta kehitys on nyt käänntynyt päinvastaiseen suuntaan ja esimerkiksi suuret kaupan keskusliikkeet panostavat lähikauppakonseptien kehittämiseen.

8.6 Maisema ja kulttuuriympäristö

Maiseman ja kulttuuriympäristön arvoalueet korostavat seudun eri osien ominaispiirteitä ja vetovoimatekijöitä sekä tarvetta niiden säilyttämiseen ja huomioimiseen tarkemmassa suunnittelussa.

8.6.1 Muinaisjäännökset

Liitekartalle on merkitty yleiskaavassa osoitetut muinaismuistoalueet ja -kohteet:

Kuva 8.7. Yleiskaavassa osoitetut muinaismuistokohteet ja -alueet. Ehdotettuina uusina muinaismuistokohteina on osoitettu historiallisen ajan kyläpaikat sekä Kailanmäki, joka on muinaisjäännösrekisterissä todettu mahdollisena muinaisjäännöksenä. Yli 1 hehtaarin muinaisjäännökset on osoitettu kaavakartalla sekä pisteinä että alueina.

Muinaismuistoalueet	Muinaismuistokohteet		
381 Kylmäkoski 2	271 Mustamäki 1	291 Vakkistenmäki	311 Pennolanmäki
382 Tarpia	272 Mustamäki 3	292 Koulun pelto	312 Nahkiala 2
383 Riipanniemi	273 Mustamäki 2	293 Siukola 2	313 Toijala (Toijala)
384 Eskolanvuori	274 Kylmäkoski 2	294 Mustila 1	314 Nahkiala
385 Soininmäki	275 Storey	295 Kalliokorpi	315 Kirjoniemi
386 Koulun pelto	276 Sitonkärki	296 Pyhäntö Ristikivi	316 Metsikkö
387 Kalliokorpi	277 Tipuri (Tipuri / Kurisniemen kylä)	297 Hirsikangas W	317 Sitto
388 Toivettula	278 Tarpia	298 Eevettulanmäki	318 Matinlahti
389 Pikkusuo	279 Kiimasuo 1	299 Pätsiniemi Jäkäläkallio	319 Nuljunktulma
390 Toijala (Toijala)	280 Riipanniemi	300 Hirsikangas	320 Tyrisevä
	281 Eskolanvuori	301 Toivettula (historiallinen kylänpaikka)	321 Terissaari
	282 Kiimasuo 2	302 Toivettula (kivikautinen asuinpaikka)	322 Mulkue Järvelä (Mulkue)
	283 Soininmäki	303 Siniänmäki	
	284 Lapinkulma (Alkula)	304 Mäkienperä	
	285 Hinkka	305 Pikkusuo	
	286 Kellokivi 1	306 Hevossaari	
	287 Kellokivi 2	307 Taivallahti	
	288 Perälä (Tolvila)	308 Hallamäki	
	289 Haihunkoski 2	309 Akaan kivisakasti	
	290 Haihunkoski	310 Mainiemi	

Ehdotettuja uusia muinaismuistokohteita ovat:

Ehdotetut uudet muinaismuistokohteet		
331 Kailanmäki	516 Oriniemi	531 Mustue / Mustaniemi
501 Mellola	517 Vuoltee	532 Sontula 2
502 Saviniemi	518 Sarkkila	533 Varrasniemi
503 Savikoski	519 Alpila	534 Sotkia
504 Taipale	520 Järvi-Haavisto	535 Tiura
505 Raidisto	521 Riitiälä	536 Kurisjärvi
506 Poutala	522 Tarpia	537 Hautaniemi
507 Raidisto 2 (nimetön, työnimi yleiskaavassa Raidisto 2)	523 Taipale / Hinkka, Viiala	538 Rättö
508 Joki-Haavisto	524 Haanoja	539 Pätsinniemi
509 Nauli	525 Riisikkala	540 Toijala
510 Kylmäkoski	526 Kuhavuori	541 Käyrälä
511 Kuusjoki	527 Viiala	542 Terissaari
512 Arpiainen	528 Kaulo	543 Lontila
513 Järviö	529 Haihunkoski	544 Terinen
514 Onnia	530 Sontula 1	545 Tyrisevä
515 Heinäsuo		546 Kyä

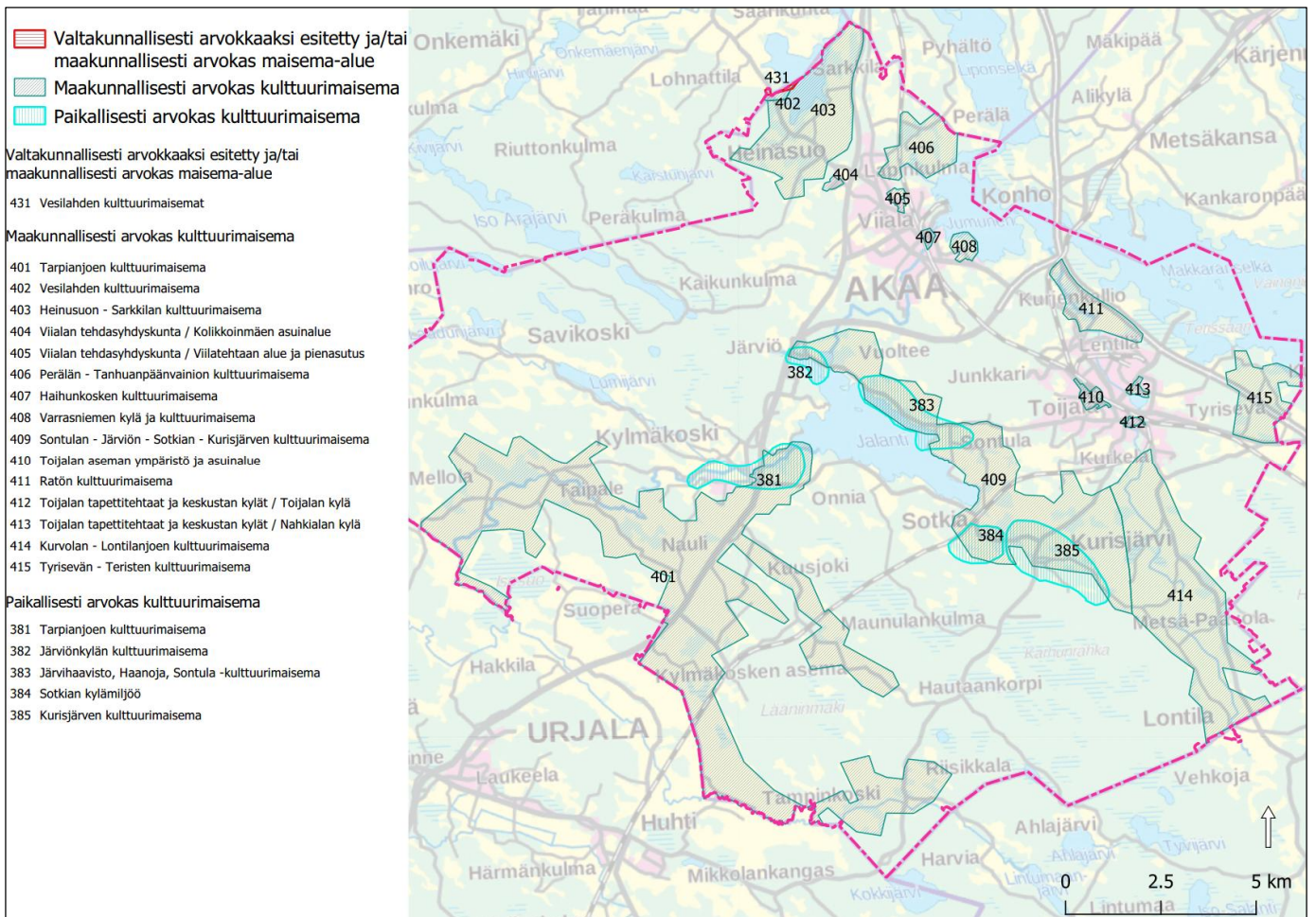
Yleiskaavassa muinaismuistokohteina on osoitettu muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamat kiinteät muinaisjäännökset. Yli 1 hehtaarin muinaisjäännökset on osoitettu lisäksi alueina.

Ehdotettuina uusina muinaisjäännöskohteina on osoitettu valtaosa Akaan historiallisen ajan kylänpaikkojen arkistoinventoinnin (2021) kohteista. Osa inventoinnin kohteista on muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä ja osa on osoitettu maakuntakaavassa maakunnallisesti merkittävänä rakennetun kulttuuriympäristön kohteena. Nämä kohteet on osoitettu yleiskaavassa muinaismuistoalueena / kohteena tai maakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristöalueena/-kohteena. Ehdotettuna uutena muinaisjäännöskohteena on osoitettu myös Kailanmäen lähde, joka on muinaisjäännösrekisterissä mahdollisena muinaisjäännöksenä.

8.6.2 Arvokkaat maisema-alueet ja kulttuurimaisemat

Liitekartalle on merkitty yleiskaavassa osoitetut:

- valtakunnallisesti arvokkaaksi esitetty ja/tai maakunnallisesti arvokas maisema-alue,
- maakunnallisesti arvokkaat kulttuurimaisemat
- paikallisesti arvokkaat kulttuurimaisemat

Kuva 8.8. Akaassa ei sijaitse valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita. Yleiskaavassa on osoitettu Akaassa vain pieneltä osin sijaitseva Vesilahden kulttuurimaisema. Akaassa ei sijaitse valtakunnallisesti arvokkaita maisemanähtävyyksiä tai perinnemaisemia. Paikallisesti arvokkaat kulttuurimaisemat on osoitettu Pirkanmaan liiton I julkaisuun vuodelta 1977 perustuen.

8.6.3 Rakennetut kulttuuriympäristöt ja muut arvokohteet

Liitekartalle on merkitty yleiskaavassa osoitetut:

- valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)
- erityislainsäädännön perusteella suojellut alueet ja kohteet
- maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt
- paikallisesti arvokkaat alueet ja kohteet

Valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä on osoitettu Viialan kirkko (kartalla kohde 361).

Erytyislainsäädännön perusteella suojeltuja kohteita ovat:

- Kylmäkoski: Uusi-Hautaa (371)
- Kylmäkosken kirkko (201)
- Viiala: Kirkkomaa, arvoluokka 1 (202)
- Toijala: Akaan kirkko ja kivisakasti, arvoluokka I (203)

Maakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä ovat:

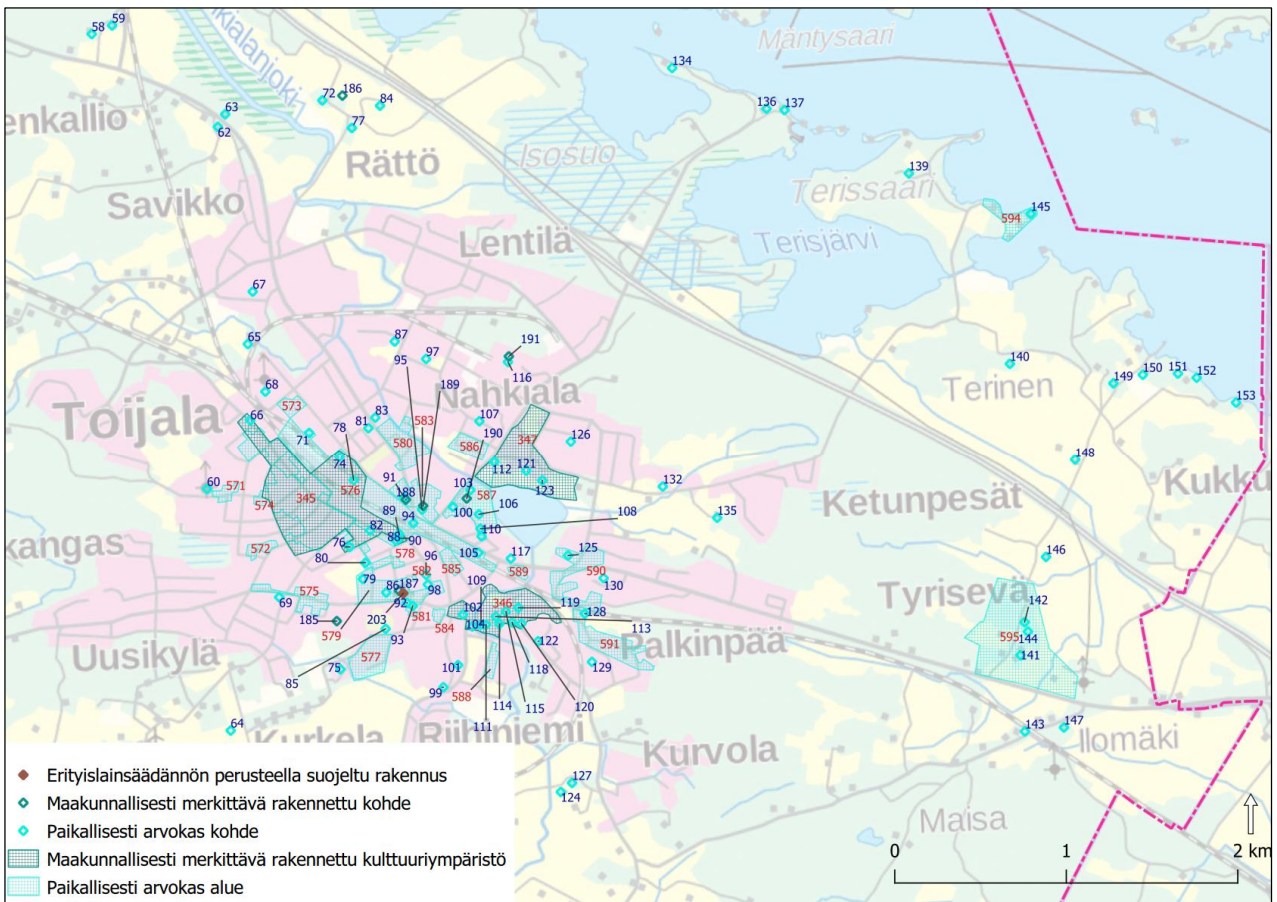
Kartalla aluekohteet:

- 341 Viialan tehdasyhdyskunta / Kolikkoinmäen asuinalue
- 342 Viialan tehdasyhdyskunta / Viilatehtaan alue ja pienasutus
- 343 Haihunkosken kulttuurimaisema
- 344 Varrasniemen kylä ja kulttuurimaisema
- 345 Toijalan aseman ympäristö ja asuinalue
- 346 Toijalan tapettitehtaat ja keskustan kylät / Toijalan kylä
- 347 Toijalan tapettitehtaat ja keskustan kylät / Nahkialan kylä

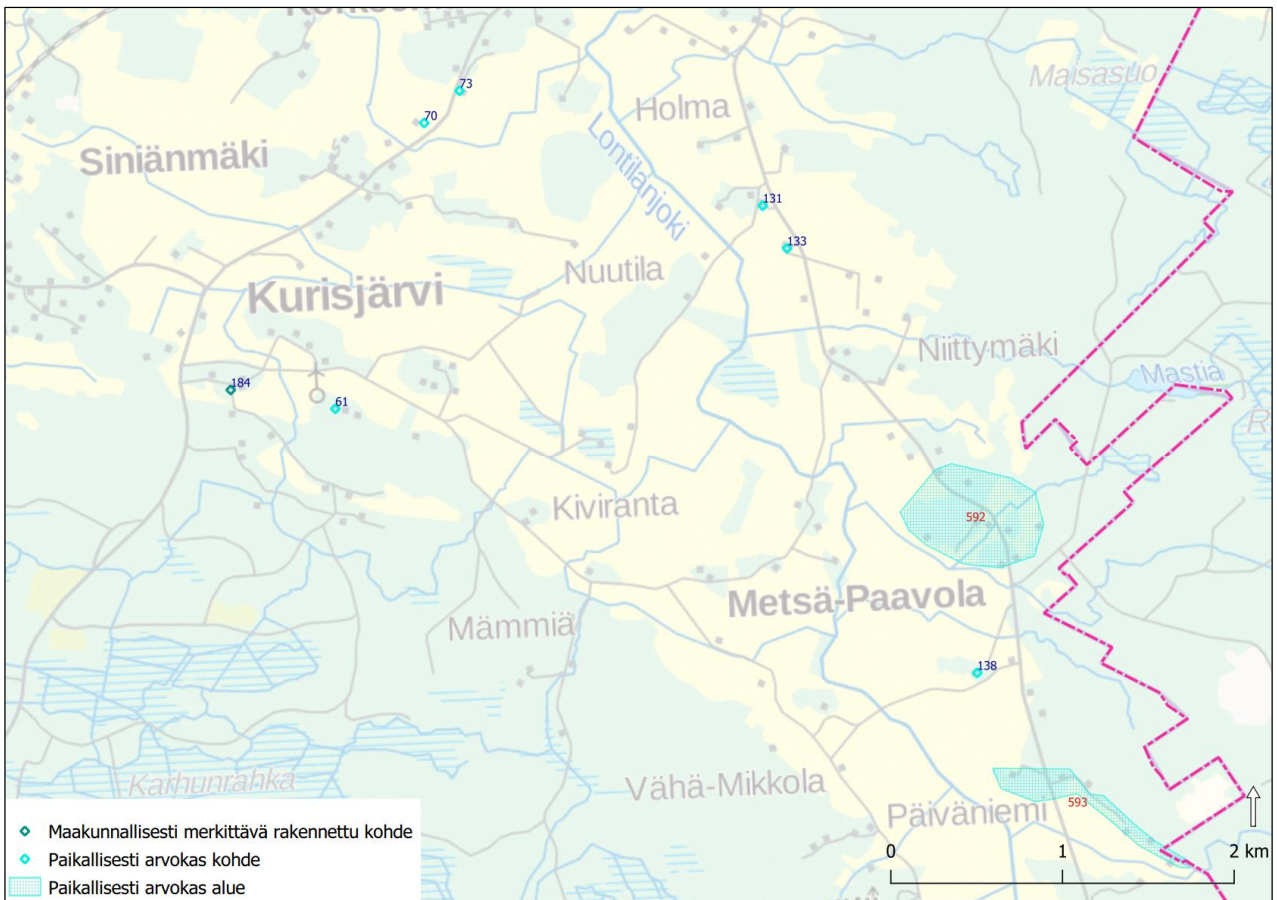
Kartalla pistemäiset kohteet:

- 171 Uusi-Hautaan kartano
- 172 Vanha-Hautaan kartano
- 173 Favenin huvila
- 174 Viialan tehdasyhdyskunta / Oopakan alue
- 175 Viialan tehdasyhdyskunta / Keskustan arvoalue
- 176 Viialan tehdasyhdyskunta / Keskustan arvoalue
- 177 Viialan tehdasyhdyskunta / Keskustan arvoalue
- 178 Viialan tehdasyhdyskunta / Nahkatehtaan alue ja Nahkalinna
- 179 Viialan tehdasyhdyskunta / Nirha Oy
- 180 Viialan tehdasyhdyskunta / Viilatehtaan alue ja pienasutus
- 181 Viialan tehdasyhdyskunta / Mäntymäen asutus
- 182 Viialan tehdasyhdyskunta / Lallinmäen alue
- 183 Viialan tehdasyhdyskunta / Vaneritehtaan alue
- 184 Arolan kartano
- 185 Akaan kirkon ja torin ympäristö / Uusi hautausmaa
- 186 Rätön kartano
- 187 Akaan kirkon ja torin ympäristö
- 188 Toijalan aseman ympäristö ja asuinalue / Laaksolan lastenkoti
- 189 Toijalan aseman ympäristö ja asuinalue / Oluttehtaan kellari
- 190 Toijalan tapettitehtaat ja keskustan kylät / Tapettitehtaiden alue
- 191 Chymoksen tehdasalue

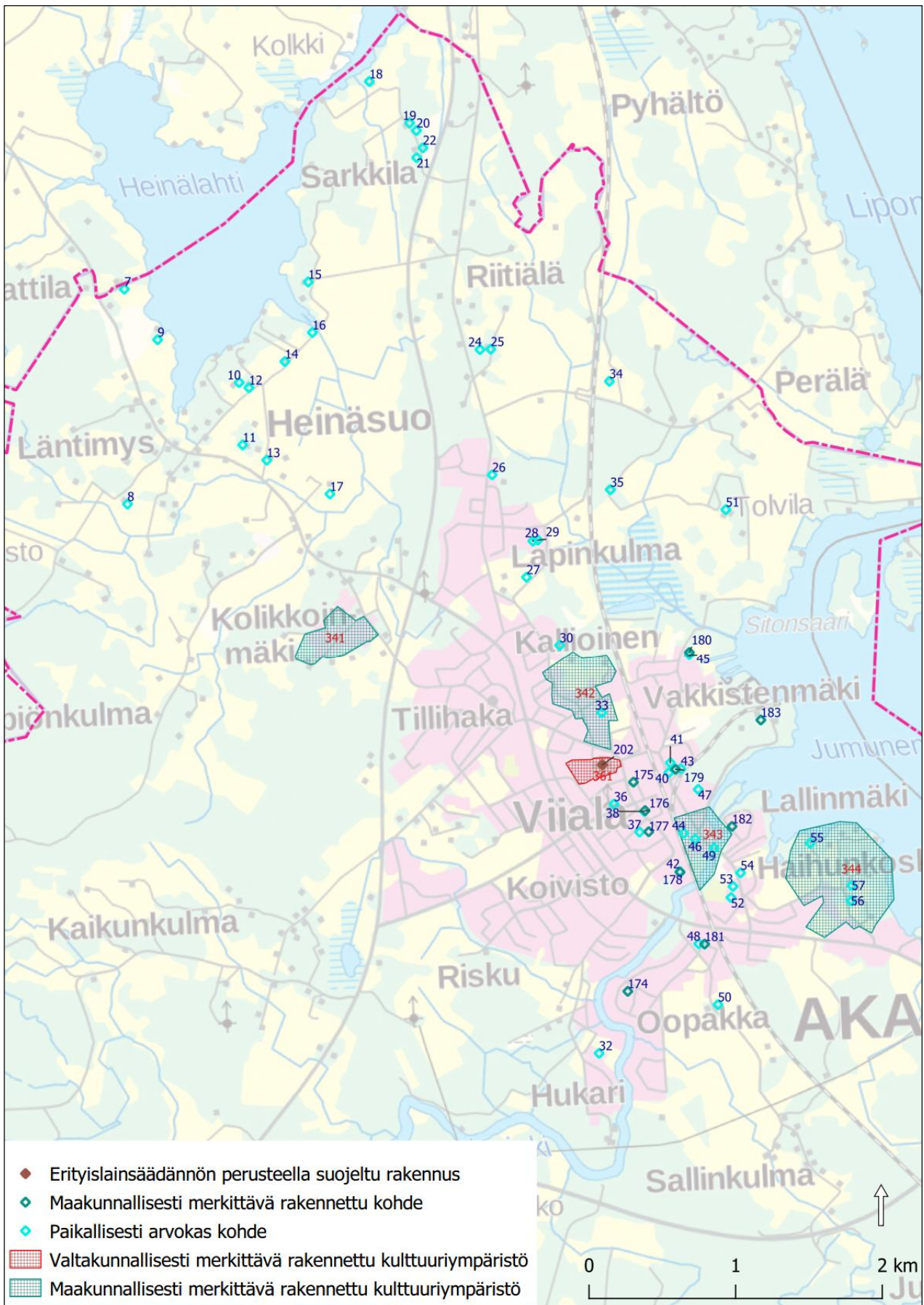
Huom. Viialan tehdasyhdyskunnan alueet koostuvat 10 erilliskohteesta, joista osa on pistemäisiä, osa aluemaisia. (tarkistettava jatkosuunnittelussa: onko kartalla kaksi kertaa sama kohde: viilatehtaan alue ja pienasutus). Toijalan aseman ympäristö ja asuinalue koostuu kolmesta erilliskohteesta, joista osa on pistemäisiä, osa aluemaisia. Toijalan tapettitehtaat ja keskustan kylät koostuu myös kolmesta erilliskohteesta, joista osa on pistemäisiä, osa aluemaisia.

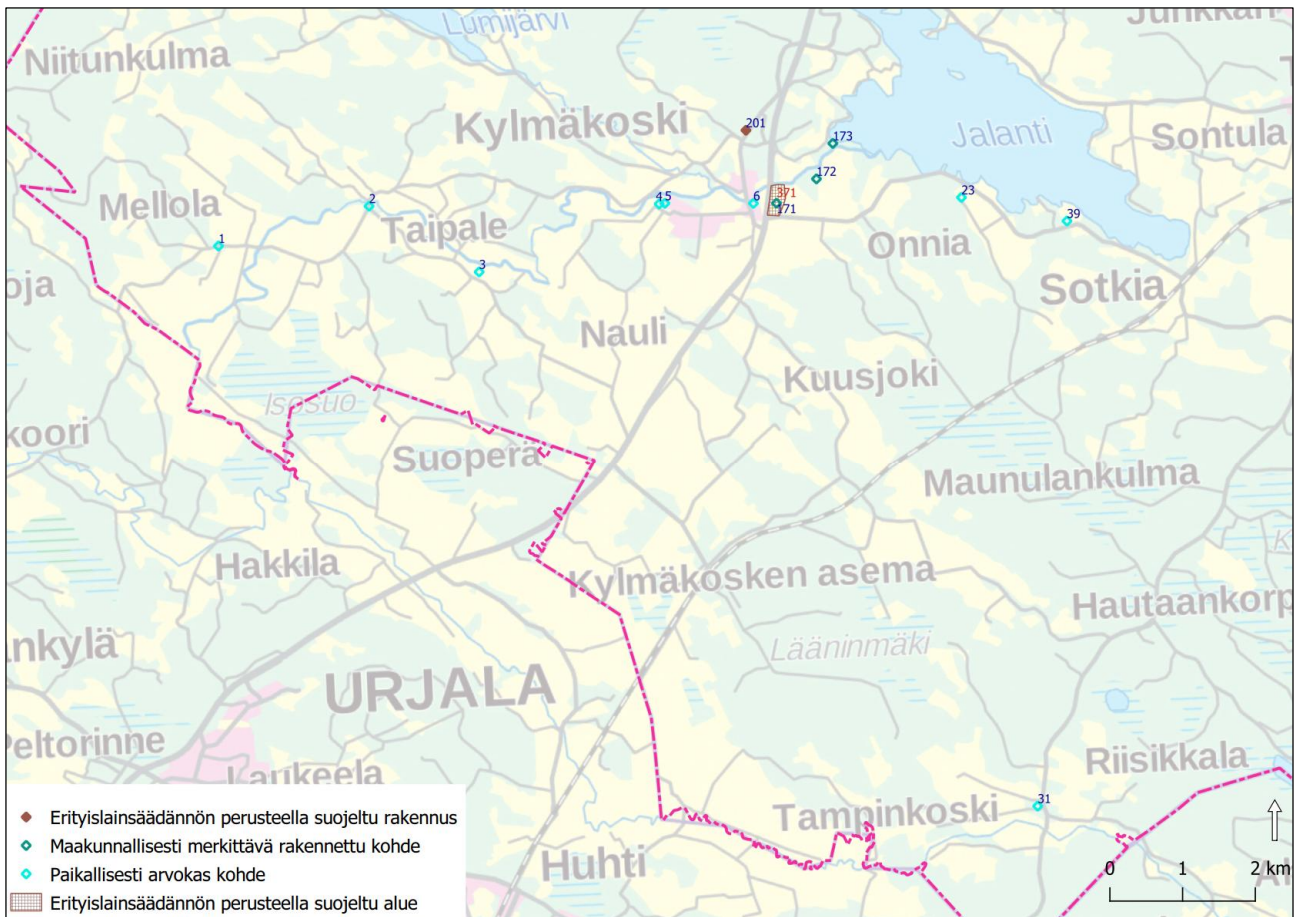
Kuva 8.9. Rakennetut kulttuuriympäristöt ja muut arvokohteet (Toijala)

Kuva 8.10. Rakennetut kulttuuriympäristöt ja muut arvokohteet (Toijala, eteläinen)

Kuva 8.11. Rakennetut kulttuuriympäristöt ja muut arvokohteet (Viiala)

Kuva 8.12. Rakennetut kulttuuriympäristöt ja muut arvo kohteet (Kylmäkoski)

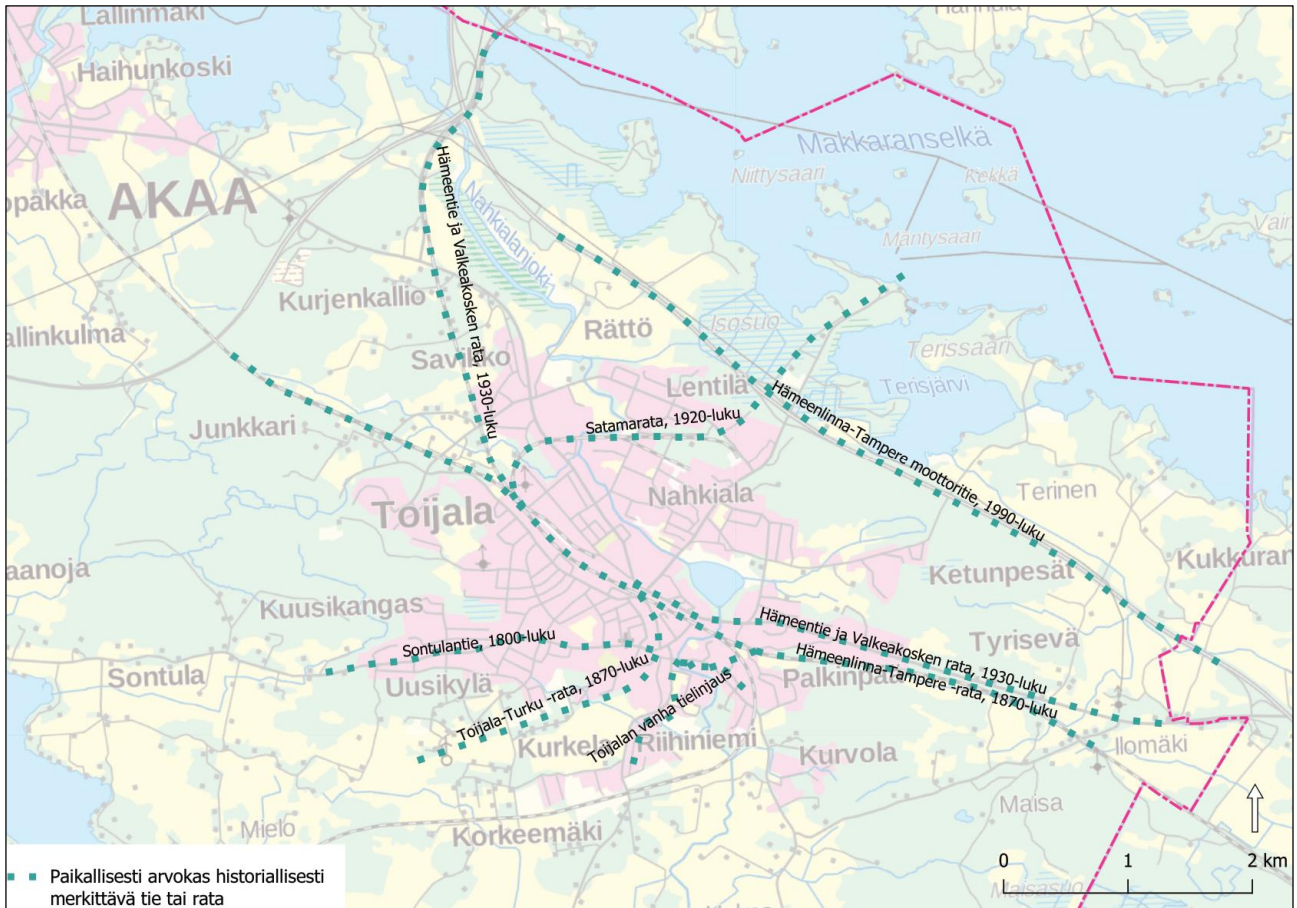
Paikallisesti arvokkaina kohteina edellä olevissa kartoissa on osoitettu:

1	Iso-Kassari ja Mäki-Torkko, Mellola	50	Iso-Rasila	100	Ritolan asuinrakennus
2	Taipaleen kyläkeskus	51	Tolvila	101	Toijalan yhteiskoulu
3	Yli-Parikka, Raidisto	52	Vähä-Rasila, puukansakoulu	102	Kakkalin talo
4	Kirkkoherran pappila, Kylmäkoski	53	Ruokola, kivikansakoulu	103	Pihlgren & Ritolan tapettitehdas ja konttori
5	Jokihaavisto	54	Siukola	104	Mulli eli Jokelan talo
6	Hautaan mylly, Kylmäkoski	55	Nyppy	105	Huuskan maatalousosasto
7	Yli-Laurila	56	Seppälä	106	Toika, kaidetehdas
8	Ali-Pörö	57	Sipilä	107	Kulkutautisairaala, Toijalan terveysasema
9	Arpiainen	58	Eerolan tilakeskus	108	Sampola, nuorisoseurantalo
10	Kansakoulunlisä	59	Toivettulan tilakeskus	109	Rannanmaa, nahkurin asuinrakennus
11	Marjamäki	60	Toijalan vesitorni	110	Tuomari Uotilan talo
12	Sarkkilan kansakoulu	61	Karlun, Kurisjärvi	111	Toukola, kylänraitin asuinrakennus
13	Rauhala	62	Karon tilakeskus	112	Pihlgrenin asuinrakennus
14	Jussila	63	Uusi-Katajan tilakeskus	113	Mongon tilakeskus
15	Rekola	64	Tiensuu ja Välimäen palstatilat	114	Kaakon asuin- ja kaupparakennus kyläraitilla
16	Ali-Eskola	65	Ali-Uotilan asuinrakennus	115	Hultin tilakeskus ja Uusi tapettitehdas Oy
17	Yli-Eskola	66	Pätsiniemen muuntajarakennus	116	Chymos Oy:n teollisuus- ja asuinalue
18	Heikkilä	67	Pappilan koulut	117	Nerosen talo
19	Ryödi	68	Taloteollisuus Oy	118	Kolmio, kylänraitin asuinrakennus
20	Mattila	69	Saalem rukoushuone	119	Helpiön tapettitehdas
21	Kivimäki	70	Korkeemäen tilakeskus	120	Vuorinen, kylänraitin asuinrakennus
22	Pihlajamäki	71	Viljala, SOK:n viljasilo	121	Vähä-Pennolan tilakeskus
23	Eskola, Alpila	72	Rätön tilakeskus	122	Pajamäki, sepän asuinrakennus
24	Toorikka	73	Lähteenmäen tilakeskus	123	Hasian tilakeskus
25	Mutonen	74	Ryödin talon asuinrakennus	124	Jokiranta, kartanon huvila
26	Päivärinne (Anttila)	75	Saartilan harjatehdas	125	Haapalehdon huvila
27	Uotila	76	Ylpöntien asuinkeuhkot	126	Nahkialan koulu
28	Koivikko, Lapin koulu	77	Uusi-Rättö	127	Kurvolan kartano
29	Pärnämäki, Lapin koulu	78	Ratapihan veturitalli ja vesitorni	128	Rajavartijan mökki
30	Ylhäinen	79	Toijalan osuusmeijeri	129	Kukkumäki, Terijoen asuinrakennus
31	Yli-Nikkilä, Riisikkala	80	Lääkärin talo	130	Lapinleimun tehdas
32	Kartanonvainio	81	Haaviston sementtivalimo	131	Arvolan tilakeskus
33	Mäensivu (Villatehdas)	82	Toijalan kino	132	Hinkan tilakeskus
34	Hyrkäs	83	Naskalan asuinrakennus	133	Latvalan tilakeskus
35	Hinkka	84	Kojumäki	134	Kangassaari, Helpiön huvila
36	Vuorela, työväentalo	85	Toijalan urheilukentän katsomorakennus	135	Heikkilän tilakeskus
37	Kauppala 74	86	Toijalan koulukeskus	136	Toijalan sataman rautatieasema-alue
38	Pappilanpuisto	87	Vähä-Rekolan tilakeskus	137	Toijalan vesilaitos
39	Kuhavuori	88	Valtion virastotalo	138	Metsä-Paavolan tilakeskus
40	Tiilimäki (Nirha Oy)	89	Ympyrätalo	139	Terissaaren tilakeskus ja Suvannon huvilatila
41	Siiri (Korpisaari)	90	Huuskan liiketalo	140	Teristen kartano
42	Viialan nahkatehdas	91	Laaksola, työväenasunto ja lastenkot	141	Ellilän tilakeskus
43	Kauppala 147	92	Akaan seurakuntalo	142	Kintun tilakeskus
44	Tuomarla	93	Torin asuin ja liikerakennus	143	Mäntyrinte, rajavartijan mökki
45	Jumunranta	94	Ratapihan silta, Miljoonasilta	144	Seppälän tilakeskus
46	Viiala	95	Toijalan oluttehtaan kellari	145	Myrskykari, huvila
47	Rantalehto	96	Toijalan osuuskauppa	146	Iso-Kyän tilakeskus
48	Eliittiharkki	97	Torkon tilakeskus	147	Ilomäen tilakeskus
49	Haihunkosken kivisilta	98	KOP:n liiketalo	148	Teristen kansakoulu
		99	Lastumäen aravakerrostalot	149	Pasin tilakeskus
				150	Vainionlahti, eläkepirtti
				151	Järvelän tilakeskus
				152	Aurinko, huvila
				153	Kiviniemi, huvila

Kohteiden osoittaminen yleiskaavassa perustuu seuraaviin selvityksiin:

- Toijalan rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema (2009) -raportti, joka käsittää kattavasti Toijalan alueen kulttuurihistoriallisia kohteita
- Viialan rakennetun- ja kulttuuriympäristön inventointi 2005–2006 (2006) -raportti, joka käsittää 49 rakennetun- ja kulttuuriympäristön näkökulmasta merkittävää kiinteistöä Viialassa.
- Kylmäkosken rakennushistorialliset kohteet osoitettiin Pirkanmaan liiton I julkaisun perusteella vuodelta 1977.

8.6.4 Historiallisesti merkittävät tiet

Kuva 8.13. Rakennetut kulttuuriympäristöt ja muut arvohteet (Kylmäkoski)

8.7 Luonnonympäristö

8.7.1 Natura 2000 -alueet

Natura 2000 -verkostoon kuuluvana tai siihen ehdotettuina alueina on osoitettu Alhonlahti, Vähä-Arajärvenpuro ja Kirveslammi.

Yleisissä määräyksissä koko kaava-alueella koskien määrätään, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava siitä, etteivät Natura-alueiden läheisyydessä suoritettavat toimenpiteet yksin tai yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Erityistä huomiota tulee kiinnittää vesitalouden ja veden laadun säilymiseen.

8.7.2 Luonnonsuojelualueet

Luonnonsuojelualueina tai -kohteina (SL) on osoitettu Jumusensalmen lehmusmetsikkö, Riutan luonnonsuojelualue, Kuhavuoren luonnonsuojelualue, Alhonlahden puronlehto, Terisjärven luonnonsuojelualue, Isosuo, Isosuo (Urjala), Tuulensuoja, Kolunsuojan metsä, Mäkirinne-tila, Rätönjärvi 1 ja 2 sekä Kirveslammin metsä.

8.7.3 Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät alueet

Kaikki Akaan arvokkaat luontokohteet on yleiskaavassa osoitettu luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeinä alueina (luo) ellei niitä ole osoitettu samalla rajauksella jo perustettuina suojelualueina (SL). Näistä 41 edustavasta, luontoarvoiltaan merkittävästä luontokohteesta tai -kokonaisuudesta 10 on pääosiltaan lehtoja, 13 vanhoja metsiä, harjuja ja kallioita, 14 lintuvesiä ja -kosteikkoja, puroja ja soita sekä neljä niittyä, hakoja ja muita perinneympäristöjä - monet kohteet sisältävät useampia luontotyyppisiä, mutta ryhmittely on tehty kohteiden hallitsevan luontotyypin mukaan. Kaavamääräyksen mukaan alueen monimuotoisuuden kannalta merkittävät luontoarvot on turvattava, ja alueilla on lisäksi voimassa maisemaa muuttavan työn luvanvaraisuus.

Akaan alueelta on aikaisemmin tehty kolme luontokohdeselvitystä, joista kaksi (Raunio 1987 ja Saarinen 1995) kattoi vain Toijalan ja yksi (Jokinen 1987) koko nykyisen Akaan alueen. Selvityksen tarkoituksena oli koota yhteen tiedot Akaan arvokkaista luontokohteista, niiden keskeisistä luontoarvoista ja suojeluperusteista. Näin ollen Toijalan kaupungin luontokohteiden selvityksessä (1987) kartoitettuja Toijalan luontokohteita ei ole esitetty yleiskaavassa. Edellisiin selvityksiin kuuluneista kohteista on jätetty pois useita kohteita, joiden luontoarvot ovat heikentyneet ihmistoiminnan, lähinnä metsänhoidon ja rakentamisen seurauksena. Samoin on jätetty pois eräitä pienialaisia kohteita.

Edellä mainittuihin luo-kohteisiin on merkitty lisäksi lisätieto, jos kyseessä on:

- luonnonsuojelulain 29 § mukainen suojeltu luontotyyppi (luo-ls)
- luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla suojellun uhanalaisen ja luontodirektiivin liitteen IV(a) eliölajin (liito-oravan) esiintymisalue (luo-lii)
- äärimmäisen uhanalaisen eliölajien (punasotka ja lännenriippusammal) esiintymisalue (luo-uh I)
- erittäin uhanalaisen eliölajien (mehiläishaukka, huuhkaja, nokikana, tukkasotka, lapasorsa, hömötiainen, kalliopunossammal, aarninokikirsikäs, kirjopapurikko, kantopaausammal) esiintymisalue (luo-uh II)

Luonnonsuojelulain 29 § mukainen suojeltu luontotyyppi (luo-ls) on Akaan arvokkaat luontokohteet -selvityksen mukaan Jumunselän lehdot eli 2004 perustettu Varrasniemen Jumusensalmen lehmusmetsikkö (0,49 ha) (kohde 7). Kohteen numerointi viittaa Akaan arvokkaat luontokohteet -selvityksen numerointiin.

Luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla suojellun uhanalaisen ja luontodirektiivin liitteen IV(a) eliölajin (liito-oravan) esiintymisalueita (luo-lii) ovat Akaan arvokkaat luontokohteet -selvityksen mukaan:

- Alhonlahden ls.alue (kohde 6)
- Kurjenkallio (kohde 12)
- Eskolanvuori (kohde 16)
- Kirveslammin vanha metsä (kohde 23)

Äärimmäisen uhanalaisen eliölajien (CR) (punasotka ja lännenriippusammal) esiintymisalueita (luo-uh I) ovat Akaan arvokkaat luontokohteet -selvityksen mukaan:

- Terisjärven ls.alue: punasotka (kohde 25)
- Mustilammin itärannan puro ja lähdekorpi: lännenriippusammal (kohde 31)

Erittäin uhanalaisen eliölajien (EN) (mehiläishaukka, huuhkaja, nokikana, tukkasotka, lapasorsa, hömötiainen, kalliopunossammal, aarninokikirsikäs, kirjopapurikko, kantopaausammal) esiintymisalueita (luo-uh II) ovat:

- Eskolanvuori: hömötiainen (kohde 16)
- Sormussuonkalliot: huuhkaja (kohde 20)
- Kolunpään ls.alue: kalliopunossammal, aarninokikirsikäs (kohde 22)

- Mastia ja Mastianoja: kirjopapurikko (kohde 24)
- Terisjärven ls.alue: nokikana, tukkasotka (kohde 25)
- Taivallahti: nokikana (kohde 26)
- Rätönjärvi: nokikana, lapasorsa (kohde 27)
- Mustilammin itärannan puro ja lähdekorpi: kantopaanusammal (kohde 31)
- Isosuon ls. alue: mehiläishaukka (kohde 36)

Luonnon monimuotoisuuden ydinalueena on lisäksi osoitettu maakuntakaavan mukaisesti maakunnallisesti merkittävät laajat, yhtenäiset ja luontoarvoiltaan edustavat luontokokonaisuudet. Alueet ovat osa maakunnan ekologista verkostoa. Merkintä ei rajoita alueen maa- ja metsätalouskäyttöä tai käyttöä haja-asutusluonteiseen rakentamiseen tai loma-asumiseen.

Maankäytön suunnittelussa ja toteuttamisessa tulee ottaa huomioon luonnon monimuotoisuuden ja muiden luontoarvojen säilyminen sekä välttää luonnonympäristöjen pirstoutumista. Aluetta koskevissa suunnitelmissa ja päätöksissä tulee ottaa huomioon alueen luontoarvot.

Viheryhteystarpeena/ekologisena yhteystarpeena on osoitettu viheryhteystarpeita virkistysyhteyksien ja viherrakenteen jatkuvuuden turvaamiseksi sekä ekologisia yhteystarpeita luontosuhteiltaan monimuotoisten ja lajiston kannalta merkittävien alueiden välillä. Ekologisen yhteyden tarvittavaan laajuuteen ja laatuun vaikuttavat alueen lajiston erityispiirteet ja tarpeet. Yhteyden tarkempi sijoittuminen ja laatu on perusteltua määrittää tarkemman suunnittelun yhteydessä.

Koko kaava-aluetta koskevissa yleisissä määräyksissä määrätään lisäksi, että *viheralueverkoston jatkuvuus sekä ekologinen ja virkistysellinen toimivuus tulee turvata. Viheralueita tulee säilyttää yhtenäisinä aluekokonaisuuksina. Virkistyspalveluita tulee kehittää hyvin saavutettavana verkostona.*

8.7.4 Arvokkaat geologiset muodostumat

Yleiskaavassa on osoitettu ge-1 valtakunnallisesti arvokkaat (ge-1), maakunnallisesti/seudullisesti arvokkaat (ge-2) ja paikallisesti arvokkaat (ge-3) geologiset muodostumat.

Arvokkaat kallioalueet

Valtakunnallisesti arvokkaana kallioalueena on osoitettu Korkealanvuori-Pöömäenvuori. Paikallisesti arvokkaina kallioalueina on osoitettu Sormussuonkallio, Kuntturinvuori, Vironvuori, Aakalanvuori, Nahkialanvuori, Laonnutvuori ja Sissinkallio.

Arvokkaat moreenimuodostumat

Valtakunnallisesti arvokkaana moreenimuodostumana on osoitettu Vahervuori ja Isomäki. Seudullisesti arvokkaana moreenimuodostumana on osoitettu Mäkirinne.

Arvokkaat harjualueet

Paikallisesti arvokkaina harjualueina on osoitettu Kalpekinharju, Konginharju, Salakkaniemi-Kangassaari ja Saajanmitanharju.

8.8 Erityistoiminnot

8.8.1 Yhdyskuntatekninen huolto

Yleiskaavassa on osoitettu vedenhankintaa varten tärkeät pohjavesialueet (pv-1), joita ovat Nuljunkerin pohjavesialue ja Kylmäkosken pohjavesialue, sekä vedenhankintaan soveltuviksi luokitellut pohjavesialueet (pv-2), joita ovat Sontulan pohjavesialue ja Kylmäkosken pohjavesialue.

8.8.2 Maa-ainesten käsittely

Yleiskaavassa on osoitettu kalliokiviainesten ottoalueita (EOK) Leirikallion-Kulonkallion alueelle Kylmäkosken aseman läheisyyteen (graniitti) ja Pitkäkorpeen Kylmäkoskelle (porfyryinen graniitti). Patavuori, Pikku Patavuori (mafainen metavulkaniitti) on osoitettu kunnan eteläosassa Akaan ja Valkeakosken rajalle.

8.8.3 Ampumaradat ja moottoriurheilualueet

Yleiskaavassa on osoitettu Toijalan Seudun Erämiesten, Ilomäen, Ruskeakiven, Maisasuon ja Arajärven ampumaradat (kohdemerkintä e-1). Moottoriratoina on osoitettu Vauhtipuiston mikroauto- ja rallicrossiradat, Akaan Moottorikerhon motocross rata ja Daytona Circuit (kohdemerkintä e-2). Maakunnallisesti merkittäviä ampuma- ja / tai moottoriratoimintojen alueita edellä mainituista ovat Toijalan Seudun Ampujien ja Ruskeakiven ampumaradat sekä Akaan moottoriradat.

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee huomioida toiminnan soveltuvuus alueelle sekä huolehtia siitä, että merkittävien toiminnasta aiheutuvien ympäristöhäiriöiden vaikutukset ehkäistään riittävin teknisillä ratkaisuin ja/tai suoja-aluein.

9 Vaikutusten arviointi

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 § määrittelee vaikutusten selvittämistä kaavaa laadittaessa. Kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitetessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus.

9.1 Yleiskaavan suhde maakuntakaavaan

Yleiskaava tarkentaa maakuntakaavassa esitettyä kaavaratkaisua ja on tarkoitukseltaan ja periaatteiltaan maakuntakaavan mukainen. Seuraavassa kuvataan keskeisimpien teemojen osalta tarkemmin, miten yleiskaavaratkaisu toteuttaa maakuntakaavaa.

Kaupunkikehittäminen: Yleiskaavan perusratkaisu edistää Toijalan, Viialan ja Kylmäkosken taajamarakenteiden kehittämistä eheytyväksi ja tiiviiksi, jolloin lyhyet välimatkat suosivat jalankulkua ja pyöräilyä. Samalla pyritään lisäämään monimuotoista asumista ja elinympäristön laadun parantamista sekä ilmastonmuutoksen hillitsemistä liikennesuoritteita vähentämällä. Yleiskaavassa on keskustatoimintojen alueiden lisäksi osoitettu intensiivisiä taajamatoimintojen alueita, jotka on tarkoitettu tiiviiksi ja laadukkaana kaupunkimaisen rakentamisen alueiksi, jotka tukeutuvat tehokkaaseen joukkoliikenteeseen, kävelyyn ja pyöräilyyn sekä monipuolisiin palveluihin. Toijalan ja Viialan keskustojen yhdistymistä tavoitellaan sekä rakenteellisesti että toiminnallisesti, ja maankäyttöä tiivistetään keskusten välisen joukkoliikenteen runkoyhteyden varrella.

Keskustatoimintojen alueet: Keskustatoimintojen aluevaraukset korostavat nykyisten keskusten kehittämistä ja asemaa. Toijalaa ja Viialaa kehitetään seudullisesti hyvin saavutettavina ja monipuolisina yritystoiminnan, asumisen sekä kaupallisten ja julkisten palvelujen alueina. Asemansuutujen yhdyskuntarakennetta tiivistetään ja keskustatoimintojen alueet mahdollistavat monipuolisten palveluiden ja kaupan, kuten vähittäiskaupan suuryksiköiden toteuttamisen.

Taajamat ja niiden lievealueet: Maakuntakaavassa Toijala ja Viiala lähiseutuineen kuuluvat kasvutaajamien kehittämisvyöhykkeeseen. Vyöhykkeeseen kuuluu maakuntakaavan tavoitevuoden 2040 jälkeisiä, potentiaalisia taajama-alueiden, väyläverkoston ja muun yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntia, joihin kohdistuu hajarakentamispainetta. Yleiskaavassa on tarkistettu sekä alueellisesti että sisällöllisesti maakuntakaavan mukaista taajama-aluetta. Keskeistä on ollut tunnistaa asemakaavoitetut ja tulevaisuudessa asemakaavoitettavaksi tarkoitetut alueet ja selkeyttää näin maaseutumaisen ja kaupunkimaisen alueen rajaa.

Maaseutu ja kyläalueet: Akaassa ei ole maakunnallisesti tai seudullisesti merkittäviä kyläalueita. Kyläalueilla pyritään säilyttämään kylien ominaispiirteet ja kulttuuriarvot ja lisäämään niiden vetovoimaa myös matkailun näkökulmasta. Maaseudun elinvoimaisuutta pyritään edistämään lisäämällä kyliin tukeutuvaa asutusta ja kehittämällä ja monipuolistamalla maaseutuelinkeinoja. Kyläalueista laaditaan yleiskaavan yhteydessä erillinen selvitys.

Elinkeinoelämä: Teollisuuden ja muun elinkeinoelämän kehittämisedellytykset turvataan riittävillä aluevarauksilla. Toijalan ja Viialan välissä sijaitseva kehittyvä Akaa Pointin alue tuo kaupungille huomattavia mahdollisuuksia, joihin yleiskaavassa on varauduttu. Alueella sijaitsee jo valtakunnallisestikin merkittävä raaka-puterminaali, mutta Akaa Pointin alueella on myös muuta merkittävää potentiaalia kehittyä hyvin saavutettavana teollisuus-, logistiikka- ja työpaikkakeskittymänä. Akaa Pointin alueelle saa sijoittaa keskusta-alueiden ulkopuolista, seudullisesti merkittävää paljon tilaa vaativaa erikoistavarakauppaa. Alueen kehittämiseksi antaa hyvän lähtökohdan erinomainen liikennesijainti pääradan ja suurten valtateiden (vt 3 ja vt 9) välittömässä läheisyydessä seututien 303 varrella.

Taajamien keskustat ovat merkittäviä palvelutyöpaikkojen alueita. Kylmäkoskelle on osoitettu maakuntakaavan mukaisesti kaupallisten palvelujen alue, jolle saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksikön.

Liikennejärjestelmä: Akaan keskeinen alue kuuluu kaupunkiseudun keskusakselin kehittämisvyöhykkeeseen. Liikennejärjestelmän perusratkaisu on maakuntakaavan mukainen. Toijalan merkitys tavaraliikenteen rata-piha-alueena on kuitenkin pienentynyt, kun raakapuun kuormaus on siirtynyt Akaa Pointin alueelle. Tämä parantaa Toijalan aseman ja ratapihan kehittämisedellytyksiä henkilöliikennettä palvelevana alueena.

Tampere-Riihimäki –rataosuus sekä valtatie 9 (E63) on osoitettu yleiskaavassa merkittävästi parannettavina.

Yleiskaavan suunnitteluratkaisu tukee tavoitetta kehittää raideliikennettä joukkoliikennemuotona etenkin työmatkaliikenteessä ja seudun sisäisessä liikkumisessa. Toijalan matkakeskuksen roolia korostetaan liikennesolmuna, mutta myös Viialan asemanseutua kehitetään. Pyöräilyn seudullinen pääreitti on osoitettu Toijalan ja Viialan keskusten läpi kulkevana yhteytenä. Kävelyn ja pyöräilyn paikallisen tason yhteyksiä on osoitettu yhdistämään taajamia ja alakeskuksia.

Kulttuuriympäristö: Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti tärkeiden kokonaisuuksien ja kohteiden arvot turvataan. Yleiskaavan yhteydessä on koottu ja digitoitu tiedot aiemmin laadituista kulttuuriympäristöselvityksistä, joiden perusteella osoitetaan paikallisesti merkittäviä suojeltavia ja säilytettäviä kohteita. Lisäksi alueelle on laadittu arkeologinen inventointi historiallisen ajan muinaisjäännösten osalta (kylätontit).

Luonnonsuojelu: Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti tärkeiden kokonaisuuksien ja kohteiden arvot turvataan. Yleiskaavan yhteydessä on laadittu luontoselvitys, jonka perusteella myös uusia säilytettäviä kohteita esitetään ja vanhoja tarkistetaan. Luontokohteiden suojelu- ja säilyttämisperusteita sekä ohjausvaikutusta tarkempaan suunnitteluun voidaan edelleen tarkistaa suunnittelun edetessä.

9.2 Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen sekä kestäväan liikkumiseen

Yleiskaavan tavoitteena on edistää ihmisläheisen, taloudellisen, kestäväan ja ilmastonmuutosta hillitsevän yhdyskuntarakenteen kehittämistä. Yleiskaavassa ei ole varauduttu johonkin tiettyyn numeeriseen kasvutavoitteeseen, mutta siinä varaudutaan Toijalan, Viialan ja Kylmäkosken taajama-alueiden kasvuun. Kasvusta merkittävä osa sijoitetaan kestäväan liikkumisen vyöhykkeille nykyistä yhdyskuntarakennetta tiivistäen ja täydentäen.

Asutusta, palveluja ja työpaikkoja sisältävää, toiminnoiltaan sekoittunutta kaupunkirakennetta vahvistetaan keskustoissa, asemanseuduilla ja Toijalan sisääntulotien varrella. Ideana on lisätä vetovoimaisia asuin- ja työpaikkaympäristöjä ja tiivistää ja tehostaa maankäyttöä rakentamalla keskeiset ja hyvin saavutettavat alueet aikaisempaa tehokkaammin. Elinkaarensa päässä olevia ja/tai vajaasti rakennettuja alueita uudistetaan

saneeraamalla ja täydennysrakentamalla. Samalla asuntotarjonnan monimuotoisuutta ja monipuolisuutta lisätään.

Keskusta-alueiden elinvoimaisuus ja vetovoimaisuus lisääntyvät toimintoja monipuolistamalla, rakennetun ympäristön laatua ja viihtyisyyttä lisäämällä sekä kaupunkikuvaa parantamalla. Luonnonprosesseja, vettä ja vihreää ja samalla hyvinvointinäkökulmaa tuodaan kaupunkirakenteen sisään ja edistetään regeneratiivista suunnittelua ja rakentamista. Nahkialanjoen ja Tarpianjoen rantoja hyödynnetään osana keskustakehittämistä. Rakennetun ympäristön laatu kehittyy erityisesti julkisten tilojen ja palvelujen osalta.

Palvelut keskittyvät erityisesti Toijalan, Viialan ja Kylmäkosken keskustoihin ja niiden lähialueille, mutta lähipalveluja voidaan sijoittaa myös muualle taajama-alueille ja kyliin. Maankäytön kehittämisellä tavoitellaan palveluiltaan sekoittuneen, lyhyiden etäisyyksien jalankulkukaupungin sekä päätaajamien välisen joukkoliikennekaupungin vahvistamista. Joukkoliikennejärjestelmä perustuu bussilinjoihin sekä valtakunnalliseen ja seudulliseen linja-auto- ja rautatieliikenteeseen.

Liikkuminen on murroksessa, ja yksityisautoilulle haetaan Akaakin kaupunkirakenteessa vaihtoehtoja. Yleiskaavassa on osoitettu tiivistettävä hyvän palvelutason joukkoliikennevyöhyke rakenteellisesti ja toiminnallisesti kytkeytyvien Toijalan ja Viialan rautatieasemien/keskustojen välillä. Tarkemmassa suunnittelussa tulee tukea joukkoliikennekäytävän palvelutason parantamista lisäämällä maankäyttöä linjan varressa ja päissä.

Joukkoliikennereitin yhteystarve on osoitettu Viialan rautatieaseman ja Kylmäkosken välille. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee tukea joukkoliikennekäytävän palvelutason (nopeus ja vuoroväli) parantamista lisäämällä maankäyttöä linjan päissä. Tämän lisäksi kaupungilla on keskeistä joukkoliikennettä täydentävää, pääosin peruspalvelutason joukkoliikennettä.

Joukkoliikennettä koskevien merkintöjen tavoitteena on tarjota palvelutasoltaan houkuttelevaa joukkoliikennettä yksityisautoilun vaihtoehtona. Tarkemmassa suunnittelussa tulee tukea joukkoliikennekäytävien palvelutason säilymistä ja edelleen vahvistumista. Tätä kehitystä vahvistaa yleiskaavassa taajamatoimintojen alueiden kehittäminen ja luokittelu siten, että taajamien intensiivisimmät ja tehokkaimmat osat tukeutuvat tehokkaaseen joukkoliikenteeseen, kävelyyn ja pyöräilyyn sekä monipuolisiin palveluihin.

Älyliikenteen voi katsoa maankäytön suunnittelussa tarkoittavan erityisesti kestävä ja älykkään liikkumisen edistämistä ja mahdollistamista, mm. joukkoliikenteen sekä kävelyn ja pyöräilyn houkuttelevuuden lisäämistä (joukkoliikenteen etuisuudet esim. joukkoliikennekaistat ja niiden edellyttämät tilavaraukset), toimivaa liityntäliikennettä ja sujuvia matkaketjuja, tilavarauksia pysäköinnille ja liikkumisen solmukohdille jne. Yleiskaavassa on huomioitu (tulevaisuuden) kestävä liikkuminen paitsi tiivistämällä maankäyttöä keskeisen joukkoliikennekäytävän varrella, myös luomalla edellytyksiä maankäytön kehittymiselle joukkoliikenteen solmukohdissa, joita Akaassa ovat etenkin rautatieasemien ympäristöt Toijalassa ja Viialassa.

9.3 Vaikutukset elinkeinoelämään ja kilpailukykyyn

Elinkeinoelämän alueelliseen sijoittumiseen vaikuttavat erityisesti saavutettavuus ja liikenneyhteydet, sopivan työvoiman saatavuus, toimi- ja tuotantotilojen sopivuus ja hintataso, tuotantokustannusten aleneminen, yhteistyömahdollisuudet, ympäristön turvallisuus ja viihtyisyys sekä alueen imago.

Yleiskaavan keskeisenä tavoitteena on ollut vastata entistä paremmin elinkeinoelämän ja kaupan maankäyttöliisiin tarpeisiin sekä edistää olemassa olevien ja uusien elinkeinojen harjoittamista Akaassa. Akaan sijainti Valkeakosken ja Tampereen kaupunkiseudun kupeessa sekä valtateiden ja pääradan kohtamispaikassa luo edellytyksiä elinkeinoelämän kehittämiselle ja elinkeinorakenteen monipuolisuudelle. Yleiskaavalla pyritään myös vaikuttamaan väestökehitykseen ja työvoiman saantiin lisäämällä alueen vetovoimaa asuin- ja elinympäristönä. Samalla pyritään vaikuttamaan alueen imagoon kehittämällä keskustaympäristöjä ja kaupunkikuvaa ja korostamalla alueen vahvuuksia kuten esimerkiksi kaupungin sijaintia vesistöjen äärellä sekä monipuolisia virkistys- ja matkailumahdollisuuksia. Kaupunkiin halutaan uusia yrityksiä ja asukkaita, joiden myötä voidaan vahvistaa osaamis pohjaa ja edistää innovaatioita, ja näiden myötä lisätä kaupungin elinvoimaa.

Yleiskaavassa on pyritty konkretisoimaan elinkeinoelämän investointimahdollisuuksia osoittamalla riittävästi tilavaroja kaupalle, toimitiloille ja teollisuudelle. Kaavoituksella voidaan luoda alueidenkäytöllisiä edellytyksiä elinkeinoelämän kehittämiseksi, mutta alueiden toteutuminen riippuu monesta tekijästä, joihin maankäytön suunnittelulla ei voida vaikuttaa (kuten esimerkiksi yritysten omat strategiset intressit tai kansainvälinen ohjaus).

Yleiskaavassa on pyritty elinkeinoelämän osalta joustavuuteen. Kaavaratkaisun joustavuus ja mukautuvuus parantaa kaupungin edellytyksiä houkutellessa alueelle monipuolista yritystoimintaa ja ottaa vastaan hyvinkin erityyppisiä toimi- ja tuotantotiloja tarvitsevia uusia toimijoita. Teollisuudelle ja työpaikkatoiminnoille osoitetut aluevaraukset ovat paikoin laajoja, mikä mahdollistaa toisistaan hyötyvien elinkeinoelämän toimijoiden ja ekosysteemien sijoittumisen saman alueen sisään ja siten yritysyhteisöjen kehittymisen.

Kaupungin osalta joustavuus tarkoittaa erityisesti lähikauppakonseptien joustavaa kehittämistä vastaamaan markkina-alueen kysyntään nopeallakin aikasyklillä. Palveluiden osalta tilojen käyttöön liittyvä trendi on, että erilaiset yksityiset ja julkiset hyvinvointi-, viihde- ja kulttuuripalvelut sijoittuvat entistä enemmän toistensa läheisyyteen, esimerkiksi kauppakeskusten yhteyteen.

Akaan strategisen yleiskaavan kaupallisen selvityksen mukaan (Ramboll, 2021) kaupan palvelujen kehittämistä on ajateltava kokonaisuutena, jossa eri alueiden kaupan palvelut täydentävät toisiaan. Akaan kaupan palveluverkon kehittämisen kannalta on tärkeää, että kaupan eri alueille annetaan riittävät mahdollisuudet kehittyä. Avainsanoja yritysten toiminta- ja kehittämisedellytysten kannalta ovat alueiden kaupallisten konseptien ja asemakaavojen joustavuus ja mahdollisuus vaiheittaiseen toteuttamiseen. Tämä antaa yrityksille mahdollisuudet kehittää omaa toimintaansa vastaamaan markkina-alueen kysyntään ja ajan kuluessa muuttuvaan kilpailutilanteeseen.

Kaupungin konsepteissa nopeasti tapahtuvien muutosten myötä tulevaisuuden trendinä on myös laajemmin ottaen tilojen elinkaaren lyheneminen. Tulevaisuuden myymälärakennuksissa korostuvat tilojen joustavuus ja monikäyttöisyys - tilojen on oltava muuntautumiskykyisiä ja kaupunkikonsepteissa tapahtuviin muutoksiin on pystyttävä vastaamaan nopeasti. Erilaiset rakennusten ja tilojen tilapäiskäytöt yleistyvät esimerkiksi pop up -kulttuurin levitessä entistä laajemmin palveluiden ja vähittäiskaupan piiriin.

9.4 Vaikutukset asumiseen ja palveluihin

9.4.1 Keskusta-alueiden merkityksen vahvistaminen

Yleiskaavassa Toijalan ja Viialan keskeiset alueet ovat pääasiassa keskustatoimintojen ja (intensiivisten) taa-jamatoimintojen aluetta, jotka sijoittuvat joukkoliikenteen keskeiselle kehittämissävyölle ja joihin kohdistuu eniten kaupunkikehittämistavoitteita. Yleiskaavaratkaisu vahvistaa keskustojen (Toijalan, Viialan ja Kylmäkosken) roolia ja merkitystä Akaan kehittämisessä.

Kaavalla pyritään vahvistamaan keskuksia niiden omista lähtökohdistaan säilyttäen keskustien arvokkaat erityispiirteet ja parantaen joukkoliikennepalvelujen sekä kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä. Yleiskaavaratkaisu edistää keskusta-alueiden elinvoiman lisääntymistä ja mahdollistaa keskusta-asumisen monimuotoisuuden ja monipuolisuuden kehittämisen eri väestöryhmien näkökulmasta. Tämä voi tarkoittaa mm. käyttötarkoituksen muutoksia ja alueiden saneeraamista asuinalueiksi ja lisääntyvää asumisen, myös vuokra-asumisen, tarjontaa hyvillä sijainneilla. Kunta on viime vuosina saanut muuttovoittoa hyvin koulutetuista ja työikäisistä, mutta erityisesti nuoria (15-19 v) on muuttanut alueelta pois. Erityisenä kohderyhmänä ovatkin nuoret ja nuoret perheet, joille halutaan tarjota uusia asumismahdollisuuksia Akaan ydinalueilla kehittyvien yhteyksien ja palvelujen äärellä.

Yleiskaava tukee keskustatoimintojen alueiden kehittämistä monipuolisin kaavamääräyksin kiinnittämällä huomiota mm. sekoittuneeseen kaupunkirakenteeseen, keskustahakuisiin palveluihin, palvelujen lyhyisiin välimatkoihin (jalankulkukaupunki), viihtyvyyteen ja rakennetun ympäristön laatuun. Kohtaamis- ja tapahtumapaikkoja, eri väestöryhmille suunnattuja palveluita, laadukkaita julkisia tiloja sekä älykästä rakentamista halutaan lisätä. Akaassa on runsaasti mahdollisuuksia ranta-alueiden kehittämiseen valituilla ja harkituilla sijainneilla vetovoimaisiksi asumisen, virkistyksen ja vapaa-ajan alueiksi luontoarvot säilyttäen. Tämä voisi lisätä Akaan merkitystä sekä veto- ja pitovoimaa paikallisesti ja seudullisesti.

Kaupallisen palvelurakenteen kehittämiseksi keskustatoimintojen alueilla suositetaan keskustahakuista erikoiskauppaa, keskustahakuista kaupallisia palveluja sekä päivittäistavarakauppaa. Myös koulutusalan ja hyvinvoinnin ym. osaamiskeskittymien muodostamista keskeisille, hyvin saavutettaville alueille pyritään edistämään. Akaan kouluverkkouudistus on vielä osin kesken, mutta Akaan uusi hyvinvointikeskus on aloittanut toimintansa lähellä Toijalan rautatieasemaa hyvien yhteyksien äärellä.

Keskustatoimintojen alueet ovat ns. jalankulkukaupungin ydinaluetta, joiden laajuutta on yleiskaavassa pyritty kasvattamaan. Rakenteen tiiveys ja eheys parantavat joukkoliikennepalvelujen sekä kävelyn ja pyöräilyn kehittämisedellytyksiä. Kauko- ja taajamajunaliikenteen asemat sekä joukkoliikenteen kehittyvä palvelutaso tukevat kestävästä liikkumisesta sekä raideliikenteeseen ja matkailuun tukeutuvaa kaupunkikehitystä.

9.4.2 Maaseutu- ja kyläalueet

Valtaosa kunnan pinta-alasta on maaseutua ja sen merkitys on suuri. Merkittävää rakentamispainetta maaseutumaiselle alueelle ei ole ollut (tilanne jossain määrin tosin muuttunut vuoden 2021 aikana) eikä haja-asutuksen ohjaamisen ole noussut erityiseksi kysymykseksi yleiskaavassa.

Yleiskaavassa on tunnistettu maaseudun kyläverkostosta paikallisesti merkittävät kylät (SYKE:n YKR-aluejaon mukaiset kylät ja pienkylät), joita lähiympäristöineen voidaan pitää erityisen sopivina maaseutu-asumisen alueina. Tällaisia ovat mm. Kylmäkoskella asemakylä, Taipale, Savikoski, Sontula, Kurisjärvi ja Sotkia; Viialassa Riitiälä ja Toijalassa Lontila (nykyisin osa päätaajamaa).

Yleiskaavassa pyritään löytämään lähtökohdiltaan erilaisia kyläalueita ja tunnistamaan niiden erityispiirteet. Samalla pyritään voimistamaan alueiden erilaisuutta ja niitä ominaispiirteitä, joista alueen identiteetti muodostuu. Yleiskaavan rinnalla laaditaan kyläalueselvitystä, jossa tarkastellaan tarkemmin kylien profiilia, merkitystä ja kehittämispotentiaalia osana Akaan rakennettua ympäristöä. Kyläasutus edistää osaltaan maaseudun elinvoimaisuutta ja erilaisen harrastus- ja yritystoiminnan sekä matkailun kehittymistä maaseudulla. Kylät ja niitä ympäröivä maaseutualue tarjoavat osalle seudun asukkaista vaihtoehdon kaupunkiasumiselle.

Maaseutu- ja kyläalueilla uusi rakentaminen sopeutetaan kulttuuriympäristön ominaisluonteeseen ja erityispiirteisiin hyödyntämällä esimerkiksi vanhoja ja perinteisiä rakennuspaikkoja. Elävä maaseutu maaseutu-elinkeinoineen turvaa parhaiten sen arvojen säilymisen. Rakentaminen on maaseudulla määrällisesti vähäisempää eikä rakenteen hajautumisen vaikutukset ole volyymiltaan esimerkiksi kestävän liikkumisen osalta yhtä voimakkaita kuin kaupunkivolyymillä.

Yleiskaava huomioi maaseutu-elinkeinot ja maaseutu-asutuksen kaupungin vahvuutena ja voimavarana ja pyrkii säilyttämään ja vahvistamaan tekijöitä, jotka vaikuttavat maaseutu-elinkeinoihin myönteisesti. Koronapandemian myötä lisääntynyt etätö voi tarjota maaseudulle uusia asuinmahdollisuuksia. Monipaikkaisuus on kasvava trendi. Tulevaisuudessa asuinpaikka voidaan valita aikaisempaa useammin turvallisuuden, edullisuuden, väljyyden ja ympäristöstävällisyyden perusteella.

9.5 Vaikutukset maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriympäristöön

Yleiskaavan sisältövaatimuksissa (MRL 39§) todetaan maiseman ja kulttuuriympäristön osalta, että yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen. Maiseman arvojen vaaliminen tarkoittaa maiseman arvokkaiden piirteiden huomioon ottamista ja

turvaamista, vaikka ympäristössä tapahtuisikin muutoksia - maiseman säilyttämistä muuttumattomana ei siis edellytetä. Uuden maankäytön tulee kuitenkin sopeutua arvokkaaseen maisemaan niin, etteivät muutokset ylitä maiseman sietokykyä eivätkä maiseman todetut arvot heikkene merkittävästi.

Akaassa on useita maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaita kulttuurimaisemia. Myös rakennetun ympäristön kulttuuriperintö on runsas; Akaassa on yksi valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö ja useita maakunnallisesti ja paikallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisia ympäristöjä ja kohteita, suojeltuja rakennuksia sekä muinaismuistoalueita ja -kohteita. Nämä on yleiskaavassa osoitettu erityisin merkinnöin ja niiden suojeluarvot on turvattu/turvataan jatkosuunnittelussa asianmukaisin kaavamääräyksin. Akaan kulttuuriperintöä on inventoitu useissa, osin itsenäisten kuntien aikaan laadituissa selvityksissä, joita on pyritty yleiskaavoituksen aikana yhteismitallistamaan. Eri kohteiden arvottamista tulee edelleen jatkaa kaavoituksen edetessä.

Yleiskaavan laatimisen lähtökohtana on, että Akaa muodostuu jatkossakin omaleimaisista ja eri tavoin vetovoimaisista osa-alueista, jotka yhdessä muodostavat loogisen ja elinvoimaisen kokonaisuuden. Samalla kehitetään kaupungin vetovoimaa, parannetaan rakennetun ympäristön laatua ja huomioidaan ympäristötekijöiden kasvava merkitys kaupunkien ja alueiden välisessä kilpailussa.

Akaan kylät sijoittuvat maisemallisesti ja rakennetun kulttuuriympäristön kannalta maakunnallisesti arvokkaille alueille. Maaseutu- ja kyläalueilla keskeisintä on sopeuttaa uusi rakentaminen kulttuuriympäristön ominaisluonteeseen ja erityispiirteisiin hyödyntämällä rakentamisessa esimerkiksi vanhoja tai perinteisiä rakennuspaikkoja. Kyliä voidaan tiivistää, mutta tiivistämisen tulisi tapahtua kylä- ja maisemarakenteen ominaispiirteitä säilyttäen ja korostaen.

Koko suunnittelualueutta kokonaisuutena tarkasteltaessa yleiskaavan vaikutukset maisemaan ja kulttuuriympäristöön ovat suhteellisen vähäisiä. Merkittävimmät maankäytön muutokset, joilla on vaikutuksia myös maisemaan ja kaupunkikuvaan, sijoittuvat jo rakennetulle vyöhykkeelle. Myös liikenteeseen liittyvät muutokset painottuvat nykyisille taajama-alueille tai niiden lähiympäristöön. Kaupungin alueen nykyinen jako taajama- ja maaseutumaisiin vyöhykkeisiin säilyy ennallaan ja kaupungin ja maaseudun välinen raja selkeytyy entisestään.

9.6 Vaikutukset luontoon

Yleiskaavan toteuttamisen vaikutukset luontoon voidaan arvioida alueella laadittujen luontoselvitysten ja muiden saatavilla olevien luontotietojen perusteella. Luontotiedot perustuvat ympäristöhallinnon ja kunnan luontoselvityksiin ja tietoihin uhanalaisesta lajistosta. Yleiskaavan yhteydessä on laadittu Akaan luontoselvitys ja aiempien osayleis- ja asemakaavojen kaavoitustöiden yhteydessä lukuisia luontoselvityksiä, joissa on keskitytty lailla suojeltuihin luontokohteisiin ja lajistoon.

Kaavan luontovaikutusten arvioinnissa keskitytään niihin vaikutuksiin, joita kaavassa osoitetulla uudella rakentamisella on Akaan kaupungin alueella sijaitseviin luontoarvoiltaan arvokkaisiin alueisiin, merkittäviin huomionarvoisten eliölajien elinympäristöihin sekä ekologiseen verkostoon.

Vaikutukset voivat olla luonnon monimuotoisuuden kannalta joko myönteisiä tai kielteisiä. Vaikutusten arvioinnin päämääränä on muodostaa kokonaiskuva vaikutusten merkittävydestä, joka puolestaan muodostuu vaikutuksen suuruudesta (mm. laajuus, kesto ja kohdentuminen) sekä vaikutuskohteen herkkyydestä. Vaikutuskohteen herkkyyteen vaikuttavat mm. alueiden monimuotoisuus, muutosherkkyys, uhanalaisuus, sopeutumiskyky, laajuus, pirstaleisuus ja kytkeytyneisyys. Vaikutukset voidaan jakaa suoriin ja epäsuoriin vaikutuksiin.

	MAHDOLLINEN VAIKUTUS
Suorat vaikutukset	Elinympäristöjen tuhoutuminen, väheneminen, pirstoutuminen, laadun heikkeneminen (esim. rakentamisessa tai muun maankäytön muutoksen seurauksena)
	Abioottisten olosuhteiden muuttuminen (esim. maaperän muokkaus, eroosio, vesitalouden muutokset, reunavaikutus)
	Yksilöiden kuolleisuus (esim. liikennetapaturmat, kasvillisuuden tuhoutuminen)
	Lajien ja yksilöiden häviäminen alueelta (esim. elinympäristön tuhoutumisen tai lisääntyvän kulumisen ja häiriön vuoksi)
	Elinympäristöjen välisten ekologisten yhteyksien kapeneminen tai katkeaminen (esim. yhteysalueiden maankäyttö ja esteet kuten tiet, radat tai muut rakennelmat)
	Häiriön lisääntyminen (sekä rakentamisen että käytön aikainen häiriö, kuten melu, liikenne, ihmiset, vapaana liikkuvat lemmikit)
Epäsuorat vaikutukset	Yksilöiden kuolleisuuden kasvu ja populaatioiden heikkeneminen elinympäristöjen hupenemisen tai laadun huonontumisen vuoksi (ekologisen verkoston kantokyvyn väheneminen)
	Populaation elinkelpoisuuden väheneminen
	Populaation dynamiikan muuttuminen
	Lisääntynyt kilpailu (myös vieraslajit)
	Lajiston muutokset abioottisten olosuhteiden muutoksen vuoksi
	Lajiston ja elinympäristöjen muuttuminen reunavaikutuksen vuoksi
	Elinympäristöjen eristäytyminen (isolaatio) ja geenivaihdon väheneminen
	Onnistuneen lisääntymisen väheneminen
	Myöhemmin ilmenevät muutokset lajisuhteissa (esim. saalis-petosuhteet)

Yleisellä tasolla voidaan todeta, että yleiskaavassa uuden rakentamisen painopiste on pääosin jo rakennetuilla alueilla ja taajamissa. Lisäksi rakentamisen volyyymi ei Akaan nykyisellä kasvuvauhdilla pääsääntöisesti uhkaa luonnon arvoalueita tai luonnon monimuotoisuutta. Strategisen yleiskaavan toteutuminen edellyttää asemakaavojen laatimista ja rakennuslupamenettelyjä, joiden yhteydessä luontovaikutuksia tulee arvioida tarkemmin.

Seuraavassa on esitetty rakentamisen aiheuttamia mahdollisia vaikutuksia luontoon.

9.6.1 Vaikutukset Natura-alueisiin, luonnonsuojelualueisiin ja suojeluohjelmien kohteisiin

Suojelualueille kohdistuvat vaikutukset voivat olla merkittäviä, mikäli ne kohdistuvat alueiden suojelun perusteena oleviin lajeihin tai luontotyyppeihin. Kaavassa esitetty rakentaminen ei kohdistu suoraan suojelualueille.

Kaavassa esitetty rakentaminen kohdistuu suojelualueiden läheisyyteen Toijalan sataman ja Rättön alueilla. Suojelualueiden läheisyydessä tapahtuva maankäytön muutos ja rakentaminen voivat vaikuttaa suojelualueille kohdistuvana reunavaikutuksena, kun ympäröivien alueiden luonnontilaa muutetaan. Vaikutuksia suojelualueille voi muodostua myös, mikäli luonnonalueiden verkostoa yhdistävät ekologiset yhteydet heikentyvät joltain osin, esimerkiksi kaventuvat tai niiden laatu sekä niille kohdistuva häiriö lisääntyy.

Välillisiä vaikutuksia voi aiheutua myös valuma-alueilla tapahtuvien muutosten seurauksena (vesitasapainon muutokset, hulevesien mukana tulevat epäpuhtaudet, läpäisevien pintojen ja kasvillisuuden väheneminen lisää pintavaluntaa).

Ympäröivän maankäytön tiivistymisen ja käyttöpaineen lisääntymisen myötä, alueille kohdistuva häiriö ja kulumus voivat lisääntyä. Reunavaikutuksen johdosta suojelualueen reuna-alueiden olosuhteet, lajisto ja elinympäristöt voivat muuttua. Suojelualueiden läheisyydessä tapahtuva rakentaminen aiheuttaa mm. melua, tärinää ja pölyämistä, joka voi välillisesti karkottaa eläimistöä suojelualueilta.

Suojelualueiden ympärillä, niiden ulkopuolella säilyvät metsä- ja viheralueet voivat ehkäistä ja vaimentaa suojelualueille kohdistuvia häiriövaikutuksia ja virkistyskäytön kulutuspainetta. Rakentuvien alueiden läheisyydessä, metsien uusia reunavyöhykkeitä voidaan hoitotoimilla valmistaa reunavaikutukseen jo ennen ympäröivän maankäytön muutoksia.

Luonnonsuojelualueita koskevan kaavamääräyksen mukaisesti alueilla ei saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, jotka saattavat vaarantaa alueiden suojeluarvoja. Määräys on suojeluarvojen turvaamisen kannalta hyvä. Määräyksen toteutuminen edellyttää tarkemmassa maankäytön suunnittelussa tarkempaa kohdekohtaista vaikutustenarviointia.

9.6.2 Vaikutukset arvokkaisiin luontokohteisiin ja uhanalaisiin ja suojeltuihin luontotyyppeihin

Yleiskaavassa on osoitettu yksi luonnonsuojelulain 29§:n mukainen suojeltu luontotyyppi (luo-ls). Luonnonsuojelulain mukaan kohteita ei saa muuttaa niin, että luontotyypin ominaispiirteiden säilyminen kyseisellä alueella vaarantuu. Kohde sijoittuu yleiskaavan ns. valkoiselle alueelle (maaseudun harvan asutuksen alueelle) eikä sen ympäristöön ole osoitettu uutta maankäyttöä. Luonnonsuojelulain 29 § mukaiset suojellut luontotyypit tulee huomioida alueen tarkemmassa suunnittelussa sekä tarvittaessa tarkistaa ja suojella luontotyypirajauspäätöksellä ELY-viranomaisen toimesta.

9.6.3 Vaikutukset uhanalaisiin, erityisesti suojeltaviin, luontodirektiivin liitteen IV lajeihin ja muihin huomionarvoisiin lajeihin

Suoria vaikutuksia uhanalaiselle ja muulle suojeltavalle lajistolle aiheutuu, mikäli lajin kasvupaikka tai elinympäristö tuhoutuu, sen laatu heikkenee tai eläinlaji hylkää elinympäristönsä esim. rakentamisesta tai virkistyskäytöstä aiheutuvan melun tai muun häiriön seurauksena. Yleisimmät kansallisella tasolla lajeja uhkaavat tekijät ovat erilaiset metsissä tapahtuvat muutokset (mm. metsien hoitotoimet, lahoppuun ja vanhojen metsien väheneminen, puulajisuhteiden muutokset jne.), jotka uhkaavat ensisijaisesti yli kolmannelta uhanalaisista lajeista.

Lajeja uhkaa myös muun muassa avoimien alueiden, kuten niittyjen, umpeenkasvu ja rakentaminen (Rassi ym. 2010). Harvalukuisten lajien populaatioiden säilyminen pitkällä aikavälillä edellyttää eri elinalueiden välisten yhteyksien säilymistä sekä myös asuttamattomien sekä tulevaisuudessa soveliaiksi kehittyvien elinympäristöjen verkostoa.

Epäsuoria vaikutuksia voi aiheutua, mikäli esimerkiksi jonkin uhanalaisen kasvilajin kasvupaikka rehevöityy tai kasvupaikan vesitasapaino muuttuu epäsuotuisaksi valuma-alueella tapahtuneiden muutosten johdosta.

Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeista esimerkiksi alueella esiintyviin liito-oraviin, kohdistuvia vaikutuksia voi muodostua yleiskaavassa esitetyn rakentamisen myötä, mikäli lajin elinympäristöjen pinta-ala pienenee, laatu heikkenee tai kulkuyhteydet elinalueiden välillä heikentyvät. Liito-oraviin kohdistuvat vaikutukset aiheutuvat rakentamisen aikana, kun puustoa raivataan.

Liito-orava on luontodirektiivin liitteen IV (a) laji, ja siten myös luonnonsuojelulailla erittäin tiukasti suojeltu. Lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on yksiselitteisesti kielletty, ilman poikkeuslupaa. Ehdot poikkeusluvan saamiselle ovat hyvin tiukat, ja lajin suotuisa suojelutaso on säilytettävä. Yleiskaavassa on osoitettu liito-oravan esiintymisalueet erityisellä merkinnällä ja liitetty alueisiin tarvittavat kaavamääräykset.

Kaupunkialueilla liito-oravat elävät pienissäkin, jopa alle hehtaarin laajuisissa asutuksen lomassa olevissa metsäsaarekkeissa ja ne ovat melko hyvin sopeutuneet kaupunkiolosuhteisiin. Suositus liito-oravan elinympäristön ydinalueen muodostaman metsäalueen koosta on kuitenkin 1-2 hehtaarin paikkeilla. Liito-oravan tulee selvitä talvikauden yli ydinalueen pesäpaikkojen ja ruokailumahdollisuuksien turvin. Sen elinalueeksi soveltuvan metsäalueen tulisi kuitenkin mieluiten käsittää 5-10 hehtaaria soveltuvaa metsää, vähintään 4 ha (Ramboll & Yrjölä 2014). Lisäksi kulkuyhteydet muille soveltuville alueille on säilytettävä.

Liito-oravan elinalueena olevat metsäalueet voivat toimia virkistyskäyttökohteina, sillä laji on yöaktiivinen eikä häiriinny pääosin päiväsaikaan tapahtuvasta ihmisten liikkumisesta elinalueella. Elinympäristöt voivatkin tarvittaessa olla osana rakentamisalueiden sisälle tarkemmassa suunnittelussa muodostettavia lähivirkistysalueita. Virkistyskäytön kanssa yhteensovittamisessa on kuitenkin tarpeen huomioida, että liito-orava tyypillisesti pesii kolopuissa, eli lahoissa, osin ontoissa pystypuissa, jotka virkistysreittien varsilla voidaan tulkita vaaraksi.

Tiivistyvän rakentamisen alueilla kielteisten vaikutusten muodostuminen myös lajin kulkuyhteyksille on todennäköistä. Kaavoituksen ohjaamat ekologiset yhteydet saattavat tyypillisesti käsittää myös peltoaukeita, tunneleita, tai muita katkoja metsäiseen yhteyteen. Ekologiseksi yhteydeksi käsitettävät yhteydet eivät siis läheskään aina palvele liito-oravan kulkuyhteytenä.

Kaava mahdollistaa tiivistä rakentamista liito-oravan esiintymisalueilla (luo-lii) tai niiden välittömässä läheisyydessä ainoastaan Kurjenkallion asuinalueella (yleiskaavassa A2). Muut esiintymisalueet sijaitsevat kaavan ns. valkoisilla alueilla (maaseudun harvan asutuksen alueilla). Luonnonsuojelulain 49§:n mukaiset liito-oravien lisääntymis- ja levähdyspaikat kulkuyhteyksineen on jatkossa huomioitava esim. asemakaavatason suunnittelussa riittävästi, jotta välttytään liito-oraviin kohdistuvilta merkittäviltä vaikutuksilta. Suotuisan suojelutason säilyttämisen laajemmassa mittakaavassa on oltava lähtökohtana tarkemmassa suunnittelussa.

Yleiskaava-alueella elää myös uhanalaista muuta lajistoa, johon mahdollisesti kohdistuvia vaikutuksia ei tässä yhteydessä ole tarkemmin arvioitu. Kaava ei mahdollista tiivistä rakentamista erittäin uhanalaisten tai äärimmäisen uhanalaisten lajien esiintymisalueilla (luo-uh I ja luo-uh II). Rakentamista kohdistuu ko. lajien esiintymisalueiden läheisyyteen Rätönjärven sekä Terisjärven alueilla. Edellä mainittujen kohteiden lisäksi kaava mahdollistaa asuinrakentamista luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeiden alueiden (luo) kohdalla Vakkistenmäen (A2), Nahkialanlammen pohjoispuolella (A2), Kalpekinharjun (AT) ja Lapion (AT) alueilla.

9.6.4 Vaikutukset ekologiseen verkostoon

Laajempien metsäisten luonnonalueiden säilyttämiseen kaupunkirakenteen lomassa, muuallakin kuin laajoilla suojelu- tai ulkoilualueilla, on tarpeen kiinnittää huomiota, sillä laajassa kaupunkirakenteessa metsäalueiden väliset yhteydet muodostuvat herkästi kapeiksi ja pitkiksi. Niiden varrelle sijoittuvat pienialaisematkin metsäalueet tukevat luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja tarjoavat eri lajeille elinympäristöjä, suojaa, levähdys- ja ruokailualueita. Ekologisen runkoyhteyden laajuuden haja-asutusalueella tulisi olla vähintään 500 metriä ja taajama-alueella mieluiten minimissään 300 metriä. Alle 100 metrin kapeikkoja ei saisi olla. (Esim. Väre 2009) Kapeikot eivät saa olla leveyttään pitempiä.

Yhteyksien toimivuuden edellytykset ovat myös lajikohtaisia. Mitä laajempi ja luonnonmukaisempi yhteys, sitä paremmin se palvelee monipuolisen lajiston kulkuyhteytenä. Laajat yhteydet kestävät myös paremmin mahdollisia muutoksia lähiympäristössä, kapeilla yhteyksillä reunavaikutus yltää suurelle osalle aluetta ja altistaa puuston mm. myrskytuhoille. Myös virkistyskäytön yhdistäminen kapeiden puustoisten yhteyksien kanssa on ongelmallista, mm. koska kaupungin on monesti turvallisuussyistä poistettava riskiä aiheuttavia pystyssä olevia lahoppuita ulkoiluteiden varsilta. Lahopuut ja ontot kolopuut taas tarjoavat suojaa, ravintoa ja elinympäristön välttämättömän osan monelle harvinaistuneelle lajille.

Yleiskaavassa on osoitettu viheryhteystarvemerkinä viheryhteystarpeita virkistysyhteyksien ja viherrakenteen jatkuvuuden turvaamiseksi sekä ekologisia yhteystarpeita luontosuhteiltaan monimuotoisten ja lajiston kannalta merkittävien alueiden välillä (tarkentuu jatkosuunnittelussa). Ekologisen yhteyden tarvittavaan laajuuteen ja laatuun vaikuttavat alueen lajiston erityispiirteet ja tarpeet. Yhteyden tarkempi sijoittuminen ja laatu on perusteltua määrittää tarkemman suunnittelun yhteydessä.

10 Lähteet

- Akaan kaupunki, Akaan kaupungin maankäytön strateginen kehityskuva, 2012
- Akaan kaupunki, Akaan kaupungin Rakennusjärjestys, 2018
- Akaan kaupunki, Akaan kaupunkistrategia "Viksu Akaa" 2018-2025
- Akaan kaupunki, karttapalvelu, <https://akaa.karttatiimi.fi/?setlanguage=fi>
- Akaan kaupunki, voimassa ja vireillä olevat asema- ja yleiskaavat selvityksineen
- ELY-keskus, Liikennevirasto, Ramboll, Turku–Tampere kehityskäytäväselvitys, 2014
- Järventausta Kari; Akaan kaupunki ja Valkeakosken kaupungin ympäristönsuojelu, Akaan arvokkaat luontokohteet -selvitys, 2020
- Liikennevirasto, Maanteiden ja rautateiden meluselvitys (EU:n ympäristömeludirektiivin (2002/49/EY) mukainen meluselvitys), 2017.
- Liikennevirasto, Ramboll, Riihimäki–Tampere-rataosan tarveselvitys, 2018
- Liikenne- ja viestintäministeriö, Asetus maanteiden ja rautateiden pääväylistä ja niiden palvelutasosta
- Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu, <https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>
- Museovirasto, kulttuuriympäristön paikkatietoaineistot, <https://www.museovirasto.fi/fi/palvelut-ja-ohjeet/tietojarjestelmat/kulttuuriympariston-tietojarjestelmat/kulttuuriympaeristo-paikkatietoaineistot>
- Pirkanmaan liitto, Pirkanmaan maakuntakaava 2040, 2017
- Pirkanmaan liitto, Pirkanmaan maakuntaohjelma 2022–2025
- Pirkanmaan liitto, Turku–Toijala -radan kaksoisraideselvitys, 2008
- Pirkanmaan liitto, VR Track Oy, A-Insinöörit Suunnittelu Oy, Lisäraiteiden aluevarausuunnittelu rataosuu-
della Toijala – Tampere, 2012
- Ramboll, Akaan kylien kehittäminen -selvitys, 2021 –
- Ramboll, Strategisen yleiskaavan kaupallinen selvitys, 2021
- Ramboll, Vuoritien asemakaavan kaupallinen selvitys, Ramboll, 2021
- Strava, Strava global heatmap, <https://www.strava.com/heatmap#13.65/23.82038/61.17640/hot/all>
- Suomen ympäristökeskus, latauspalvelu Lapio, <https://paikkatieto.ymparisto.fi/lapio/latauspalvelu.html>
- Tilastokeskus, Ruututietokanta, 2019
- Tilastokeskus, Tilastokeskuksen maksuttomat tilastotietokannat, <https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>
- Tulikartta, <https://www.tulikartta.fi/index.php?type=Kaikki&lataus=1>
- Väylävirasto, latauspalvelu, <https://kehitysjulkinen.vayla.fi/oskari/>

WSP Finland Oy, Toijalan sataman yleissuunnitelma, 2021

Ympäristöministeriö, Maisemanhoito, Maisema-alue työryhmän mietintö I, 66/1992

Ympäristöministeriö, Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, 2017

<https://akaa.fi/>

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161827/TEM_52_19_Alueelliset_kehitysnakymat.pdf

<https://suomenkasvukaytava.fi/>

<https://fi.wikipedia.org>

11 Liitteet